

ÚZDIK TÁRBIESHİ

№03(55) (2025 ж. Наурыз) шығарылымы

«ÚZDIK TÁRBIESHİ»

Республикалық ақпараттық педагогикалық ғылыми-әдістемелік журналы Нұр-Сұлтан қаласында Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 маусымдағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ92VPY00071802 берілген.

Таралу аумағы: Қазақстан аумағында

«ÚZDIK TÁRBIESHİ» журналы айына 4 рет жарық көреді.

Меншік иесі: “KEMENGER” ЖК

Редактор алқасы: Алшынов Ахметжан Әнуарбекұлы

Тел: + 7 771 125 23 03

Редактор алқасы: Баянды Ерлан

Тел: + 7 700 970 00 98

+ 7 771 181 23 03

Редактор алқасы: Есбергенов Айдын Ардақұлы

Тел: + 7 705 214 23 03

Корректор: Бердиярова Асель Жуманкуловна

Жауапты хатшы: Кәкіш Мерей Ертайқызы

Эл. почта: kemengerustaz.kz@mail.ru

Инстаграм: [kemengerustaz.kz](https://www.instagram.com/kemengerustaz.kz)

Қарағанды қаласындағы мекен-жайы: Қазыбек би ауданы, Нұрсұлтан Назарбаев даңғылы 19. 100012
Журнал “KEMENGER” ЖК баспаханасында басылды.

Мазмұны / Содержание

Искакова Б.К. Мектепке дейінгі ұйымдарда оқыту мен тәрбие беру процесіне театр қойылымдарын енгізудің маңызы	3
Булегенова А.Х. Мектепке дейінгі мекемеде дидактикалық ойындардың басты ерекшелігі.....	5
Адилова М.С. Тәрбиеленушілердегі танымдық қызығушылықты дамыту мақсатында серуендеуді ұйымдастыру	7
Увайсова А.Н. Тәрбиешінің бала ойынын ұйымдастыра алу қабілеті	9
Баймаш А.А. Мектепке дейінгі мекемеде балаларды музыкаға баулудың маңыздылығы	11
Кожимбетова М.К. Мектепке дейінгі жастағы балабақша тәрбиеленушілерінің шығармашылық қабілеттерін дамыту	13
Абилова Г.Е. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында жүргізілетін спорттық-интеллектуалдық ойындар.....	15
Батенова Ж.Р. Ойын әрекетінің баланың дамуына әсері	17
Мейрманова Д.Б. Баланың эмоционалдық сферасын қалыптастырудағы тәрбиешінің рөлі	19
Дүйсекова Ж.Т. «Балабақша – бақыт мекені»	21
Даулетова Б.Ж. Мектеп алды даярлық тобына арналған жасанды интеллект: мүмкіндіктер мен қажеттіліктерні маңызы	22
Байкадамова В.Т. Мектепке дейінгі білім беру сапасын арттырудың негізгі жолдары	23
Мырзаханова А.Т. Мектепке дейінгі білім беру мекемесінде балаларды экологиялық мәдениетке тәрбиелеу	25
Есполова Ж.А. «Казахские национальные игры»	26
Саметова С.Б. «Абайлаңыз, бағдаршам!».....	28
Кырыкбаева Н.Т. Мектепке дейінгі мекемеде балаларға сурет салуды үйренудің маңызы.....	30
Абраимова Ә.А. Мектептегі даярлықтың маңызы неде?.....	32
Абдуллина Н.Т. Баланың балабақшаға бейімделуіне қалай көмектесуге болады?.....	36
Гетман Л. Под общим шаныраком.....	37
Суленова А.К. Ұлттық құндылықтар	41
Утепбергенова Ж.Б. Ұлттық ойындар	42
Рахипова Б.М. «Ұлттық ойындарға саяхат».....	44
Жуманова А.К. Әжелер сөзі-ақылдың көзі.....	45
Аубаева М.С. «Ел сенімін ақтаймыз, жол ережесін сақтаймыз»	47
Тоғаева С.Б. «Денсаулық – зор байлық».....	50
Ташенова Ж.С. "Менің Отаным-Қазақстан!"	53
Кауынбекова А.М. Мектепке дейінгі балаларды ойын әрекеті арқылы дамыту	55
Мамырова Г.Т. «Тапқыр достар» интеллектуалдық ойыны	57
Досымбаева М.Е. Мектепке дейінгі балалардың тілін дамытуда ойын технологиясының маңызы....	59
Мойтапова Ж.О. «Балалардың таным процестерін арт-терапия элементтерін қолдану арқылы дамыту».....	61
Жумашева А.А. Ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытуда заманауи технологияларды қолдану	64
Әбденбекова Н.Ж. Мектепке дейінгі білім-тәрбие процесінде АКТ технологияларын қолдану	66
Рузаева Э.У. «Түстер қалай пайда болды?»	68
Ахметова Ш.У. Креативті тәрбиеші -2025.....	69
Мусина А.У. Рухани елшісі деп –“ би өнерін” айтамыз	70
Ізбасарова І.Б. «Қой шаруашылығын зерттеу»	71
Кайреденова А.С. Мектепке дейінгі ұйымдарда әдістемелік қызметті инновациялық тұрғыда ұйымдастыру жолдары. «В.Воскобовичтің дамытушы ойындарын тәжірибеде қолдану»	73
Амантай Ұ.Қ. «Мамандықтың бәрі жақсы».....	75
Аманжолова Д.Ш. Мектепке дейінгі мекемеде балалардың математикалық дағдыларын ойын арқылы қалыптастыру	78
Абилданова Б.С. «Ойын әрекетінің баланың дамуына әсері»	80
Зайтова Ш.А. Мектеп жасына дейінгі балалармен сөздік қорды арттыру жұмысының негізгі бағыттары	81
Қоқашева Г.Қ. Мектеп жасына дейінгі балалардың ойын арқылы танымдық қызығушылығын дамыту.....	82
Салмакова А.С. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қызметтің жеке тұлға негізін қалыптастыруға әсері	84
Сыздыкова А.К. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қызметтің жеке тұлға негізін қалыптастыруға әсері	86

**Көкшетау қаласы
“Әсел” бөбекжайы
Тәрбиеші
Искакова Бижамал Кудайбергенқызы**

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ОҚЫТУ МЕН ТӘРБИЕ БЕРУ ПРОЦЕСІНЕ ТЕАТР ҚОЙЫЛЫМДАРЫН ЕНГІЗУДІҢ МАҢЫЗЫ

Балабақшадағы тәрбие баланың дамуында шешуші рөл атқарады, олардың болашақ оқу және әлеуметтік жетістіктері үшін берік негіз береді. Дәстүрлі оқыту әдістері тиімді болғанымен, балабақшадағы оқу бағдарламасына жүйелі түрде театрлық қойылымдарды енгізу оқу тәжірибесін айтарлықтай жақсартып алады. Бұл мақала балабақшада театр қойылымдарын ұйымдастырудың маңыздылығын зерттейді және олардың жас оқушыларға ұсынатын көптеген артықшылықтарын көрсетеді.

Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен дамыту ісі мәселесінде мақсаттарды шешуде театр ерекше әсер етеді. Бала өміріндегі театр қазіргі әлемде сирек кездесетін құбылыс емес. Балалар ата-аналарымен бірге кәсіби театрға барып қана қоймай, әуесқой балалар театры мектепке дейінгі мекемеге баратын баланың күнделікті өміріне енген кезде өте жақсы әсер етеді.

Театр қойылымдарының сиқырлы әлемі мектеп жасына дейінгі тәрбиеленушілердің шығармашылыққа деген көзқарасын біржолата өзгерте алады. Сондықтан тәрбие процесінде оны назардан тыс қалдыруға болмайды. Театрдың есігі балалардың санасында бейнелер мен салыстырулар әлемін ашып қана қоймай, оларды әлеуметтік ойынға баулып, көптеген жаңа ұғымдармен таныстырып, әлеуметтену процесіне орасан зор үлес қосады.

Театр балаларды бір-бірімен ынтымақтасуға және өзара әрекеттесуге үйрететін ұжымдық әрекет екенін ұмытпау қажет. Театрлық ойында есте сақтау, қиялдау, сөйлеу белсенділіктері дамиды. Сахнада ойнай отырып, баланың өзін-өзі бағалауы көтеріледі, көпшілік алдында қысылуы жоғалады, өзіне деген сенімділігі дамиды.

Театрландырылған қойылымдардың пайдасы – балаларға жақсылық пен жамандық, адалдық, батылдық, достық, жауапкершілік тақырыптары негізінен үлгі болатындығында. Ата-аналар театрландырылған қойылымдардың көрермендері болмаса да, баланың дүниетанымының үйлесімді дамуы үшін оның өмірінде театрдың болуының қажеттілігін түсінулері керек.

Бала театрлық рөлдерде ойнағанда бір мезгілде дамиды, үйренеді. Балалық шақта ойын негізгі әрекет болып табылады.

Театр - бұл ертегі ғана емес және көптеген жағымды эмоциялар. Театрлық ойындар эмпатияны дамытудың күшті құралы болып табылады. Бала басқа адамдардың мимикасын, ым-ишарасын, интонациясын және эмоцияларын белсенді түрде ажырата бастайды. Бұл болашақта көркем шығармалардың мәнін түсінуге, оларға баға беруге, қорытынды жасауға және кейіпкерлердің мінез-құлқын талдауға көмектеседі. Баланың эстетикалық қабылдауы, шығармашылық әлеуеті дамиды, өнерді түсіне бастайды, мәдениетке, әдебиетке қызығушылығы пайда болады.

Қазірде екі жастағы баланың өзі актерлердің ойынын түсінеді, қарапайым өмірде көрмейтін жарқын костюмдер, көңілді музыка, жарықтандыру, декорацияға қызығушылықтары жоғары. Бала өзіне бұрыннан таныс ертегілердің кейіпкерлерімен байланысады, сондай-ақ образға үйреніп, өзіне ұнаған кейіпкердің жағымды қасиеттерін қабылдауға тырысады. Қойылым әрекетін тамашалай отырып, балалар

актерлермен белсенді диалогқа түседі, сұрақтарға жауап береді, басты кейіпкерлердің қауіпті жағдайдан шығуына көмектеседі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың өздері қойылымдарға белсенді түрде қатысқысы келеді, олар кейіпкерлер ретінде киінгенді, бетперделерді, ерекше қалпақтарды кигенді ұнатады. Түрлі-түсті костюмдер киген бүлдіршіндер әп-сәтте өздерінің сүйікті кейіпкерлеріне айналып, сиқырлы ертегілер әлеміне жол тартады.

Театрдың көптеген ұрпақтар бойына «шабыт ғибадатханасы» деп аталуы тегін емес. Театр – бұл беймәлім құпияға толы тылсым жер. Әдемі ғимарат пен кіреберісте билеттерді тексеретін адамнан бастап, сахнада болатын мистикалық өзгерістермен аяқталады.

Ата-аналар түсінуі керек ең басты нәрсе, театр - бұл бір реттік шытырман оқиға емес, жасына қарамастан, кейінгі рефлексияны қажет ететін ұзақ тәжірибе. Сондықтан, егер ата-аналар баласының театр саласына енгізу мәселесіне шындап шешім қабылдаса, шыдамды болып, репертуарды мұқият зерттеу қажет.

Сахна жеке және көркемдік тәжірибе жинақтаудың ең қуатты құралдарының бірі екені сөзсіз. Сондықтан, баланы спектакльге тарту арқылы рөлге және оның орындалуына байланысты жаңа эмоциялар, тәжірибелер алуға ынталандырамыз. Театрлық үйірмелер есте сақтау, артикуляцияны жақсартуға, дауыс пен интонацияны жақсартуға, өзіне деген сенімділікті арттыруға және ең бастысы балаға жаңа әлем мен жаңа адамдармен танысуға көмектеседі.

Мектепке дейінгі мекемелерде театрлық ойындар мерекелерде ең бастысы «көрініс» ретінде пайдаланылады. Жақсы нәтижеге жету үшін жеке не ұжымдық дайындықтарды педагогтар балалармен бірге мәтінді ғана емес, дауыс екпінін және қимыл- қозғалысты жаттауға мәжбүр болады. Баланы «жақсы әртіс» болуға үйретеді.

Театрлық қызметтің мазмұны:

- қуыршақ театрының қойылымдарын көру және талқылау;
- балалардың әлеуметтік- эмоциялық дамуына арналған жаттығулар кешені;
- дамытушы ойындар;
- дауыс ырғағын қалыптастыруға арналған жаттығулар;
- қозғалысты дамытуға арналған тренингтер;
- ымдауды, мимиканы қалыптастыруға арналған жаттығулар;
- театрлық этюдтер;
- әртүрлі ертегілер қойылымы;
- ертегіні драмалау құралдарымен (ымдау, қозғалыстар, сахналық көрініс және т.б.) жұмыс.

Театрландырылған ойындардың сипатты ерекшеліктері мазмұндарының әдеби немесе фольклорлық негізде және көрермендерінің болуы болып табылады. (Л.В.Артемова, Л.В.Ворошина, Л.С.Фурмина және т.б.). Оларды екі топқа: драматизациялық мен режиссерлікке бөлуге болады.

Осылайша, балабақшадағы тәрбиеге театр қойылымдарын біріктіру жас жеткіншектер үшін бірқатар артықшылықтар береді. Шығармашылықты дамыту мен коммуникативті дағдыларды жетілдіруден бастап, өзіне деген сенімділікті арттыруға және сыни ойлауды арттыруға дейін театр жан-жақты даму үшін құнды платформа ұсынады. Балабақшада театрландырылған қойылымдарды ұйымдастырудың маңыздылығын түсіне отырып, тәрбиешілер балалардың өзін-өзі танытуына, тиімді жұмыс істеуіне, шығармашылық пен өзін-өзі тану жолындағы өмір бойы саяхатқа шығуына мүмкіндік береді.

**Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота" бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Булегенова Акерке Худайбергеновна**

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ MEKEMEDE ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ БАСТЫ ЕРЕКШЕЛІГІ

Ойын - балалар үшін ең қолжетімді әрекет түрі, бұл қоршаған әлемнен алған әсерлерді, білімдерді қайта өңдеу тәсілі. Ерте балалық шақта баланың ойынға тәуелсіз болуға, өз қалауы бойынша құрдастарымен сөйлесуге, ойыншықтарды таңдауға және әртүрлі заттарды қолдануға үлкен мүмкіндігі бар. Ойын технологиясының басты мақсаты - баланы өзгертпеу немесе оны қайта жасамау, керісінше мектепке дейінгі және балалардың даму деңгейін толыққанды мотивациялық негізін қалыптастыру үшін, дағдылар мен қызмет шарттарына байланысты жұмыс істеу. Кез-келген ойын мектеп жасына дейінгі баланың сүйікті іс-әрекеті болып табылады және оны балабақшада болған барлық уақытта сүйемелдейді. Кішкентай балалардың ойыны аясында негізгі оқиғалар мен режимдік процестер дамиды, коммуникативті дағдылар қалыптасады, тәуелсіздік пен танымдық белсенділік дамиды. Тәрбиеші ұйымдастырған ойын әрекеті жас балалармен тікелей білім беру жұмысының бір түрі болып табылады. Балалар қандай да бір білімді игеріп, белгілі бір пәндермен әрекет ету дағдыларын игеріп, бір-бірімен қарым-қатынас мәдениетін үйреніп жатқанын білмей ойнайды. Балалардың барлық назары ойын әрекеттерін орындауға бағытталған, ал оларды оқыту міндеті түсінілмейді.

Психолог А. В. Запорожец дидактикалық ойынның рөлін бағалай отырып: "біз дидактикалық ойын жеке білім мен дағдыларды игерудің бір түрі ғана емес, сонымен бірге баланың жалпы дамуына ықпал етіп, оның қабілеттерін қалыптастыруға қызмет ететініне көз жеткізуіміз керек", - деп дұрыс атап өтті.

Дидактикалық ойындардың басты ерекшелігі – оқыту. Дидактикалық ойындардағы оқу міндеттерін біріктіру, дайын мазмұн мен Ереженің болуы мұғалімге осы ойындарды кіші мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ой тәрбиесі үшін жүйелі түрде пайдалануға мүмкіндік береді. Оларды ересектер кіші мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу және оқыту мақсатында жасайды, бірақ ашық емес, бірақ ойын тапсырмасы арқылы жүзеге асырылады. Бұл ойындар танымдық белсенділікті, интеллектуалды операцияларды дамытуға ықпал етеді. Қоршаған шындықты білу нақты сезімдер мен қабылдауларға, біз көрген, сезінетін, еститін нәрселерге негізделген. Мектепке дейінгі жаста тікелей, сенсорлық таным қоршаған әлем туралы білімнің негізгі көзі болып табылады. Дидактикалық ойындар мен жаттығуларда балаларға мүмкіндік беру керек.

- Айналадағы заттарды және олардың қасиеттерін қайта қабылдаңыз, оларды тану мен ажыратуға машықтаныңыз.

- Сезімтал әсер қалдырыңыз, заттардың атауларын және олардың сипаттамалық қасиеттерін (пішіні, мөлшері, түсі) нақтылаңыз. Тақырыптың сыртқы түріне ғана емес, сонымен қатар ауызша сипаттамаға да назар аударыңыз.

- Бастапқы жалпылау жасау, заттарды жалпы қасиеттері бойынша топтастыру.

- Заттың өмірлік қасиеттерін қолда бар өлшемдермен, сенсорлық стандарттармен (геометриялық фигуралары бар нысандардың пішіні) салыстырыңыз.

Арнайы ұйымдастырылған дидактикалық ойындар жалпыланған түсініктермен, қоғамдық орнатылған сенсорлық стандарттармен: геометриялық фигуралармен, күн спектрінің түстерімен танысу сабақтарында оқуға жақсы қосымша болып табылады. Айта кету керек, дидактикалық ойындардың

жетекшісі жас мектеп жасына дейінгі балалардың ойынға деген қызығушылығын, тәуелсіз ойын формасын жан-жақты сақтауы керек.

Дидактикалық ойын белсенді, практикалық іс-әрекеттің бір түрі бола отырып, балаға өзінің жас ерекшеліктеріне қол жетімді танымдық міндеттерді шешуге мүмкіндік береді, психикалық процестердің еріктілігін дамытуға, тұлғаның қалыптасуына алғышарттар жасайды.

Дидактикалық ойынның функцияларын анықтау керек:

- тәрбие құралы ретінде (Р. Жуковская, д. Б. Менджерицкая);
- әдіс, оқыту әдісі ретінде (А. П. Усова);
- балаларды ұйымдастыру нысаны ретінде (В.А. Аванесова).

Дидактикалық ойын ойын әдісі ретінде оны таңдау мен ұйымдастырудағы бастама ересек адамға тиесілі деп болжайды. Тәуелсіз ойын әрекеті баланың тақырыпты, дидактикалық материалды, серіктестерді таңдауда еркін екенін көрсетеді.

Мектепке дейінгі кезеңде дидактикалық ойындарды оқу құралы ретінде пайдалану қажеттілігі бірқатар себептермен анықталады:

- ойын қызметі мектепке дейінгі кезеңде жетекші орын алады;
- дидактикалық ойындар балалардың психикалық процестерінің дамуына ықпал етеді;
- дидактикалық ойын танымдық мотивацияның қалыптасуына ықпал етеді.

В.Н. Аванесова, мысалы, келесі топтаманы ұсынды:

- балалардың ойыншықтармен және заттармен іс-әрекетке қызығушылығына негізделген ойындар-тапсырмалар (таңдау, бүктеу және төсеу, жіп, кірістіру). Мұндағы ойын әрекеті қарапайым, табиғаты бойынша ол көбінесе заттармен практикалық әрекетке сәйкес келеді;

- балалардың күтпеген заттардың пайда болуы мен жоғалуына деген қызығушылығына негізделген жасыру және іздеу ойындары

- белгісіз балаларды қызықтыратын жұмбақ және болжау ойындары;

- сюжеттік-рөлдік дидактикалық ойындар, олардың ойын әрекеті әр түрлі өмірлік жағдайларды бейнелеуде, ересек адамның рөлдерін орындауда;

- ойындар-ойын нәтижесіне тезірек жетуге, жеңіске жетуге деген ұмтылысқа негізделген жарыстар – қиял ойындары немесе тыйым салынған (айыппұл) зат (сурет) немесе оның қасиеті (мысалы, түс) ойындары қызықты ойын сәттерімен байланысты-қажетсіз сөзден арылыңыз, тыйым салынған сөз айтпаңыз. Мұндай шартты классификациямен ойынның басталуы және ойын әрекеті айқынырақ ерекшеленеді және ойын өзіне тән ерекшеліктерін жоғалтпайды.

Дидактикалық материалды қолдану сипаты бойынша ойындар шартты түрде бөлінеді:

- заттармен ойындар;
- жұмыс үстелі-баспа;
- ауызша ойындар.

Заттармен ойындар-ойыншықтар мен нақты заттар қолданылады. Балалар заттардың қасиеттерімен, пішінімен, көлемімен, түсімен, сапасымен таныстырылады. Бұл ойындарда есептерді салыстыру, жіктеу, есептерді шешуде бірізділікті орнату мәселелері шешіледі, балалар тақырыпты қандай да бір сапа бойынша анықтауға машықтанады, заттарды бір белгі бойынша біріктіреді, бұл логикалық ойлауды дамыту үшін өте маңызды. Табиғи материалмен ойындарда балалардың қоршаған табиғи ортасы туралы білімдері бекітіледі, ойлау процестері қалыптасады (талдау, синтез, жіктеу). Балалар ересек адамның оған көрсеткен және айтқан нәрселеріне назар аудару қабілетін дамытады. Мұнда сіз аударылған сөйлеуді тыңдап, түсініп, сөйлеуді өзіңіз қолдана білуіңіз керек. Осылайша, баланың танымдық және сөйлеу дамуы ойын арқылы жүреді.

Тақта-баспа ойындары: жұптасқан суреттер, лото, домино, мозаика, лабиринттер. Оларды пайдалану кезінде келесі дамытушы міндеттер шешіледі: белгілері мен мағынасы бойынша бірігу; жалпылау, байланыс орнату; сандық және реттік санау, кеңістіктік орналасу, үйлесімді сөйлеу туралы білімді бекіту; логикалық ойлау, бөліктердің барлығын құра білу; сөйлеу мен қиялды, шығармашылықты, реинкарнация қабілетін дамыту.

Сөз ойындары - ойыншылардың сөздері мен іс-әрекеттеріне негізделген. Бұл ойындарда келесі міндеттер шешіледі: сөйлеуді дамыту, дыбысты дұрыс айтуға тәрбиелеу, сөздікті нақтылау, бекіту және белсендіру, өз ойларын нақты тұжырымдау қабілеті дамиды.

Ойын үстінде баланың түрлі қасиеттері, қабілеті мен белсенділігі де көрінетіні туралы аса көрнекті педагог А. С Макаренко былай дейді: «Ойында бала қандай болса, өмірде кәсіби қызмет саласында,

көбінесе сондай болады». Сондықтан келешекке адамды тәрбиелеу - бәрінен бұрын ойын арқылы жүзеге асыралады. Осыдан келіп ойын туралы мынандай тұжырым жасауға болады, ойын - тәрбие құралы, ақыл-ойды, тілді ұстартады, сөздік қорды байытады, өмірді танытып, сезімді кеңейтеді, тәрбиелейді. Ерік және мінез қасиеттерін бекітеді, адамгершілік сапаны жетілдіреді. Ұжымдық сезім әрекеттері өсе түседі. Эстетикалық тәрбие беру құралына айналады. Еңбек тәрбиесін беру мақсаттарын шешуге мүмкіндік береді, дене күшінің жетілуіне көмектеседі.

**Көкшетау қаласы
“Әсел”бөбекжайы
Тәрбиеші
Адилова Мадина Салимовна**

ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДЕГІ ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ ДАМУ МАҚСАТЫНДА СЕРУЕНДЕУДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дамуы үшін серуендеуді ұйымдастырған кезде "танымдық даму" білім беру саласының мазмұнына сүйену керек. Серуендеуді ұйымдастыруда келесі бағыттар бөлінеді: балалардың ой-өрісін кеңейту, әлемнің тұтас бейнесін қалыптастыру, танымдық-зерттеу қызметін дамыту, өнімді (сындарлы) қызметті дамыту; қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру.

Балалар табиғаты бойынша зерттеушілер. Жаңа тәжірибеге деген шексіз шөлдеу, қызығушылық, экспериментке деген үнемі ұмтылыс, әлем туралы жаңа түсініктерді өз бетінше іздеу дәстүрлі түрде балалардың мінез-құлқының маңызды белгілері ретінде қарастырылады. Әрбір бала кішкентай зерттеуші, ол қоршаған әлемді қуана және таңданыспен ашады. Балалар белсенді әрекетке ұмтылады және бұл ұмтылыстың жойылып кетуіне жол бермеу, оның одан әрі дамуына ықпал ету маңызды. Балалардың іс-әрекеті серуенде неғұрлым толық және әр түрлі ұйымдастырылса, балалардың дамуы соғұрлым сәтті болады, әлеуетті мүмкіндіктер мен балалардың шығармашылық көріністері жақсы жүзеге асырылады. Сондықтан ойын, ересектермен және құрдастарымен қарым-қатынас, эксперимент, бақылау, балалар еңбегі сияқты балалар үшін ең жақын және табиғи іс-шаралар серуендеу кезінде ерекше орын алады.

Мектепке дейінгі мекемелердің жұмыс тәжірибесінде серуендеудің келесі түрлері қолданылады:

- типтік - балалардың ең еркін қызметі;
- біріктіру – мақсатты серуендеу және еркін әрекет;
- серуендеу – экскурсия; спорттық эстафеталар.

Серуендеу келесі құрамдас бөліктерді қамтиды:

- бақылау, қарау;
- балалардың еңбек қызметі;
- ашық ойындар;
- балалармен жеке жұмыс;
- балалардың өзіндік қызметі.

Білім алу процесі балалардың тәуелсіз іс-әрекеті кезінде тиімді болатыны белгілі. Серуенде танымдық-зерттеу қызметін ұйымдастыру арқылы баланың зерттеуге деген қызығушылығын қолдауға

және ынталандыруға, оған зерттеу іс-әрекетінде тәжірибе жинақтауға, қабылдауды, ойлауды, сөйлеуді дамытуға көмектесуге болады. Серуендеудегі танымдық-зерттеу қызметі балалардың іс-әрекетін ұйымдастырудың визуалды-практикалық әдістерін қамтиды: бақылаулар, экскурсиялар, қарапайым тәжірибелер, эксперименттер, ойын проблемалық жағдайлары және т.б. Серуендеу кезінде бақылау күн сайын жүргізіледі. Ол барлық балалармен немесе кіші топтармен алдын-ала жоспарланады. Бұл табиғи құбылыстарды немесе ересектердің еңбегін бақылау болуы мүмкін.

Сонымен қатар, серуендеу кезінде ересек адам мезгіл-мезгіл балалардың ұйымдастырылған бақылаулар барысында ғана емес, сонымен қатар өз бақылаулары барысында алған білімдерін нақтылап, бекітіп отыруы керек. Бұл мәселені сәтті шешу үшін баланың назарын аудару әдістері жасына сәйкес келуі керек, ең алдымен бұл әр түрлі формадағы индикативті реакцияларға сүйену. Ересек адамның міндеті-балалардың табиғи ортадағы өзгерістерді байқауға, баланың назарынан тыс қалған сәттерге назар аударуға деген ұмтылысын сақтау. Байқау тыңдауды және естігенді белсенді қабылдауды қамтиды. Бірақ серуендеу кезінде бала оны алаңдататын көптеген сәттерге тап болады: құс шырылдайды, көліктердің шуылы және т. б.

Үлкен мектеп жасына дейінгі баланың белсенді назар аудару кезеңі шамамен 10 минутты құрайды. Сондықтан бақылаулар қызықты, танымдық және белсенді қабылдау кезеңінде болуы керек. Қарастырылып отырған объектілерге танымдық белсенділікті ынталандыру үшін тәрбиеші балалардың қызығушылығын, эмпатиясын және қоршаған ортадағы ерекше оқиғаларға қатысуын жеке мысалмен тудыруы керек. Проблемалық сұрақтар қою арқылы мектеп жасына дейінгі балаларды өз пікірлерінің белсенді мәлімдемелеріне тартуы қажет.

Табиғи ортаның жарқын бейнелеріне қызығушылықтың негізгі эмоционалды ынталандыруы. Күнделікті бақылауларға қызығушылықты сақтау тікелей танысу үшін объектінің мезгіл-мезгіл өзгеруіне байланысты жүзеге асырылуы мүмкін. Жануарлар, өсімдіктер, жәндіктер мен құстардың табиғат құбылыстарын бақылау әр түрлі мамандықтағы адамдармен танысуға, қоғамдық өмірмен — көше өмірімен танысуға ауыстырылуы керек. Балалардың назарын табиғатта әр түрлі уақыт кезеңдерінде болып жатқан өзгерістерге аударып, балаларды көргендеріне таңдануға ғана емес, сонымен бірге қорытынды жасауға, табиғи объектілердің өзара тәуелділігін түсінуге, табиғатқа қамқорлық жасауға, оның байлығын қорғауға және көбейтуге үйрету маңызды. Мақсатқа сәтті жету үшін тәрбиеші балалардың белсенді қабылдауын ұйымдастыратын арнайы әдістерді қолдануы керек: зерттеуді ұсыну, объектілерді бір-бірімен салыстыру, жетекші және арандатушылық сұрақтар қою, жеке объектілер мен табиғат құбылыстары арасында байланыс орнатуға көмектесу.

Серуенде мектеп жасына дейінгі балалардың бірлескен және тәуелсіз іс-әрекеті процесінде табиғи материалдармен тәжірибелерді ұйымдастыру барысында балалар қоршаған әлемді жақсы біледі. Мұның бәрі оларды ересектерден, танымдық әдебиеттерден, балалар энциклопедияларынан, интернеттен көмек сұрап сұрақтарға жауап іздеуге ынталандырады. Мектеп жасына дейінгі балаларды табиғат құбылыстарымен таныстыру үшін серуендеу кезінде эксперименттік қызметті жоспарлау кезінде маусымдыққа ерекше назар аудару керек. Сондай-ақ балалардың бірлескен және дербес зерттеу қызметі үшін қажетті жағдайлар жасалуы тиіс. Үлкен мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігін ынталандырудың тиімді түрі-балабақша аумағында және одан тыс жерлерде экскурсиялар. Олар тірі және жансыз табиғат объектілерін зерттеу бойынша зерттеу қызметін дамыту, Табиғаттағы маусымдық өзгерістерге бақылау жүргізу мақсатында ұйымдастырылады. Экскурсияда балалардың эксперименттік іс-әрекетінің аясын кеңейтуге мүмкіндік бар. Тәрбиешілер үшін серуендеу-бұл балаларды сауықтырып қана қоймай, баланы жаңа біліммен байытудың, табиғаттың өзі беретін тәжірибелерді көрсетудің, зейінді, есте сақтауды және басқа да ойлау операцияларын дамытудың ерекше мүмкіндігі.

Осылайша, дұрыс ұйымдастырылған және ойластырылған серуендер балалардың танымдық даму міндеттерін орындауға көмектеседі. Педагогикалық қызмет барысында бақылауларды жүйелі түрде қолдана отырып, жануарлар әлемінің өкілдерін зерттеу бойынша тәжірибелер, эксперименттер, практикалық жұмыстар, балабақша аумағы бойынша және одан тыс жерлерге экскурсиялар — мұның бәрі балалардың табиғат туралы білімдерін игеруіне, салыстыру, талдау, жалпылау, тұтас және оның бір бөлігін табу, заттарды сипаттау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

**Көкшетау қаласы
“Әсел”бөбекжайы
Тәрбиеші
Увайсова Асемгуль Нуркешевна**

ТӘРБИЕШІНІҢ БАЛА ОЙЫНЫН ҰЙЫМДАСТЫРА АЛУ ҚАБІЛЕТІ

Заман өзгерген сайын адам баласының басынан өткендері баланың ойынында көрініс табатынына ешкім де шек келтірмес. Ең бастысы – ойын барысында баланы жан-жақты ойлануға, өзгелердің пікірімен санасуға, ортақ тіл табысып, тез арада шешім қабылдауға, ойынды шыншыл ойнауға, адал болуға, жалған сөйлемеге, жанашарлыққа, кешірімді болуға баулу қажет. Тәрбиеші балалардың физиологиялық, психологиялық ерекшеліктерін есте ұстап, ұлттық қозғалыс ойындарын балабақша өмірінде жас ерекшеліктеріне сай ұйымдастыра білгені жөн. Ойын жас ереселіктеріне сай келмесе, кері әсерін тигізуі мүмкін.

Сонымен қатар ойындар баланың белсенділігін арттырып, тәртібіне де оң әсерін тигізеді, өзіне де баға бере алады. Әрбір ойын – балалардың адамгершілік жолындағы бір көтерілер баспалдағы секілді. Өсіп дамып келе жатқан балалардың бойында алуан түрлі қасиеттер байқалады. Осы қасиеттерді бала бойынан дер кезінде байқап, оған оң баға беру, дамып келе жатқан мінезін дұрыс жолға сала білу, ол – әрбір тәрбиешінің міндеті. Осы тұста «Ойын ойнап ән салмай, өсер бала болар ма?» деген сөз ойға оралады. Баланың бірінші әрекеті – ойын. Бала бойындағы жағымды қасиеттерді дамыту барысында балабақшада ойынның атқарар рөлі өте жоғары. Зерттеп қарасаңыз, бала ойынында қоғамдық, ұжымдық сипат болады.

Достарымен бірге ойнау баланың моральдық, эстетикалық сезімдерінің қалыптасуына әсер етеді. Ойын барысында бала өзінің шебер ұйымдастырушы екенін, жігерлі, тапқыр екендігін байқатса, кейбір бала өз бойындағы менмендік, өкпешілдік, қыңырлық қасиеттерін көріп, ұялып, ол қасиеттерден арылуға бел буады. Ойын балаларды ортақ мақсатқа, ұжым намысын қорғауға, оның жеңісіне ортақтасуға тәрбиелейді. Ұжымдық ойындарда бала жолдастықтың, ауызбіршілікпен ұйымшылдықтың не екенін түсіне бастайды. Сонымен қатар қазіргі таңда балабақшада кеңінен насихатталып жүрген өзіміздің ұлттық ойындарымыздың алар орны ерекше.

Қазақтың ұлттық ойындары – ата-бабамыздан бізге жеткен, өткен мен бүгінгіні байланыстыратын баға жетпес байлығымыз, асыл қазынамыз. Ойын бала өмірінің ажырамас бөлігі дей келе, мен өз сөзімді белгілі педагогтың: «Ойынсыз ақыл-ойдың қалыпты дамуы да жоқ және болуы да мүмкін емес. Ойын дүниеге қарай ашылған үлкен жарық терезе іспетті, ол арқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірмен ұштасып, өзін қоршаған дүние туралы түсінік алады. Адамды тапқырлыққа, өжеттікке, батылдыққа, шапшаңдыққа, ептілікке, байсалдылыққа үйрететін де – осы ойын», - деген даналық сөзімен түйіндегім келеді.

«Балаға білім беру үшін ең алдымен оны тәрбиелеген жөн, тәрбиесіз берілген білім, ол ертең бір апатқа әкеп соғады», - деген данышпан, ойшыл, энциклопедист ғалым Әбу Насыр әл-Фараби.

Ерте заманнан – ақ адам өзін қоршаған ортаның тылсым тіршілігін тануға әрекет жасаған. Ал айнала дүниені танып-білудің, белсенді іс-әрекеттің алғашқы түрі заттық іс-әрекет болып табылады. Нәресте заттық іс-әрекеттен бірте-бірте ойын әрекетіне ауысады. Барлық адам өзінің тұлға ретінде даму ерекшелігінде ойын іс-әрекетін бастан кешіреді. Сәбилік кезеңнен бастап бала өзін қоршаған ортаны, өмір сүріп отырған айналасындағы заттар мен құбылыстарды ойын арқылы түсініп ұғынады. Тек көру, сипап-сезу, байқап-тану арқылы емес, тікелей араласып, іс-әрекетке көшуін нақты қарым-қатынас

барысында біледі. Осылайша ойын адамның өмір танымында шешуші мәнге ие болады. Баланың таным–түсінігі, іс– әрекеті ойыннан басталып, оның негізі болашақ өмірінде оқу, еңбек іс–әрекетімен жалғастырылады. Ойын – бала үшін оқу да, еңбек те. Ойын – айналадағы дүниені танудың тәсілі. Ойын балаларға өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңу жолын үйретіп қана қоймай, ұйымдастырушылық қабілетін қалыптастырады.

Ойын балалардың негізгі іс–әрекеті ретінде психологиялық, анатомиялық– физиологиялық, педагогикалық маңызы зор қызметтер атқарады. Ойын баланың даму құралы, таным–көзі, білімділік, тәрбиелік, дамытушылық мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Ойында әрбір адам ойнап өседі, ойынды көп ойнаған адамның дүниетанымы кең, жаны таза, жүрегі нәзік, нағыз сезімтал тұлға болмақ. Кей бала ойында шынайы өмірді бейнелесе, кей бала ішкі сезімін білдіреді. Ойын екі түрлі уақыттық бағытты қамтиды: қазіргі және болашақ. Бір жағынан бала бірден осы мезетте қуанышқа бөленеді, екінші жағынан ойын әрқашан болашаққа бағытталған, өйткені ойын барысында тұлғаның келешек өміріне ықпал ететін сапалы қасиеттері мен іскерлік дағдылары қалыптасады. Оқушы ойын қызметіне талпынады, ойын олар үшін өмірдің мәні болып табылады. Кейбір психологиялық теориялар ойынның мәнін баланың артық әл–қуатын шығындап, жоғалтқысы келген талабымен түсіндіреді.

Алайда, функционалдық тенденция концепциясының негізін салған Д. Узнадзе: «Ойын артық әл–қуатты сыртқа шығындаудың тәсілі емес, дамудың негізгі бас формасы, қызмет бағытының емін–еркін бұрқаған көрінісінің формасы болып табылады және әрекеттер ретінде олардың өз бағыты бойынша бір–бірінен айырмашылықтары бар, міне осылар баланы мазмұнды жағынан әр түрлі ойындар ойнауына мәжбүр етеді», — деген. Жетілгісі келіп тұрған күштердің қарбалас қимылына сәйкес келмейтін әрі оған ықпал етпейтін ойын мен ойыншық баланы тез жалықтырып жібереді. Көптеген функциялар 7-9 жасқа жеткенінше мейлінше жеделдете дамиды да, ойынға деген құштарлық осы кезеңде күшейе түседі, ал ойын дамуды басқаратын іс– әрекеттің түріне айналады. Осындай сәтте баланың өзіндік саналары, оның шындыққа, адамдарға қарым–қатынасы қалыптасады. Бастауыш сынып оқушысының қызмет бағыты күшейген кезде оның құлшынып ойнағысы келіп тұрады. Баланың ойын қызметін тоқтатып, оны интерфункционалдық күштердің қимылына қайшы келетін басқадай нәрсемен шұғылдануға мәжбүр еткізу – бала талантын жеделдете дамытып, жан–жақты ашылуына тосқауыл жасау деген сөз.

Ойын баланың психикасына сапалы өзгерістер туғызады. Балалардың ересектермен бірлесіп өмір сүруге ұмтылысы бірлескен еңбек негізінде қанағаттандырылмайтыны белгілі. Бұл қажеттілігін балалар ойын арқылы өздеріне ересектер рөлін алып, еңбектік өмірді ғана емес, сол сияқты әлеуметтік қарым–қатынасты да нақтылап көрсетеді. Д. Элькониннің атап өткеніндей, мұнда балалар өзара сәйкес рөлдерді тасымалдаушылар (ересектерді өзара әлеуметтік қатынасын қайта жаңғыртады), әрі ойынға тікелей қатысушы болады. Баланың қоғамдағы осындай ерекше орны оның үлкендер өміріне араласуының айрықша түрі болып саналатын рөлдік ойынның пайда болуының негізіне айналады. Біраз уақыттан кейін рөлдік ойыннан ереже бойынша жүргізілетін ойынға ауысады. Біртіндеп ереже ойын әрекетінде бірінші орынға қойылып, алғашқы сюжеттік сипатқа ие болады, сосын ойында жеңіске жету бала үшін үлкен мәнге айналып, ойын еңбекке және оқу әрекетіне ұқсас бола бастайды.

Ойында ең алғаш баланың дүниеге әсер етуді қажетсінуі қалыптасады және көрінеді, ойынның негізі, жалпы мәні де осында. Ойынның мәнін анықтайтын бірінші ереже, ойын мотивтерінің әр түрлі бала үшін мәні зор күйініштерге негізделетіндігі болса, екінші ереже, ойын әрекеті адам іс– әрекетіне тән көптеген мотивтерді жүзеге асыруы болады. Ойынның бала өмірінде үлкен орын алатыны ертеден дәлелденген. Тіпті XVIII ғ. Руссо былай деп жазған: «Баланы жақсы тану және түсіну үшін оны ойын кезінде бақылау керек». Балалармен жұмыс істеу ойынында ойынмен әсер ету арқылы баланы басқаруға немесе оны өзгертуге көп күш кетпейді. Ойынмен әсер етудің мақсаты — баланың өзін-өзі тануы мен өзін-өзі басқарудан тұрады. Ойын процесі баланың қоршаған ортаға бақылау жасауы ретінде қарастырылады.

Ойын әсерлері баланың қажеттіліктерін физиологиялық белсенділікке қанағаттандырылады, ойын үстінде бала энергия жұмсайды, үлкендер өміріндегі міндеттемелерге дайындалады, қиыншылықтарды жеңеді жай фрустрациядан арылады. Олар физиологиялық көптікті сезеді, өз қажеттіліктерін қанағаттандырады, әлеуметтік формадағы агрессияға жауап қайтарады және басқа адамдармен қарым–қатынас жасауға үйренеді. Ойын балаларда елесті бекітуге, мәдени байлықты сіңіруге және белгілі бір дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Бала ойнағанда бөтен тұлғаның рөліне тек еніп қана қоймайды, сонымен қатар өз жекелігін кеңейтеді, байытады және түгендетуге тырысады.

Ойын баланың ішкі әлеміне нақты форма мен өрнек береді. Ойында эмоциональды маңызды тәжірибені ой өрнегі алады. Ойынның негізгі функциясы шын өмірдегі бейнеленбейтін нәрсені жағдайдың бақылауына айналдыру. Бұл балаларға қиыншылықтарды білуге мүмкіндік беретін символикалық репрезентация арқылы жасалады. Ойын бала үшін өз пікірін білдіретін символикалық тіл болғандықтан, психолог ойынды пайдаланады. Балалар ойын арқылы қарым-қатынас жасайды. Егер ойынды коммуникация құралы екенін мойындасақ, балалар ойының бұдан да толық бағалауға болады.

Балалар ойын үстінде өздерін жеңіл, еркін сезінетіндіктен өздерін көрсете алады. Балалар үшін өз тәжірибелері мен сезімдерін шығару — табиғи динамикалық және денсаулық жақсартушы іс-әрекет.

Ойын — бұл ақпарат алмастыру құралы және баладан өз ойымен бөлісуді талап ету; яғни автоматты түрде қарым-қатынастағы барьерді жасату. Жоғарғы қатынас деңгейге көтерілу үшін сөзді пайдалануы қажет. Ойын сезімдердің берілуімен және кемшіліктердің шешілуі үшін құрал болады. Бала сезімін вугвальды жеткізу ылғи да мүмкін емес. Дамудың бұл сатысында бала не сезгенін айту үшін когнитивті, вугвальды құралдары жетіспейді эмоционалды жағдайда оларды сөзбен жеткізу үшін бала өз ауыртпалықтарында интенсивті бір ойға жинақтала алмайды. Көптеген авторлардың зерттеулері бойынша (мысалы Пиаже), біз 11 жасқа дейін балалардың абстрактілі ойлауға және талдауға қабілетті емес екенін білеміз.

**Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота "бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Баймаш Айдана Аясханқызы**

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ MEKEMEDE БАЛАЛАРДЫ МУЗЫКАҒА БАУЛУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Музыка-ойдың құдіретті көзі. Музыкалық тәрбиесіз баланың толыққанды психикалық дамуы мүмкін емес.

*Баланың музыкаға сезімталдығын дамыта отырып,
біз оның ойларын, ұмтылыстарын жетілдіреміз*

В. А. Сухомлинский

Музыка, басқа өнер түрлері сияқты, шындықты көркемдік бейнелеудің ерекше түрі болып табылады. Адамдардың сезімдеріне, ерік-жігеріне терең және әр түрлі әсер ете отырып, музыка олардың әлеуметтік қызметіне пайдалы әсер ете алады, жеке тұлғаның қалыптасуына әсер етеді. Тұлғаның музыкалық мәдениеті-бұл адамның өнер туындыларының құндылықтарын өздері үшін ашу процесі, оларды қабылдау және игеру деңгейі. Музыка адамдарға рухани рахат сыйлайды. Адамға еңбек, ғылым, өнер беретін рахатсыз, оның өмірі кедейленіп, мағынасыз болып шығады. Музыка адамдарды тыныштандырады және жұбатады, психикалық стрессті жеңілдетеді, стрессті жеңуге көмектеседі, адам денсаулығының қайнар көздерінің біріне айналады және психикалық аурулардың алдын алады. Музыкалық шығармалардың мақсаты ойын-сауық пен демалыспен байланысты, музыка, олардың пікірінше, жұмыс күнінен кейін демалуға көмектеседі, эмоционалды жағдайды түзетеді.

Мектепке дейінгі мекеме мұғалімдерінің міндеті - мүмкіндігінше балаларға ақпараттық ортаның әсерін ретке келтіру, олардың кіретін экрандық және қоршаған ақпаратқа сыни көзқарасын қалыптастыру. Шындықты эстетикалық бағалауда жас тұлғаның тәуелсіздігін қалыптастыру маңызды. Музыканың тәрбиелік рөлінің әсері, сондай-ақ оның әлеуметтік әсерінің бағыты мен сипаты бізге музыканың әлеуметтік маңыздылығын, оның рухани-мәдени құндылықтар жүйесіндегі орнын анықтайтын маңызды критерийлер ретінде ұсынылады.

Баланы тәрбиелеуде музыка ерекше рөл атқарады. Адам туғаннан бастап осы өнермен байланыста болады, ол балабақшада, содан кейін мектепте мақсатты музыкалық білім ала бастайды. Демек, музыкалық тәрбие баланың жас кезінен бастап жеке басын қалыптастыру құралдарының бірі болып табылады. Қазіргі ғылыми зерттеулер музыкалық қабілеттердің дамуы, музыкалық мәдениеттің негіздерін қалыптастыру - яғни музыкалық тәрбиені мектепке дейінгі жастан бастау керек екенін көрсетеді. Мектепке дейінгі жас - бұл баланың әртүрлі іс-әрекеттерге қатысуына мүмкіндік беретін бастапқы қабілеттер салынған кезең. Музыкалық даму саласына келетін болсақ, дәл осы жерде музыкалықтың ерте көріністерінің мысалдары кездеседі және мұғалімнің міндеті-баланың музыкалық қабілеттерін дамыту, оны қызықтыру, музыкамен әр кездесу оған тек жағымды эмоциялар әкеледі.

Музыка баланың белсенді әрекеттерін тудыратын қасиетке ие. Ол музыканы барлық дыбыстардан ерекшелендіреді және оған назар аударады. Сондықтан, егер музыка балаға өмірінің алғашқы жылдарында оң әсер етсе, онда оны педагогикалық әсер ету құралы ретінде пайдалану керек. Сонымен қатар, музыка ересек пен баланың қарым-қатынасына бай мүмкіндіктер береді, олардың арасындағы эмоционалды байланысқа негіз жасайды. Бала кезінен бастап таныс әуендерді тани бастайды және дыбыстардың биіктігі мен күшін ажырата бастайды (жоғары - төмен, қатты - тыныш), музыканың сипатына сәйкес қозғалады, қарапайым қимылдарды орындай алады: аяқпен таптау, қол шапалақтау, қолды бұру, қарапайым музыкалық аспаптарды атайды. Балабақшада музыкалық өнерге баулуды музыкалық сабақтарда, таңертеңгілік гимнастикада, мерекелер мен ойын-сауықтарда, тәуелсіз музыкалық іс-шараларда музыка жетекшілері мен тәрбиешілері жүзеге асырады және мектепте музыка сабақтарында жалғасады. Сондықтан мұғалімдердің арнайы білімі, сондай-ақ жас ерекшелігі туралы қажетті білімі болуы керек.

Музыкалық оқу іс - әрекеттерінде музыкалық - дидактикалық ойындарды жүйелі түрде пайдалану - музыканы сипатына, көңіл - күйіне, динамикалық реңкіне қарай ажыратуды үйретеді. Балаларды әр түрлі музыкалық шараларға тек жеке өзін қатыстырмай, үлкендермен, ата - аналармен бірге қатыстырудың мәні зор. Бұл баланың өзіне - өзінің сенімін ұштап, шығармашылығын шыңдайды. Музыкалық - ырғақты қимылдарды орындауда, би билеуде музыкалық аспаптарды қолдану музыканың ырғағын, динамикалық үнін, екпінін ажыратуға үйретіп, орындаушылық шеберліктерін шыңдайды. Мерекелік ертеңгіліктердің, ойын - сауықтардың, сахналық қойылымдардың кезінде бала образдық бейнелерді дәл бере білуге, сахна мәдениетіне жауапкершілікке, көпшілікпен жұмыс істеуге үйренеді.

Қазіргі оқу - тәрбие жұмысын жан - жақты дамыту мақсатындағы басты міндеттердің бірі бала тәрбиесіне қазақ халқының ғасырлар бойы ұрпақтан ұрпаққа мұра болып келе жатқан тұрмыс - салтына, әдет - ғұрпына, ұлттық дәстүріне байланысты әдебиет пен мәдениетке, өнерге үйрете отырып, баулу. Белгілі бір өнер иесіне арналған әсерлі әдеби - музыкалық кештер өткізу де бала санасында із қалдырады. Жақсыға, әдемілікке, үлкеннің маңызды да пайдалы ісін қайталауға, ұқсап бағуға талпындырады. Әр сазгердің немесе әншінің шығармашылығындағы, репертуарындағы әндерді, шығармаларды тереңірек талдау арқылы бала тағы да музыканың эмоциялық әсерін, бейнелеу күшін түсініп, жақсы мен жаманды ажырата алуға үйренеді.

Қорытындылай келсек, музыка - адамның жан дүниесін тебіренге отырып, оның өмірге деген көзқарасын, әдет, мінез - құлқын қоғам мүддесіне сәйкес қалыптатыруға тәрбиелейді. «Дені саудың - жаны сау» дегендей, тәні де, жаны да сау, рухани бай эстетикалық жағынан сезімтал азаматты тәрбиеленіп өсіру - ата-ана парызы, қоғамдық мекемелердің міндеті. Осы міндетті іске асыру балабақша мен мектепалды даярлық тобынан басталмақ. Музыка ең бір бай әрі әсерлі эстетикалық тәрбие құрылы, оның аса үлкен эмоциялық әсері бар, адамның сезімін тәрбиелейді, талғамын қалыптастырады.

**Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота" бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Кожимбетова Молдир Куанышбековна**

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАБАҚША ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРІНІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУЫ

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мәселесі қазір ерекше маңызға ие. Мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық өміріндегі түбегейлі өзгерістер ғылыми білімді игеруге қабілетті, өзгермелі жағдайларға тез бейімделетін және әлеуметтік, экономикалық және мәдени процестердің барысына белсенді әсер ететін жан-жақты дамыған тұлғаны тәрбиелеудің жаңа міндеттерін алға қойды. Қазіргі жағдайда адамды белгілі бір біліммен қаруландырып қана қоймай, сонымен қатар өз бетінше, шығармашылықпен дамыған жеке тұлғаны тәрбиелеу қажет. Көбінесе, біз бірдей дерлік жағдайларға тап болған адамдардың әртүрлі жетістіктерге жетуінің себебін түсіндіруге тырысқанда, олардың жеткен жетістіктеріндегі айырмашылықты түсіндіруде қабілет ұғымына жүгінеміз. Біреулердің білімді, белгілі дағдыны меңгеруінің, ал басқаларының ұзақ оқуының себептері зерттелгенде де дәл осы ұғым қолданылады.

Қабілеттерді анықтаудың бірнеше тәсілдері бар. Отандық психологияда қабілеттер көбінесе сол немесе басқа өнімді іс-әрекетті табысты жүзеге асырудың немесе оның дамуының білім, білік, дағдыға теңеспейтін шарты болып табылатын адамның жеке психологиялық ерекшеліктері ретінде сипатталады. Қабілеттердің бейімділік түріндегі дамуының органикалық, тұқым қуалайтын алғышарттары бар, оның дамуы - тәрбие жағдайларымен және қоғамның даму ерекшеліктерімен байланысты әлеуметтік шартты процесс. Кез келген бейімділік қабілетке айналмас бұрын, дамудың ұзақ жолын өтуі керек. Адамның көптеген қабілеттері үшін бұл даму адам дүниеге келген кезден басталады және егер ол сәйкес қабілеттер дамытылатын әрекеттермен айналыса берсе, өмірінің соңына дейін тоқтамайды. Балалардағы қабілеттердің дамуы тәрбие мен оқыту процесінде жүзеге асады. Баланың қабілеті оқу процесінде материалдық және рухани мәдениеттің, техниканың, ғылымның, өнердің мазмұнын меңгеру арқылы қалыптасады.

Мектепке дейінгі жас – әр адамның өміріндегі жарқын, қайталанбас бет. Дәл осы кезеңде әлеуметтену процесі басталады, баланың болмыстың жетекші салаларымен: адамдар әлемімен, табиғатпен, объективті әлеммен байланысы орнатылады. Мектепке дейінгі балалық шақ – тұлғаның алғашқы қалыптасу, баланың өзіндік санасы мен даралық негіздерінің қалыптасу кезеңі.

Қазіргі қоғамда шығармашылық белсенділік жоғары бағаланып, шығармашылық ортамен байланысты мамандық өкілдеріне сұраныс артып келеді. Біз білетін мамандықтардың барлығы белгілі бір таланттар мен шығармашылықты талап етеді. Дегенмен, баланың осы бағытта дамуына жеткілікті көңіл бөлетін ата-аналар мен мұғалімдер аз. Кішкентай адамда сөйлеуге, ойлау мен есте сақтауға артықшылық беріледі, ал қиял өздігінен қалыптасады. Әрине, көп нәрсе табиғи бейімділікке байланысты: біреу сәби кезінен жарқын шығармашылық қабілеттерін көрсетеді, ал біреу өмір бойы музыка мен өнерге мүлдем бей-жай қарайды.

Шығармашылық - нәтижесінде жаңа, өзіндік бір нәрсе пайда болатын адамның белсенді, мақсатты әрекеті. Шығармашылық тұлғаны қалыптастыру қазіргі кезеңдегі педагогикалық теория мен практиканың маңызды міндеттерінің бірі болып табылады.

Ғылым «шығармашылық» ұғымына көптеген күрделі анықтамалар береді. Бірақ бұл терминнің өте қарапайым түсіндірмесі бар: шығармашылық - өзін-өзі көрсетудің белсенді түрі. Сонымен қатар өзін-өзі

көрсету кез келген нәрсе арқылы жүзеге асырылуы мүмкін: сөз немесе қимыл, сурет немесе мүсін, өлең немесе әуен. Мектеп жасына дейінгі баланың шығармашылық қабілеттері - бұл кез келген шығармашылық әрекеттің табыстылығын анықтайтын жеке қасиеттер. Шығармашылықты мектеп жасына дейінгі баланың көптеген қасиеттерінің қорытпасы деп атауға болады, соның ішінде:

- басқалардың көрмегенін байқау;
- аз уақыт ішінде әртүрлі түпнұсқа идеяларды беру;
- алыстағы ұғымдарды оңай байланыстыра алу;
- білуге деген ұмтылыс;
- объект өзінің жасырын мәнін барынша айқын ашатын жағдайларды мақсатты түрде ұйымдастыру;
- ұсынылған шешімдердің ішінен қажеттісін іздеудің орнына мәселенің балама шешімін өз бетінше құру;
- объектіні танып-білуге және осы объект туралы нақты түсінікке ие болмас бұрын оның дамуындағы белгілі бір заңдылықты бейнелі түрде түсіну. Бұл қасиеттердің барлығының негізі – қиял мен шығармашылық ойлау, оның дамуы мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге әкеледі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілеттерінің даму дәрежесін анықтау үшін арнайы диагностикалық әдістер әзірленген. Балалардың шығармашылық қабілеттерінің даму деңгейінің ең көп тараған диагностикасы балалар суреттерін талдау арқылы анықталады, ол мыналарды анықтайды: заттың кеңістіктегі орнын дұрыс жеткізе білу; сурет мазмұнының толықтығы; құрылған бейненің эмоционалдылығы; сюжетті ашу мүмкіндігі.

Шығармашылық қабілеттердің даму деңгейін диагностикалау тәрбиешілерге балалардың қиындықсыз нені істей алатынын және кішкентай арманшылдарды өзін-өзі тиімдірек көрсету үшін не нәрсеге назар аудару керектігін анықтауға көмектеседі.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қиялын дамытудың тиімділігі көбінесе мұғалімнің балалармен жұмыс істеуде қандай әдістер мен әдістерді қолданатынына байланысты. Мектеп жасына дейінгі балаларды оқытудың негізгі әдістері мен тәсілдері:

- практикалық әдістер (жаттығулар мен эксперименттер);
- көрнекі әдістер мен тәсілдер (табиғатты, кескінді, диаграммаларды, технологиялық карталарды пайдалану, тақырыптық альбомдарды, иллюстрацияларды қарау, әрекет ету әдістері мен модельдеу әдістерін көрсету);
- сөздік әдістер мен тәсілдер (әңгімелеу, әңгімелесу, нұсқау беру, түсіндіру, нақтылау, көркем әдебиетті оқу және т.б.);
- ойын әдістері (дидактикалық, шығармашылық, оқу ойындары). Бұл әдістердің барлығы балалармен жұмыс істеу процесінде жеке емес, бір-бірімен аралас, әртүрлі комбинацияда қолданылады. Ойын әдістерін шығармашылық қиялды дамытудың құнды әдістері деп атауға болады, өйткені ойын мектеп жасына дейінгі балалардың жетекші әрекеті, балалар өмірінің негізгі мазмұны болып табылады. Ойын барысында мектеп жасына дейінгі бала өзі үшін байқалмай, жаңа білім, дағдыларды игереді, ізденіс әрекеттерін орындауға, ойлауға және жасауға үйренеді. Ойын әдістері мен оқыту әдістері балалардың назарын тапсырмаға аударуға көмектеседі, ойлау мен қиял жұмысын жеңілдетеді.

Сондай-ақ отбасындағы жылы атмосфера, балабақшадағы достық қарым-қатынас балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың маңызды алғышарты болып табылады. Сол себепті ата-аналар мен ұстаздар баланы үнемі шығармашылыққа шақырып, сәтсіздікке ұшыраған жағдайда айыптамай, жанашырлық танытып, баланың кез келген өнертабыстарына, тіпті олар күлкілі және оғаш көрінсе де, ұстамдылықпен қарауы керек.

Психологиялық тұрғыдан алғанда, мектеп жасына дейінгі балалық шақ шығармашылық қабілеттердің дамуы үшін қолайлы кезең болып табылады, өйткені бұл жаста балалар өте ізденімпаз, олардың айналасындағы әлемді білуге деген құлшынысы зор. Ал тәрбиешілер балалардың білімге құштарлығын арттырып, білімдерін хабардар етіп, түрлі іс-әрекеттерге баулып, балалардың тәжірибесін кеңейтуге өз үлесін қосуда. Ал тәжірибе мен білімді жинақтау болашақ шығармашылық іс-әрекеттің қажетті алғышарты болып табылады. Сонымен қатар, мектеп жасына дейінгі балалардың ойлауы үлкен балаларға қарағанда еркін, тәуелсіз және бұл сапаны жан-жақты дамыту керек. Әрбір бала дарынды, дара, ол өзінің ерекшелігімен, жігерімен, өзгенің қабілетімен «жұлдызға» айналып, «жанып» кететінін есте ұстаған жөн. Сол себепті де мектепке дейінгі балалық шақ шығармашылық қиялдың дамуы үшін де сезімтал кезең саналады.

Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота" бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Абилова Гульнара Ериковна

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА ЖҮРГІЗІЛЕТІН СПОРТТЫҚ-ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ ОЙЫНДАР

Бүгінгі күні білім сапасына көбірек көңіл бөлінуде: республикалық және аймақтық деңгейде арнайы бағдарламалар әзірленуде, білім беру қызметін жақсартуға бағытталған жобалар жүзеге асырылуда. Қазіргі уақытта мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен дамыту нысандарын жаңарту және сапасын арттыру мүмкіндіктерін белсенді іздеу жүргізілуде. Мен балабақша тәрбиешісі ретінде ең алдымен мектеп жасына дейінгі балалардың денсаулығын жақсартып отырып, танымын, ой өрісін дамытумен байланысты мәселелерді шешемін. Менің жұмыс тәжірибем балабақшада әртүрлі іс-әрекеттерге қызығушылық танытатын балалардың физикалық дамуы мен интеллектуалдық қабілеттерінің көрінуіне қолайлы жағдай жасау керек екеніне сенімдімін.

Білім тек пайдалы ғана емес, сонымен қатар қызықты әрі танымды болуы керек, адамның дүниетанымын қалыптастырып, оның бойында білімге құштарлық пен эрудицияны дамыту керек деп есептеймін.

Жақын уақыттарда педагогтер мен дәрігерлер қазіргі балалар арасында қозғалысқа толы өмір салтын жүргізу қажеттілігін атап өтті. Қимылсыз баланың дені сау болып өспейтіні белгілі. Қозғалыс неғұрлым алуан түрлі болса, соғұрлым миға ақпарат көбірек түседі, мектеп жасына дейінгі баланың интеллектуалды дамуы соғұрлым қарқынды болатыны дәлелденді. Ежелгі заманнан бүгінгі күнге дейінгі атақты педагогтер қозғалысты қоршаған әлемді танудың маңызды құралы екенін атап өтеді. Қозғалыс әрекетінде балалар жаңа заттарды, олардың қасиеттерін белсенді түрде қабылдайды. Сондықтан баланың сезімінен алған ақпарат неғұрлым толық болса, оның дамуы соғұрлым табысты және жан-жақты болады.

Бұл мәселені шешудің тиімді жолдарын іздей отырып, мектеп жасына дейінгі балалардың физикалық дамуы мен қоршаған әлемді танудың құралы ретінде спорттық және интеллектуалдық ойындарға назар аударамыз.

Мен бұл мәселені шешуге стандартты емес көзқараспен қарау керек деген қорытындыға келдім. Интеллектуалды түрде – спорттық ойындар – дамудың тамаша құралы. Ол тек артықшылық білім беріп қана қоймайды, сонымен қатар жан-жақты қабілеттердің тұтас кешенін дамытады, әр баланың әлеуметтік және шығармашылық өзін-өзі көрсетуінің сынақ алаңы болып табылады. Байыпты танымдық әрекетті қызықты жарысқа, мерекеге айналдыруға мүмкіндік береді. Ол дарынды, білімді балаларға, олар үшін білім мен шығармашылық ең маңызды болып табылатын балаларға өзін ашуға, сондай-ақ олардың моторикасын, топта жұмыс істеу қабілетін көрсетуге мүмкіндік береді.

Бұл идеяны жүзеге асыру үшін келесі мақсаттар қойдым:

1. Спорттық және интеллектуалдық ойындарды өткізу барысында мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектінің, ойлау процестерінің жан-жақты дамуын, танымдық және қозғалыс белсенділігін қалыптастыру;

2. Өзінің және өз тобының ортақ іске деген қатынасы мен мақтаныш сезімін арттыру. Балаларды, мұғалімдерді және ата-аналарды біріктіру.

Тақырыпқа сай бекітілген мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу барысында жүргізілетін жұмыс бірқатар қағидаларға негізделуі тиіс:

1. Қолжетімділік, жас ерекшеліктеріне сәйкестігі;
2. Дағдылар мен қабілеттерді жүйелі түрде меңгеру;
3. Мектеп жасына дейінгі балалардың интеллектуалдық және қимыл-қозғалыс қабілеттерін дамыту үшін ұсынылған мүмкіндіктердің барынша көп түрлілігі принципі;
4. Балаларға, тұлғаға бағытталған көзқарас;
5. Балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін зерттеу;
6. Балалардың, тәрбиешілердің және ата-аналардың практикалық өзара әрекеттесуі;
7. Мәселені шешуге шығармашылық көзқарас.

Әзірленген қағидаларға сәйкес ұйымдастырылатын ойындар балаларға арналған тосынсыйлар мен қызықты жайттарға толы экспромттық ойын сипатында болуы керек. Ойын балалардың бұрыннан бар идеяларына, білімдері мен дағдыларына негізделеді. Ойынның сюжеті балаларды болып жатқан нәрсеге қатыстыру, оларды белсенді қатысушыларға айналдыру және әрине, олардың жетістіктері үшін мойындау болатындай етіп құрылады. Педагогикалық құндылық – интеллектуалдық күш-жігерді, қозғалыс дағдыларын біріктіру, күрделі тапсырманы бірлесіп орындау, қуанышты күту атмосферасын құру. Сондықтан бұл ойындарды ұйымдастыру үшін белгілі бір талаптарды сақтау керек.

Спорттық– интеллектуалды ойындарды өткізуде қолданылатын әдістер мен тәсілдер:

- Көрнекі, ауызша, практикалық;
- Ойын (ойындар – схема, үлгі, жоспар, шартты белгілер, сигналдар және т.б. бойынша бағдарлауға байланысты эксперименттер);
- Ақпараттық және компьютерлік технологиялар (мультимедиялық презентациялар, бейнематериалдарды қарау, анимациялық фильмдерді көру);
- Дене шынықтыру құралдарын пайдалану тиімділігін арттыру әдістері;
- Дене шынықтыру және ойын ортасын жобалау әдісі.

Ойын жобаларымен жұмыс жасай отырып, біз әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолданамыз. Ойын – тосын сыйларға, күтпеген оқиғаларға толы «әрекет». Ойынның ұсынылған сценарийі тек нұсқаулық болып табылады. Оны қысқартуға болады, кейбір тапсырмаларды балалардың мүмкіндіктеріне қарай өзгертуге болады. Мұндай ойындар балалардың идеялары мен білімдеріне, олардың дағдыларына, оларда бар тұжырымдамалық жүкке негізделгенін атап өткім келеді.

Балабақшамызда спорттық - интеллектуалдық ойындар жиі өткізіліп отырылады. Ойындардың өзі 30-дан 45 минутқа дейін созылады. Мұндай ойындар балаларды қызықты. Танымдық әрі көңілді атмосферасымен баурап алады және олар біраз уақыт топтың немесе отбасының жағдайына ауыстырылады. Бұл жағдайда мұғалімдер мен ата-аналар тек идеяны ынталандыра алады және ойынға қосыла отырып, шығармашылық ұшқынды сақтау үшін бәрін жасайды.

Жасалған ойындар балалардың, мұғалімдердің, ата-аналардың бірігуіне бағытталған. Олар ортақ іске, өздеріне және тобына иелік ету және мақтаныш сезімін тудырады. Әрбір қатысушы, мейлі ол бала, мұғалім немесе ата-ана болсын, өзін-өзі көрсетуге тамаша мүмкіндік алады. Ересектермен бірге балалар да спорт тақырыбына сүңгіп кетеді. Түрлі спорт түрлерімен, спорттық рәміздермен танысады. Осы мақсатта әңгіме-дүкен құрып, әдебиеттерді оқу, бейнероликтер көру, т.б. орындалады. Спорттық әрі интеллектуалдық ойындарды ұйымдастыра отырып, біз қол жеткізетін нәтижелер төмендегідей болмақ:

- мектеп жасына дейінгі балалардың қозғалыс және танымдық белсенділігі жоғарылайды;
- коммуникативтік құзыреттілік;
- ойын барысында ізденіс-зерттеу әрекеттерінің нәтижелерін талқылау туралы хабардар болу;
- алынған ақпаратқа рефлексия жасау мүмкіндігі;
- мәселелік жағдаяттарды шешу үшін бұрыннан бар білімді өзектендіру, алынған нәтижелерді өзін-өзі бағалау қалыптасады;
- дене жаттығуларын сенімді орындау, есте сақтау мен зейінді дамыту, төзімділік пен табандылықтың көрінісі;
- алған білімдері мен әрекет тәсілдерін өмірлік жағдайларда қолдану мүмкін болады.

Осылайша, мектепке дейінгі білім беру мекемесінің жұмысына спорттық интеллектуалды ойындарды енгізу арқылы олардың құндылығына көз жеткіздім. Ойындардың жүйелі жүргізілуі мектепке дейінгі білім беру мекемесінде жүзеге асырылатын бағдарламаны балалардың бойына сіңіруде жақсы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

**Қарағанды қаласы
КМҚК "Тілек" бөбекжайы
Тәрбиеші
Батенова Жанагуль Рымхановна**

ОЙЫН ӘРЕКЕТІНІҢ БАЛАНЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Аннотация. Мақалада мектеп жасына дейінгі балалардың дамуында ойынның рөлі қарастырылады. Ойын арқылы баланың моторикасы, когнитивтік дағдылары, әлеуметтік қарым-қатынасы мен эмоционалды интеллектісі қалыптасады. Осы тұрғыда Марбблс тастары (түрлі-түсті ұсақ тастар) тек ойын құралы ғана емес, сонымен қатар оқу процесінің маңызды элементі ретінде қарастырылады. Мақалада олардың ұсақ моториканы дамыту, сөйлеу қабілетін түзету, математикалық дағдыларды қалыптастыру, шығармашылықты дамыту және эмоционалды интеллектіні нығайтудағы маңызы сипатталады. Сонымен қатар, педагогтар мен логопедтердің Марбблс тастарын қолдану әдістері мен олардың коррекциялық жұмыс барысындағы тиімділігі талданады.

Кілт сөздер: мектепке дейінгі балалар, ойын арқылы оқу, Марбблс тастары, ұсақ моторика, сөйлеу қабілетін дамыту, когнитивтік дағдылар, әлеуметтік қарым-қатынас, эмоционалды интеллект, түзету жұмыстары.

Мектеп жасына дейінгі балалардың дамуы ойын арқылы жүзеге асады. Ойын — бұл балалар үшін табиғи оқу және даму процесі. Осы кезеңде баланың моторикасы, когнитивтік дағдылары, әлеуметтік қарым-қатынастары мен эмоционалды интеллектісі қалыптасады. Марбблс тастары, яғни түрлі-түсті ұсақ тастар балалардың ойын іс-әрекеттерінде ерекше орын алады. Олар тек ойын құралы ғана емес, сондай-ақ оқу процесінің маңызды компоненті ретінде де қызмет етеді.

Марбблс тастары сөйлеу қабілеті бұзылған балалармен түзету жұмыстарында қолданудың нағыз пайдасы болып табылады, өйткені олар түзету мәселелерінің кең ауқымын шешуге мүмкіндік береді:

- ұсақ моториканы дамыту, баланың қол бұлшық еттерінің тонусын дәйекті өзгертуді жаттықтыру;
- парақ жазықтығында бағдарлауды жаттықтыру;
- сын есімдер мен сан есімдерді зат есіммен келісуге жаттықтыру;
- сөздік қорын байыту, көсемше, үстеу, сын есім, етістіктерді қолдануға жаттықтыру;
- үйлесімді, фразалық сөйлеуді, эмоционалды сөздік қорын дамыту;
- сөзге дыбыстық-әріптік талдау жасау, әріптің дұрыс бейнесін бекіту;
- берілген дыбыстарды автоматтандыру жұмыстарын жүргізу;
- көзді, тактильді сезімдерді, эстетикалық қабылдауды дамыту;
- қиялды ойлауды, көрнекі зейінді, есте сақтауды дамыту;
- зейінін жинақтау, бастаған тапсырманы орындау қабілеттерін дамыту.

Марбблс тастары балалардың ұсақ моторикасын дамытуда маңызды рөл атқарады. Балалар тастарды ұстап, жинап, сұрыптай отырып, қолдарының ұсақ бұлшықеттерін жаттықтырады. Бұл процесс олардың қозғалыс дағдыларын жетілдіріп, қолдың икемділігін арттырады. Тастарды пайдалану арқылы балалар түрлі түстер мен формаларды ажырату дағдыларын дамытуға мүмкіндік алады. Олардың санау, қосу мен азайту дағдыларын қалыптастыруда Марбблс тастарының рөлі зор. Мысалы, балалар тастарды топтастырып, әр түрлі математикалық есептерді шешу арқылы математикалық ұғымдарды игеруге болады.

Сонымен қатар, Марбблс тастары балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Оларды қолданып, балалар түрлі колөнер шығармаларын жасай алады. Тастардан түрлі мүсіндер, гүлдер немесе картина жасау арқылы олар өз идеяларын жүзеге асырады. Бұл процесс баланың креативтілігін дамытып, жеке тұлғасын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Топтық ойындарда Марбблс тастарының қолданылуы балалар арасында әлеуметтік қарым-қатынастарды нығайтады. Олар бірлескен әрекеттер арқылы ынтымақтастық, коммуникация және командада жұмыс істей білу дағдыларын дамытады. Тастарды пайдаланатын ойындар балаларға бір-бірімен қарым-қатынас орнатуға, пікір алмасуға және ортақ шешім қабылдауға мүмкіндік береді. Бұл дағдылар олардың әлеуметтік дамуына және эмоционалды интеллектінің қалыптасуына әсер етеді.

Марбблс тастарының қолданылуы білім беру процесінің сапасын арттыруда да маңызды. Оларды сабақтарға енгізу арқылы оқу материалын қызықты әрі тартымды етуге болады. Балалар ойын арқылы білім алады, бұл олардың мотивациясын арттырады. Марбблс тастарының текстурасы мен түстері балалардың тактильді қабылдауын дамытып, сенсорлық тәжірибелерін байытады. Тастармен ойын барысында балалар айналадағы әлемді зерттеп, оның ерекшеліктерін түсінуге мүмкіндік алады.

Бұдан бөлек, Марбблс тастары балалардың эмоционалды дамуына да әсер етеді. Ойын барысында балалар түрлі эмоцияларды сезінеді, оларды танып, білдіруді үйренеді. Ойын арқылы олар көңіл-күйін, қуанышын немесе ренішін білдіруге мүмкіндік алады. Бұл балалардың эмоционалды интеллектісін дамытуда маңызды. Ойындағы бәсекелестік, жетістіктер мен сәтсіздіктер балалардың эмоциялық тәжірибесін арттырады, оларды қиындықтарға төзуге және өз эмоцияларымен жұмыс істеуге үйретеді.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыста Марбблс тастарының қолданылуы тәрбиешілерге жаңа әдістер мен құралдарды енгізуге мүмкіндік береді. Бұл құралды тиімді пайдалану арқылы тәрбиешілер балалардың жан-жақты дамуына үлес қосып, олардың қызығушылығын арттыра алады. Марбблс тастарының көмегімен балалардың когнитивтік, эмоционалды және әлеуметтік дағдыларын дамытуға болады. Сондықтан Марбблс тастары мектепке дейінгі білім беру процесінің маңызды компоненті болып табылады. Оларды қолдану балалардың жан-жақты дамуына, шығармашылық қабілеттерін арттыруға, әлеуметтік дағдыларын нығайтуға, сондай-ақ эмоционалды интеллектісін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Тәрбиешілер мен ата-аналар бұл құралды балалардың дамуына бағытталған жұмыс барысында белсенді түрде қолдануы қажет. Марбблс тастарының көмегімен балалардың ойын арқылы білім алуы, дамуы және өздерін көрсетуі үшін тиімді жағдайлар жасауға болады.

Артикуляциялық гимнастика (жеке және балалардың шағын тобымен өткізіледі). Тапсырманы орындау кезінде Марбблс тастарына арналған өздігінен әзірленген нұсқаулық қолданылады. Артикуляциялық жаттығуды дұрыс орындағаннан кейін бала суретті таспен жабады (нұсқаулық көп функционалды, сонымен қатар артикуляциялық аппараттың мүшелерін ғана емес, сонымен қатар балалардың қолдарын да пайдалана аламыз).

Тыныс алу жаттығулары: дұрыс сөйлеу тынысын дамытуға арналған жаттығулар үшін балалар өз бетінше үстелдің үстіне жол салып, жаттығуды орындайды. Берілген дыбыстарды автоматтандыру: бала сөзді қатарынан үш, төрт, алты ретке дейін дұрыс айтуы керек. Әрбір сөз үшін бала бүкіл картаны толтырып, тас қояды.

Сөздің буындық құрамын қалыптастыру: сөздің буындық құрамын жаттықтыру үшін, тұстары бар дайын көрнекі нұсқа қолданылады. Бала сөздерді буынға бөліп айтады, бұзылу деңгейіне қарай екі, үш, төрт буынды тастарды кезекпен қояды. Қиындық артқан сайын суреттер өзгереді немесе қиыршық тастар жадыға сүйене отырып, көрнекі қолдаусыз салынады.

Сауат ашуға дайындық: арнайы әзірленген оқу құралдары буындар мен сөздердегі қатты және жұмсақ дауыссыз дыбыстарды ажыратуға көмектеседі. Кеңістіктік түсініктерді дамыту: осы материалдың арқасында сөйлеу қабілетінің ауыр бұзылыстары бар балалардың эмоционалдық фоны тұрақтанады, түзету жұмыстары серпінді, жан-жақты, олар үшін қызықты формада, ең бастысы тиімді.

Белгілі бір лексикалық тақырып бойынша материалды жаттықтыру кезінде қиыршық тастарды пайдалану балаға қызықты және қолжетімді түрде білімнің максималды көлемін беруге мүмкіндік береді. Қиыршық тастармен жасалған әрекеттер сөйлеуді дамытуға ғана емес, сонымен қатар оған қуаныш әкеледі және жайлы эмоционалды көңіл-күйді құруға көмектеседі. Коррекциялық фокус болған кезде осы ойын технологиясын қолданудың арқасында материалды ассимиляциялау сәтті және жылдамырақ болады. Қолданылатын материалдың өзгермелілігі тәрбиешіге балаларға жаңа білім беруге, бұрын алған білімдерін бекітуге, қажет болған жағдайда өтілген материалды қайталауға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Выготский Л. С. *Психология развития ребенка*. – Москва: Педагогика, 1984.
2. Жукова Н. С. *Коррекционная педагогика в детском саду*. – Санкт-Петербург: Питер, 2009.
3. Смирнова Е. О. *Игра и ее роль в развитии дошкольника*. – Москва: Академия, 2013.

**Қарағанды қаласы
КМҚК "Тілек" бөбекжайы
Тәрбиеші
Мейрманова Дамила Байызовна**

БАЛАНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ СФЕРАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ТӘРБИЕШІНІҢ РӨЛІ

Аннотация. Мақалада баланың эмоционалдық сферасын қалыптастырудағы тәрбиешінің маңызы қарастырылады. Балалық шақ – адам өмірінің ең нәзік әрі шешуші кезеңдерінің бірі. Дәл осы уақытта жеке тұлғаның ішкі жан дүниесінің үйлесімді дамуы, қоршаған ортамен байланысы, эмоциялық тепе-теңдігі қалыптасады. Балабақша тәрбиешісі – баланың өміріндегі алғашқы үлкендерден кейінгі маңызды тұлға, оның жылы сөздері, мейірімді көзқарасы, сүйіспеншілікке толы қарым-қатынасы кішкентай жүректердің өмірге деген көзқарасын қалыптастырады. Мақалада тәрбиеші мен баланың эмоционалдық байланысы, оның бала психологиясына әсері, қарым-қатынас мәдениетінің бала санасына тигізетін ықпалы кеңінен талданады. Сонымен қатар тәрбиелеу үдерісіндегі эмоционалдық интеллекттің рөлі мен баланың ішкі әлемін түсіну жолдары қарастырылады.

Кілт сөздер: эмоциялық сфера, тәрбиеші, балабақша, эмоционалдық интеллект, бала психологиясы, тәрбие, қарым-қатынас мәдениеті.

Бала жүрегінің нәзіктігі, оның қоршаған ортадан қабылдайтын әсерлері мен ішкі жан дүниесінің үйлесімділігі тәрбиеші жұмысының негізінде қалыптасады. Әрбір бүлдіршін жарық дүниеге келген сәттен бастап айналасын тануға, өзіне қамқорлық жасайтын адамдармен байланыс орнатуға ұмтылады. Оның ішкі жан дүниесіндегі алғашқы толқулар – ананың жылы құшағы, әкенің мейірімі, ал одан кейінгі әлем – тәрбиешінің махаббатына негізделген балабақшадағы алғашқы қадамдар.

Тәрбиеші – баланың өміріндегі сенімді серік, бағыттаушы және қолдаушы. Ол баланың эмоцияларын түсініп қана қоймай, оларды дұрыс бағыттауға, ішкі үйлесімділікті сақтауға, қоршаған ортаға бейімделуге көмектесуі тиіс. Егер тәрбиеші өзінің мейірімді сөздерімен, жылы жанарымен, қамқорлыққа толы іс-әрекеттерімен бала жүрегіне жол таба білсе, онда ол бүлдіршінің бүкіл өміріне игі ықпал ете алады. Өйткені алғашқы әсерлер – баланың санасында мәңгілік сақталып, оның болашақта қандай адам болатынын айқындайды.

Эмоционалдық сфера – баланың ішкі әлемінің көрінісі, оның өмірге деген көзқарасын, адамдармен қарым-қатынасын, өзіндік «Менін» қалыптастыратын күрделі механизм. Бұл жүйенің дұрыс жұмыс істеуі үшін тәрбиеші баланың көңіл-күйін, психологиялық жағдайын, ішкі қайшылықтарын сезіне білуі керек. Баланың жылауы тек физикалық қажеттіліктерден туындамайды, ол көбіне назардың, жылылықтың жетіспеуінен орын алады. Тәрбиеші баланың эмоцияларын ашуға мүмкіндік жасап, оның өз сезімдерін еркін білдіруіне жағдай туғызуы қажет.

Бала өзінің қуанышын, ренішін, қорқынышын, сенімсіздігін дұрыс жеткізе алуы үшін, ол алдымен өзінің эмоцияларын түсініп, оларды басқара білуі тиіс. Бұл қасиет эмоционалдық интеллект ұғымымен тығыз байланысты. Эмоционалдық интеллект – адамның өз сезімдерін түсініп, басқара білуі, өзгелердің көңіл-күйін ұғына алуы, қоршаған ортамен үйлесімді қарым-қатынас орната білу қабілеті. Тәрбиеші баланың осы қабілетін дамытатын негізгі тұлғалардың бірі, кішкентай жүректердің сырласы, қамқоршысы, бағыттаушысы.

Күнделікті тәрбие процесінде эмоцияларға ерекше мән берілуі қажет. Баланың ішкі әлеміне еніп, оның сезімдеріне серік болу – үлкен жауапкершілікті талап етеді. Қарым-қатынас мәдениеті тәрбиенің негізгі өзегінің бірі болып табылады. Балабақшадағы әрбір күн – баланың көңіл-күйіне, оның өз-өзіне деген сенімділігін қалыптастыруға, өзін қауіпсіз сезінуіне тікелей ықпал етеді. Егер тәрбиеші баланың сезімдерін құрметтеп, оған түсіністікпен қараса, онда бала өз эмоцияларын еркін білдіруге үйренеді. Ал бұл оның ішкі әлемін үйлесімді дамытудың басты шарты.

Ойын – тек қана баланың көңілін көтеретін құрал емес, сонымен қатар оның ішкі жан дүниесін қалыптастыратын маңызды әдістердің бірі. Бала ойын барысында қоршаған әлемді таниды, әртүрлі мінез-құлық үлгілерін байқап, өзіне қажеттісін қабылдайды. Әсіресе, рөлдік ойындар балаға белгілі бір сезімді сезінуге, оны қалай білдіру керектігін түсінуге көмектеседі. Мысалы, дәрігер, мұғалім, ана, сатушы рөлдеріне ену арқылы бала өзіне таныс емес эмоцияларды бастан кешіреді, әртүрлі жағдаяттарға байланысты шешім қабылдайды. Бұл оның эмоционалдық икемділігін арттырып, өз эмоцияларын реттеуге және басқалардың сезімдерін түсінуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар баланың эмоцияларын дамытуда шығармашылық ойындардың да маңызы зор. Әртүрлі театрландырылған көріністер, қуыршақ театры, ертегілерді сахналау баланың өзін еркін сезінуіне, эмоцияларын ашық білдіруіне жағдай жасайды. Ертегілер – баланың қиялын ғана дамытып қоймай, оған эмоциялық тәжірибе береді. Ертегі кейіпкерлерімен бірге уайымдап, қуанып, танданып, бала өз эмоцияларын тереңірек түсіне бастайды. Ал тәрбиеші осындай ойындар барысында баланың эмоцияларын дұрыс бағыттап, оның өз сезімдерін табиғи әрі еркін білдіруіне көмектесуі керек. Эмоцияларын еркін білдіре алған бала өз сезімдерін іште сақтап, психологиялық қысымға ұшырамайды, керісінше, кез келген жағдайға икемділікпен бейімделе алатын тұлға болып қалыптасады.

Әңгімелесу – тәрбиеші мен бала арасындағы сенімді қарым-қатынасты нығайтудың негізгі жолдарының бірі. Тәрбиеші баламен ашық сөйлесу арқылы оның жан дүниесіне терең үңіліп, ішкі сезімдерін түсіне алады. Баламен әңгімелесу барысында оның қорқынышын, сенімсіздігін, қуанышын немесе ренішін байқау арқылы тәрбиеші оның эмоционалдық жағдайына сай әрекет ете алады. Кейде бала өз сезімдерін сөзбен жеткізе алмауы мүмкін, мұндай жағдайда тәрбиеші оның мимикасы, қимыл-қозғалысы, сөйлеу мәнері арқылы эмоциясын түсінуге тырысуы керек. Мысалы, бір бала мазасызданып тұрса, оның алаңдау себебін сұрау, жай ғана жылы сөз айту немесе құшақтау арқылы ол өзін қауіпсіз сезінуіне көмектесуге болады.

Тәрбиешінің балаға эмоциясын ашық білдіруіне мүмкіндік жасауы оның психологиялық саулығына оң әсер етеді. Кейде үлкендер балалардың сезімдерін елемей, «жылама», «қорықпа», «ренжіме» деп олардың эмоцияларын басуға тырысады. Алайда бұл тәсіл баланың ішкі күйзелісін күшейтіп, эмоцияларын дұрыс түсіне алмауына әкелуі мүмкін. Керісінше, тәрбиеші баланың кез келген эмоциясын қабылдап, оны дұрыс бағыттауға көмектесуі тиіс. Егер бала ренжісе, оның неге ренжігенін түсіндіріп, жағдайды талқылау қажет. Егер ол қуанып тұрса, қуанышын бөлісіп, жағымды эмоцияларын күшейтуге көмектесу керек. Осылайша, баламен тұрақты эмоционалдық байланыс орнатқан тәрбиеші оның жан дүниесінің үйлесімді дамуына ықпал етеді.

Бүгінгі таңда технологияның дамуы, ақпарат ағынының молаюы, заманауи өмірдің қарқыны балалардың психологиялық ахуалына да әсерін тигізуде. Сондықтан баланың жан дүниесіне ерекше мән беру – тәрбиешінің маңызды міндеттерінің бірі. Оның жылы сөзі, сүйіспеншілікке толы қарым-қатынасы баланың өмірге деген сенімін нығайтып, оның эмоциялық тұрақтылығын қалыптастырады. Егер әрбір бала өз эмоцияларын түсініп, оларды басқаруға үйренсе, онда ол болашақта кез келген жағдайға бейімделе алатын, жан дүниесі бай, рухани кемел адам болып өсері анық.

Қорытындылай келе, балабақша – тек білім мен тәрбие ордасы ғана емес, ол – баланың алғашқы әлеуметтік ортасы, оның әлемді танып-білуінің алғашқы баспалдағы. Осы ортада алған тәрбиесі, қабылдаған әсерлері баланың болашақ өміріне тікелей ықпал етеді. Сол себепті тәрбиеші тек білім беруші емес, баланың ең жақын қамқоршысы, оның эмоциялық дамуының бағыттаушысы болуы тиіс. Баланың күлкісі – оның ішкі жан дүниесінің айнасы, ал осы айнадағы бейнені жарқын, шынайы әрі таза сақтау – тәрбиешінің басты парызы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Выготский Л.С. «Психология развития ребенка». – Москва: Педагогика, 1996.
2. Мухина В.С. «Возрастная психология: Феноменология развития». – Москва: Академия, 2006.
3. Салмина Н.Г. «Эмоциональное развитие дошкольников». – Санкт-Петербург: Речь, 2010.

**Ақмола облысы білім басқармасының Шортанды ауданы бойынша білім бөлімі
Научный кентінің жалпы орта білім беретін мектебі "КММ "Алтын дән " шағын орталығы
Тәрбиеші
Дүйсекова Жанна Темірханқызы**

«БАЛАБАҚША – БАҚЫТ МЕКЕНІ»

Балабақша – бұл балалық шақтың ең шуақты кезеңі, бақытқа толы мекен. Мұнда бүлдіршіндер үлкен өмірге алғашқы қадам жасап, таным көкжиегін кеңейтеді. Шын мәнінде, баланың болашақ тұлға болып қалыптасуында отбасы мен балабақшаның рөлі ерекше. Балабақша – тек білім мен тәрбиенің ордасы ғана емес, бала үшін алғашқы достықтың, қызыққа толы шақтардың бастау бұлағы. Мұнда олар өз ойларын ашық жеткізуді, бір-біріне мейірімді болуды, ортаға бейімделуді үйренеді. Ұлы Абай: «Адамның жақсы болуы – жаратылысынан емес, көрген, білгенінен, көңіліне түйгенінен» дегендей, балаға дұрыс тәрбие мен білім беру оның болашағының жарқын болуына жол ашады.

Тәрбиеші – бала жанының бағбаны

Тәрбиеші – бұл жай ғана кәсіп емес, ол – нағыз өнер. Тәрбиеші – балаға өмірдің алғашқы сабағын үйрететін, олардың бойына ізгілік дәнін егетін тұлға. Олардың рөлі тек білім берумен шектелмейді, олар – баланың жан дүниесін түсінетін психолог, қамқор дос, ақылшы, сырлас.

Мағжан Жұмабаев өзінің «Педагогика» атты еңбегінде: «Бала тәрбиесі – бір өнер, өнер болғанда ауыр өнер, жеке бір ғылым иесі болуды тілейтін өнер» деп тәрбие ісінің маңыздылығын ерекше атап өткен. Бұл мамандық тек білім мен шеберлікті ғана емес, жүрек жылуы мен мейірімділікті де талап етеді. Себебі тәрбиеші әр баланың жүрегіне жол тауып, оның бойындағы қабілетті ашуға бар күш-жігерін жұмсайды.

Балабақшадағы әрбір бүлдіршіннің болашағы тәрбиешінің қолында десек, артық айтқандық емес. Балабақша бүлдіршіндерге үлкен өмірге жол көрсететін алтын көпір десек, тәрбиешілер – сол көпірдің берік ұстындары.

Балабақша – болашақтың іргетасы

Балабақша – тек баланы қарапайым өмір дағдыларына үйрететін орын емес, ол – болашақ ұрпақтың саналы, білімді, тәрбиелі болып өсуінің бастауы. «Баланы жастан» деп бекер айтпаған, өйткені бала кішкентайынан дұрыс тәрбие алса, келешекте ұлтына, еліне қызмет ететін саналы азамат болып өседі. «Балаға үш нәрсе керек: сүйіспеншілік, мейірімділік, тәрбие» деген екен белгілі педагог Януш Корчак. Балабақша – осы үш қасиеттің тоғысқан мекені. Мұнда балалар тек білім алып қоймай, өмірдің мәнін түсініп, қоғамға бейімделуді үйренеді.

Қорытынды

Балабақша – тек бала үшін емес, бүкіл қоғам үшін маңызды орын. Өйткені бала – елдің болашағы, ұлттың ертеңі. «Ел боламын десең, бесігіңді түзе» дегендей, ұрпақтың бойына мейірімділік, адамгершілік, білімге құштарлық сияқты қасиеттерді сіңіру – біздің басты міндетіміз. Тәрбиешілер – еліміздің ертеңін қалыптастыратын жандар. Олар әрбір бүлдіршінді тәрбиелеп қана қоймай, оның бойындағы қабілеттерін ашады, үлкен өмірге дайындайды. Балабақша – бақыт мекені, ал тәрбиеші – сол бақытты сыйлайтын жан.

«Тәрбие – тамыры терең ағаш сияқты, жемісін кейін береді». Сол себепті балабақшадағы әрбір сәт, әрбір тәрбие – болашаққа жасалған инвестиция. Біз осы алтын ордада бүлдіршіндерді тәрбиелей отырып, еліміздің ертеңін нұрлы етуге үлес қосамыз.

Түркістан облысы, Түркістан қаласы
"Ж Тәшенов №23 IT-мектеп лецейі КММ
Мектепалды даярлық сыныбы тәрбиешісі, педагог- модератор
Даулетова Бану Жарылысыновна

МЕКТЕП АЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОБЫНА АРНАЛҒАН ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ: МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚАЖЕТТІЛІКТЕРНІ МАҢЫЗЫ

Қазіргі таңда технологияның қарқынды дамуы білім беру саласын да айналып өтпейді. Жасанды интеллект (ЖИ) мектепке дейінгі білім беру мекемелеріне, атап айтқанда, мектеп алды даярлық топтарына енуде. Бұл мақалада мектеп алды даярлық тобына арналған жасанды интеллект не үшін қажет екендігі, оның қандай мүмкіндіктері бар екендігі және қандай мәселелерді шешуге көмектесетіні туралы сөз қозғаймыз.

Жасанды интеллекттің мектеп алды даярлық тобына енуінің қажеттілігі:

1. **Әр балаға жеке көңіл бөлу:** Әр баланың қабілеті, қызығушылығы және оқу қарқыны әртүрлі. ЖИ әр баланың ерекшеліктерін ескере отырып, оқыту бағдарламасын бейімдеуге мүмкіндік береді. Бұл балалардың оқуға деген ынтасын арттырып, үлгерімін жақсартады.

2. **Оқытушының жұмысын жеңілдету:** ЖИ оқытушыларға күнделікті қайталанатын тапсырмаларды автоматтандыруға көмектеседі. Мысалы, бағалау, есеп беру және жоспарлау. Бұл оқытушыларға балалармен тікелей жұмыс істеуге, олардың әлеуетін ашуға және шығармашылық қабілеттерін дамытуға көбірек уақыт бөлуге мүмкіндік береді.

3. **Оқытудың тиімділігін арттыру:** ЖИ-ге негізделген интерактивті ойындар мен тапсырмалар оқу процесін қызықты әрі тартымды етеді. Бұл балалардың білімді тез және тиімді меңгеруіне ықпал етеді.

4. **Ерте диагностика:** ЖИ баланың дамуындағы ауытқуларды ерте анықтауға көмектеседі. Бұл мәселелерді ерте кезеңде шешуге және балаға қажетті қолдау көрсетуге мүмкіндік береді.

Жасанды интеллекттің мүмкіндіктері:

• **Интерактивті оқыту бағдарламалары:** ЖИ-ге негізделген бағдарламалар балаларға әріптерді, сандарды, түстерді және басқа да негізгі ұғымдарды қызықты ойын түрінде үйренуге көмектеседі.

• **Автоматты бағалау:** ЖИ балалардың тапсырмаларды орындауын автоматты түрде бағалап, оқытушыларға кері байланыс береді.

• **Жеке оқыту жоспарларын құру:** ЖИ әр баланың қабілеті мен қызығушылығына негізделген жеке оқыту жоспарларын құруға көмектеседі.

• **Дыбыстық көмекшілер:** Дыбыстық көмекшілер балаларға әңгімелер оқып беруге, сұрақтарға жауап беруге және әртүрлі тапсырмаларды орындауға көмектеседі.

• **Роботтар:** Роботтар балалармен әрекеттесіп, оларға жаңа дағдыларды үйретуге және әлеуметтік қарым-қатынасты дамытуға көмектеседі.

Шешілетін мәселелер:

• **Білім берудегі теңсіздік:** ЖИ әр балаға жеке көңіл бөлу арқылы білім берудегі теңсіздікті азайтуға көмектеседі.

• **Оқытушылардың жүктемесі:** ЖИ оқытушылардың жұмысын жеңілдетіп, оларға балалармен көбірек уақыт өткізуге мүмкіндік береді.

• **Оқуға деген ынтаның төмендігі:** ЖИ-ге негізделген интерактивті оқыту бағдарламалары балалардың оқуға деген ынтасын арттырады.

Қорытынды:

Жасанды интеллект мектеп алды даярлық тобындағы білім беру процесін жақсартуға зор мүмкіндіктер береді. Ол әр балаға жеке көңіл бөлуге, оқытушылардың жұмысын жеңілдетуге, оқытудың тиімділігін арттыруға және баланың дамуындағы ауытқуларды ерте анықтауға көмектеседі. Дегенмен, ЖИ-ді енгізу кезінде этикалық мәселелерді, деректердің қауіпсіздігін және оқытушылардың біліктілігін арттыруды ескеру қажет. Болашақта жасанды интеллект мектепке дейінгі білім берудің ажырамас бөлігіне айналып, балалардың жан-жақты дамуына зор үлес қосады деп сенеміз

**Қостанай облысы, Қостанай ауданы, Озерное ауылы
"Озерный жалпы білім беретін мектебі"
Мектепалды даярлық сыныбының тәрбиешісі
Байкадамова Жанара Темирхановна**

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ ЖОЛДАРЫ

Қазіргі қоғамның дамуы мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиешілерінің кәсіби және жеке қасиеттеріне жаңа талаптар қойып отыр. Балалармен жұмыс істеудің инновациялары, жаңа технологиялары мен әдістері қарқынды түрде енгізілуде және осының бәрінде кәсіби құзыреттілік ерекше маңызды, оның негізі тәрбиешілердің тұлғалық және кәсіби дамуы болып табылады.

Тәрбиеші үшін "уақытпен бірге жүру" өте маңызды, сондықтан ең жаңа технологияларды оқып, оларды мектепке дейінгі мекемелерде тәжірибеде қолдану қажет. Егер тәрбиеші сабақтарда заманауи білім беру технологияларын қолданса, қазіргі балалар білім беру процесіне тезірек қосылады. Тапсырмалардың түрлі-түсті және жарқын дизайны балаларды оқуға тартуға және қызықтыруға, сондай-ақ олардың білімін жақсартуға көмектеседі.

Сол себепті мектепке дейінгі білім беруді дамытудың қазіргі кезеңінде баланың жеке дамуын қамтамасыз ететін заманауи білім беру технологияларын қолдану оқыту сапасын арттырудың негізгі шарты ретінде қарастырылуы мүмкін. Отандық мемлекеттік стандарт балалардың жасына және жеке қабілеттеріне сәйкес дамуына, әр баланың шығармашылық әлеуетін дамытуға қолайлы жағдай жасауды білдіреді. Заманауи білім беру технологияларын қолдану дамушы, мәселелік сипатта болуы керек; мектеп жасына дейінгі баланы мәселелік жағдайларды шешуге, іс-әрекеттің оңтайлы тәсілдерін іздеуге итермелеу.

Балабақшалар жұмысының теориясы мен практикасында бүгінгі таңда оқу-тәрбие процесінің көптеген нұсқалары бар. Әрбір автор мен орындаушы педагогикалық процеске өзіндік, жеке нәрсе әкеледі, осыған байланысты әрбір нақты технология авторлық деп айтылады. Алайда, көптеген технологиялар өздерінің мақсаттары, мазмұны, қолданылатын әдістері мен құралдары бойынша көптеген ұқсастықтарға ие және осы жалпы белгілер бойынша стандартта белгіленген мақсатты бағдарларға сәйкес "құзыретті тұлғаны" қалыптастыру мәселесін шеше алады.

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбиешілердің негізгі міндеті – балалармен жұмыс істеу әдістері мен формаларын, жеке тұлғаны дамыту мақсатына оңтайлы сәйкес келетін инновациялық педагогикалық технологияларды таңдау. Маңызды және аспаптық мәнді қасиеттері бойынша (мысалы, мақсатты бағыттылық, тәрбиеші мен бала арасындағы өзара әрекеттестік сипаты, оқытуды ұйымдастыру)

педагогикалық технологиялар баланың негізгі мәдени әдістерін меңгеру мәселелерін шешуге бағытталған: баланың негізгі мәдени іс-әрекет тәсілдерін игеру, өз қызметін жоспарлау және ұйымдастыру, қиындықтарды болжау және жеңу міндеттерін шешуге бағытталған педагогикалық технологиялар ерекшеленеді; балалардың белсенділігі, рефлексивтілігі мен тәуелсіздігін әр түрлі іс – әрекеттерде дамыту-ойын, қарым-қатынас, танымдық-зерттеу қызметі, дизайн және т.б.

Мұндай технологияның мысалы-жобалық. Жобалық оқыту кезінде әдіс мәселені (технологияны) егжей-тегжейлі әзірлеу арқылы қойылған дидактикалық мақсатқа жетудің тәсілі ретінде қарастырылады, ол нақты практикалық нәтижемен аяқталуы керек.

Мектепке дейінгі білім берудегі жобалар әдісін балаларды интеграцияланған оқыту әдістерінің бірі ретінде қолдану балалардың өзіндік белсенділігін едәуір арттыруға, шығармашылық ойлауды, балалардың өз бетінше қабілеттерін дамытуға, қызығушылық тудыратын тақырып немесе құбылыс туралы ақпаратты әртүрлі тәсілдермен табуға және осы білімді шындықтың жаңа объектілерін құру үшін пайдалануға мүмкіндік береді.

Жобалық технологияларды қолданудың ерекшелігі - балаларға жоба идеясының пайда болуы үшін жағдай жасау, мәселені анықтауға көмектесу, тіпті оның пайда болуына түрткі болу, оған қызығушылық тудыру және балалардық мүдделері мен тілектерін ескере отырып, балаларды бірлескен жобаға тарту қажет.

"Шығармашылық шеберхана" педагогикалық технологиясы баланың шығармашылық шығармашылық ойлауы мен іс-әрекетін дамыту үшін шексіз мүмкіндіктер ұсынады. Бұл балаға таңдау еркіндігін (сурет, техника, материалдар тақырыбы), тәуелсіздік беруге негізделген еркін білім беру технологиясы. Шығармашылық шеберхана әдісімен орындалатын әрбір жұмыс негізінен жоба, ал аяқталған өнім – бала конкурстарға, олимпиадаларға немесе көрмелерге ұсынатын өнім.

Педагогикалық процесте қолданылатын ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) назардан тыс қалдыруға болмайды. АКТ-ны қолдану қоршаған әлемді тануға және дараландыруға мотивацияны арттырудың, балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың, қолайлы эмоционалды фон құрудың тиімді әдістерінің бірі болып табылады, сонымен қатар оқытудың түсіндірме-иллюстрациялық әдісінен баланың танымдық-зерттеу қызметіне белсенді қатысатын белсенді формаларына ауысуға мүмкіндік береді.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық әлеуетін дамытуда мұражай педагогикасы ерекше орын алады. Қазіргі заманғы мұражай педагогикасы шығармашылық қабілеттерін жандандыру және адамгершілік үйлесімді тұлғаны тәрбиелеу міндеттерін шешуге бағытталған. Осы мақсатта балалармен жұмыс істеудің әртүрлі әдістері әзірленіп, олардың мұражай-педагогикалық процестегі рөлі мен ұстанымдарын өзгертеді.

Білім беру процесінде инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық әлеуетін дамытуды көздейді, бұл болашақта олардың мектепте табысты оқуына кепілдік береді.

Инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану білім беру сапасын арттыруға; тәрбиешілердің біліктілігін және олардың шығармашылық әлеуетін арттыруға; педагогикалық тәжірибені таратуға және оны жүйелеуге ықпал етеді. Білім беру процесінде инновациялық педагогикалық технологияларды қолдануды үйренген тәрбиеші үшін педагогикалық қызметті жетілдіруге деген ұмтылыс әрқашан басты бағдар болады.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Баракина Т.В. Использование сенсорной интерактивной доски в процессе формирования математических представлений у дошкольников [Текст] / Т.В. Баракина // Детский сад: теория и практика. – 2011. – №3. – С. 28;
2. Атемаскина Ю. Б. Современные педагогические технологии в ДОУ. Детство — Пресс, 2012 г;
3. Вербенец А. М. Планирование образовательного процесса дошкольной организации. Современные подходы и технологии. Детство — Пресс, 2015 г.

**Жетісу облысы, Үштөбе қаласы, Қаратал ауданы
«І.Есенберлин атындағы мектепке дейінгі шағын орталығы бар
орта мектеп жанындағы шағын орталық»
Тәрбиеші, педагог-модератор
Мырзаханова Арайлым Турсуновна**

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕСІНДЕ БАЛАЛАРДЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ МӘДЕНИЕТКЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Мектеп жасына дейінгі балаларды экологиялық тәрбиелеу тақырыбы әрқашан өзекті болды және болады. Сондықтан экологиялық дүниетанымды, экологиялық мәдениетті ерте жастан дамыту қажет. Бүкіл әлемде экологияға қатысты көптеген мәселелер бар, сондықтан балалар бұған қалай көмектесуге болатынын білуі керек. Бұл күндері әлем экологиялық апаттың алдында тұрған және бүкіл адамзаттың болашағына қауіп төнген кезде, экологиялық тәрбие мен білім беру қазіргі заманның өзекті мәселелерінің бірі екенін жоққа шығармайды. Табиғатқа, қоршаған әлемге ақылға қонымды көзқарас адамзаттың адамгершілігін бағалау критерийлерінің біріне айналуы керек. Мектепке дейінгі жас экологиялық білім беру мәселелерін шешудің ең қолайлы кезеңі болып табылады. Кішкентай баланың әлемді ашық жан мен жүрекпен білетінін бәріміз білеміз. Оның бұл әлемге қалай қарайтыны, табиғатты сүйетіні және түсінетіні, өзін біртұтас экологиялық жүйенің бөлігі ретінде қабылдайтын құлшынысты шебер болуды үйрену-үйренбеуі көбінесе оны тәрбиелеуге қатысатын ересектерге байланысты.

Сондықтан біздің алдымызда балаларға табиғаттың сұлулығын, бірегейлігін, әмбебаптығын көру қажеттілігін мүмкіндігінше көрсету міндеті тұр.

Мектепке дейінгі жастағы балаға экологиялық мәдениеттің алғашқы түсініктерін қалыптастыру үшін:

- Мектепке дейінгі мекемелерде балаларға экологиялық тәрбие берудің алғы шарттарын құру;
- Балалардың экологиялық сауығуының дамуы үшін атқарылатын жұмыстарға көгалдандырылған зоналар құру және ұйымдастыру;
- Тірі объектілерді күтіп-баптауға қолайлы ортаны іс жүзінде құру үшін іс-шаралар ұйымдастыру;
- Сабақта көркем құралдарды, әдістемелік және материалдық құралдарды, ойыншықтарды, түрлі ертегі кейіпкерлерін жүйелі түрде қолдану;
- Педагог мамандардың білім деңгейі мен олардың біліктілігін арттыру.

К. Д. Ушинский «Баланы табиғатпен жастай таныстыра дамыту, оның өзіндік логикалық ойын, сөз қорының, санасының жетілуіне әсері мол екенін атап көрсеткен. Логикалық ойдың, пікірдің дамуы баланың келешекте рухының жоғары болуына, батыл пікір, нақты шешім айтуына және оны дәлелдеп беруге жетелейді.

Мектеп жасына дейінгі балаларды қоршаған табиғат әлемімен таныстыру "танымдық даму" білім беру саласы аясында қарастырылады және келесі міндеттерді шешуді қарастырады:

- тірі және жансыз табиғат туралы алғашқы идеяларды қалыптастыру;
- табиғат әлеміне және жалпы қоршаған әлемге адамгершілік, эмоционалды-позитивті, ұқыпты, қамқор қарым-қатынасты тәрбиелеу.

Біз экологиялық білім беру бойынша барлық жұмысты екі бағытта жүзеге асырдық: сабақтарда және күнделікті өмірде. Балалардың сабақта алған білімдері, дағдылары мен дағдылары күнделікті өмірде бекітілді. 2-3 жастағы балалардың назарын жылдың әртүрлі уақыттарына тән ерекше айқын құбылыстар мен оқиғаларға ауады. Бұл жаста балаларға экологиялық тәрбиені ойын-сауық арқылы біртіндеп беру

керек. Екінші кіші топтағы балаларды мен жабық өсімдіктерді күтуге белсенді қатысуға шақырдық: суару, қопсыту, жапырақтарды сүрту, және т.б. әр бала өсімдіктерге зиян келтірмеу үшін оларға күтім жасау материалымен біртіндеп танысты. Балалар ата-аналарымен бірге құстарға тамақтандырғыштар жасап, балалар күн сайын құстарды бақылай алатындай етіп терезеге жақын орналастырылды. Ал, бес жастағы балаларға тоқтала өтсек, олар жылдың төрт мезгілін бір-бірінен ерекшеленетінін толық айтып бере алмайды. Бірақ, күзден кейін қыс, көктемнен кейін жаз келетінін біледі.

Сонымен қатар бала күнделікті көріп жүрген қой-ешкі, сиыр мен жылқы сияқты үй жануарларын, хайуанаттар әлемінен көрген ит, қасқыр, түлкі, сияқты аңдар мен құстарды таниды. Олар жайлы өзіндік ой - түйсіктері болады. Мысалы: кірпі қыста ұйықтайды, жазда орманда жүреді, оның үстіндегі тікеніне қандай зат түсетін болса (жапырақтар, жидектер) сонымен қоректенеді - деген ой түйеді. Егде жастағы мектепке дейінгі жаста олар табиғат арасындағы пәндік-трансформациялық іс-шараларға қатысты. Олар еңбекке, табиғатты ұтымды пайдалануға, табиғи ресурстарды үнемдеуге, табиғи ортаға қатысты практикалық тәжірибені игеруге дағдыланған. Нәтижесінде балалардың практикалық білімі, қоршаған ортаға әсер етудің жеке тәжірибесі және байлықты үнемдеу, танымдық қызығушылықтарын байыту, Табиғат ортасына деген қажеттілік қалыптасты. Ең бастысы, экологиялық білім беру процесінде балалар табиғат әлеміне танымдық қызығушылықты, қызығушылықты, шығармашылық белсенділікті дамытады, яғни баланың жеке қасиеттерін дамытады.

Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық заттық-дамытушы ортаның беретін мүмкіндіктері:

- баланың танымдық дамуына;
- экологиялық-эстетикалық дамуға;
- денсаулығын нығайтуға;
- адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуына;
- экологиялық-сауатты тәртіп қалыптастыру;

Балалардың дамуында экологиялық тәрбиенің маңызы зор. Балалардың барлық іс-әрекеті, ақыл-ойы осы айнала қоршаған ортамен тығыз байланыста және экологиялық тәрбие балабақшамен шектелмейді, мектепте осы білімдерін одан әрі өрбітіп, байытады. Экологиялық саяхаттар, серуендер, ұйымдастырылған оқу іс-әрекеттердің барлығы ойындар арқылы дамиды, түйсікте сақталады. Бала алған білімді көру, ұстап қарау арқылы тез қабылдайды. Балалармен өткізген ойындар көп жетістіктерге жеткізеді.

Осылайша, біз мектеп жасына дейінгі балалармен жұмысты ұйымдастыру кезінде балалардың жасына, жеке және сараланған ерекшеліктеріне назар аудару керек деген қорытындыға келдік. Сондай-ақ, экологиялық білім беру жұмыстары үйде жалғасуы үшін отбасымен өзара әрекеттесуді дұрыс ұйымдастыру қажет.

г.Актобе
ГККП ДО №8 «Балбөбек»
Воспитатель
Есполова Жанна Алековна

«КАЗАХСКИЕ НАЦИОНАЛЬНЫЕ ИГРЫ»

Цель: укрепление физического и нравственного здоровья;
формирование правильной осанки; развитие скоростных и координационных качеств;
возрождение казахских народных традиционных игр среди детей, привитие любви к спортивным играм.
воспитание патриотизма у младших школьников через казахские подвижные игры.

Оборудование: резиновый мяч, резные палочки, платок, асыки, тубитейка, скакалка.

Ход мероприятия.

I. Организационный момент.

– Ребята, сегодня мы с вами познакомимся с казахскими национальными подвижными играми.

II. Основная часть.

–Итак, мы начинаем.

Казахские национальные игры.

Белая кость (Ак сук)

Участники игры становятся в шеренгу. Ведущий берет белую кость (можно использовать резиновый мяч, резные палочки и т. д.) и напевает: Белая кость — знак счастья, ключ, Лети до луны, До белых снежных вершин! Находчив и счастлив тот, Кто тебя в миг найдет! После чего ведущий бросает кость за шеренгу играющих. В этот момент никто не должен оглядываться назад, чтобы не видеть, в какую сторону летит кость. Когда кость упадет, ведущий объявляет: Ищите кость — Найдете счастье скорей! А найдет его тот, Кто быстрее и ловчей! Цель действий — быстро найти кость и незаметно для остальных принести ее ведущему. Если дети заметят ее, они преследуют игрока и, слегка ударив по плечу, отбирают кость, затем тоже бегут к ведущему. Для того чтобы быть незаметным и без препятствий донести кость до ведущего, можно проявить хитрость, находчивость. Иной игрок под предлогом того, что он не может найти кость, идет к ведущему шагом, отвлекает внимание соперников различными способами (например, громко говорит, указывая на другого, и утверждает, что кость якобы у него и т. д.). Если игрок нашел кость, т. е. оказался счастливцем, то вся группа или один из группы исполняют его желание: поют, читают стихи, подражают голосам животных.

Правила игры. Осаленный, преследуемый игроком, обязан сразу же передать белую кость. Оглядываться во время полета кости нельзя. Искать ее разрешается только после сигнала ведущего. Тот, кто нарушает правила игры, несет наказание по велению победителя.

Цыплята (Балапандар)

Игроки распределяются на три группы. В каждой группе — наседка и ее цыплята. Выбранные считалкой три коршуна должны коснуться ладонями цыплят, после чего те выбывают из игры. Наседка защищает своих цыплят. Она не нападает на коршунов, но если при их нападении наседка, защищая своих цыплят, коснется руками коршунов, то они выходят из игры. Три группы цыплят двигаются цепочками, держась друг за друга и за наседку, которая возглавляет цепь. Цыплята поют: *Дружно держимся за друга, Здесь, в колонне: друг — подруга! Мы все смелые ребята. Развеселые цыплята! Нам не страшен хищный коршун. С нами наша мать! Мы идем с ней погулять, Чудеса повидать!*

При этом наседки делают различные повороты, ведя за собой цыплят. Если в этот момент цепь разрывается, на отстающих игроков нападают коршуны. Цыплята стараются опять выстроиться в цепь.

Правила игры. Наседка касается коршуна только в момент его нападения.

Коршун ловит лишь оторвавшихся от наседки цыплят.

Платок с узелком (Орамал)

Водящий дает одному из участников завязанный в узел платок. Участники становятся в круг вокруг водящего. По команде водящего «Раз, два, три!» все участники разбегаются. Водящий должен догнать игрока с платком, коснуться его плеча и взять платок. В момент преследования игрок с платком может передать его товарищу, тот — следующему и т. д. Если водящий поймает игрока с платком, тот должен исполнить любое его желание: спеть песню, прочитать стихотворение и т. д. После этого он становится водящим.

Правила игры. Игра начинается по сигналу водящего. Отдавать и передавать платок надо быстро, в беге. Нельзя отказываться от исполнения желания.

Айголек (детская игра)

Чтобы сыграть в эту игру, нужно разделить на две команды, взяться за руки и выстроиться друг против друга на расстоянии 20-30 шагов. Первая команда начинает игру:

«Айголек, Айголек

Луна белая, как снег.

Выше гор, быстрее рек,

Начинаем свой забег.

Выше гор, быстрее рек,

Кто, тот нужный человек?»

На что вторая команда отвечает:

«Айголек, Айголек

Луна белая, как снег.

Выше гор, быстрее рек,

Тот... (имя одного из ребят)

Нужный человек».

Игрок, которого называли, разбежавшись, должен постараться на бегу разорвать сомкнутые в цепи руки второй команды. Если ему это удастся, он выбирает кого-нибудь из их команды и вместе с ним возвращается в свою команду. Ну, а если ему не удастся – остается в этой команде. В какой из этих двух команд в конце игры останется больше игроков, та команда и будет считаться победившей.

Котермек (подними-ка)

На середину выходят два игрока. Опираясь друг на друга спинами, они соединяют свои локти. Тот из них, который сразу после сигнала, сможет первым поднять второго игрока и будет считаться победителем. Победитель остается в игре, но теперь он уже пробует свои силы с новым игроком. Игра продолжается до окончательного выявления победителя.

Такия тастамак (тюбитейка-невидимка)

В игре принимают участие несколько детей. Вначале всем нужно сесть, образуя круг. Обходя этот круг с внешней стороны, ведущий незаметно оставляет тюбитейку сзади кого-нибудь из детей и убегает. Если игрок, за спиной которого оставили тюбитейку, заметил это – он должен догнать ведущего, а ведущий должен постараться занять место игрока в круге. Если игроку так и не удастся догнать ведущего, то он должен будет показать свое искусство, например, спеть песню, рассказать стихотворение или станцевать.

«Октау тартыс» (перетяни-ка)

Эта игра выявит, кто из вас сильнее. Для этой игры двое должны выйти на середину. Вначале проведите на земле черту и встаньте по разные ее стороны. Возьмите скакалку за оба ее конца и тяните каждый на себя. Тот, кто сможет перетянуть соперника на свою сторону, и будет победителем. С давних времен на различных праздниках и торжествах проводятся народные игры, среди взрослых и детей.

III. Подведение итогов.

Награждение команд.

**Жетісу облысы, Талдықорған қаласы
ЖММ «Bambini» бөбекжай-бақшасы
Тәрбиешісі
Саметова Салтанат Батыровна**

«АБАЙЛАҢЫЗ, БАҒДАРШАМ!»

Ұйымдастырылған іс-әрекет: сөйлеуді дамыту, қоршаған ортамен таныстыру, математика негіздері, жапсыру.

Ұйымдастырылған іс-әрекет түрі: кіріктірілген

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің мақсаты: Балаларды жолда жүру ерелерімен таныстыру, бағдаршамның қызметін түсіндіре отырып, қауіпсіздік шараларын үйрету, білік – дағдыларын қалыптастыру.

ҰОҚ барысы

Ұйымдастыру кезеңі

Тәрбиеші: Балалар бүгін біз сіздермен «Абайлаңыз, бағдаршам!» тақырыбында ашық ұйымдастырылған оқу іс-әрекетін өтетін боламыз. Балалардың тақырыпқа деген қызығушылықты арттыру мақсатында, жұмбақтар жасырсам:

1. Үш көзі бар бір қыран,

Әр көзіне ұқыпты қараң,

Қызыл, сары, жасылы,

Жолды ашар досыңа,

Бұл не балалар?

(Бағдаршам)

2.Екі қатар темір тас,
Үстінен өтеді талай бас.
Қайда барсаң жетелейді,
Еш адастырмайды.

(Жол)

3.Дөңгелек, төртбұрыш, үшбұрыш
Қарасаң бәрі бір қызық.
Көшеде көрсетіп тұрады,
Жүргіншіні бағытқа бұрады.
(жол белгісі)

Оқу іс-әрекетін көңілді бастау үшін, қызықты бір ойын ойнасақ қайтеді.

Ойын барысы. Шаттық шеңбері. «Қызықты бағдаршам!» ойыны.

(Ойын басталмас бұрын, балаларды ойын шартымен түсіндіріп өту керек)

Ойын шарты: Балалар шеңбер бойында тұрады. Тәрбиешінің қолында бағдаршам түстері берілген. Балалар музыка ырғағымен шеңберді айналып жүреді. Музыка тоқтаған кезде тәрбиеші қай түсті көрсетсе, сол бағдаршамның түсі бойынша іс-қимыл жасайды. Мысалы, қызыл түсті көрсетсе артқа бір қадам жасайды, жасыл түс көрсетсе алдыға бір қадам жасайды, сары түсті көрсетсе орнында жүру керек. Ойын осылай 1-2 рет жалғасады.

Негізгі бөлім.

Ойын біткен соң, балалардың қолында берілген «Смарт» сағаттар арқылы 3 топқа бөлінеді. Әр партада бағдаршамның 3 түсі арқылы Смарт телефондар берілген. Яғни балалардың қолдарында қандай түс берілген, сол бойынша өздерінің Смарт телефондарын тауып, бару керек.

1 топ: Смарт сағаттың қызыл түсі арқылы бөлінген топ

«Сандар үйшігі» педагог жетекшілігімен ойын ойнайды.

Мақсаты: Балалардың танымдық қабілетін арттыру, 1-5 ке дейінгі санау дағдыларын қалыптастыру.

Ойын шарты: Балалардың алдында 1-5 ке дейін сандар, қағаз стакандар, стаканның астында сандар берілген, ватман және ватманда үйшіктің суреті берілген. Балалар үйшіктегі сандарды дұрыс тауып, үстіне стакандағы сандармен сәйкестендіру керек. Ойын осылай жалғаса береді.

2 топ: Смарт сағаттың жасыл түсі арқылы бөлінген топ

«Қауіпті және қауіпсіз» құрылымдалған ойын ойнайды.

Мақсаты: Балалардың жолдағы қауіпсіздік туралы білімін тексеру.

Ойын шарты: Балалардың алдында жол белгілерінің суреттері берілген (қауіпті және қауіпсіз жағдайлар). Балалар суреттер арқылы жолдағы қауіпсіздік белгілердің қай белгі қауіпті және қай белгі қауіпсіз екенін, суреттерді көрсету арқылы сипаттама береді.

3 топ: Смарт сағаттың сары түсі арқылы бөлінген топ

«Менің сүйікті жолым» еркін ойын ойнайды. Ойын «Танграм» әдісі арқылы ойнатылады.

Ойын шарты: Балалардың алдында әр түрлі пішіндердер берілген, балалар дұрыс құрастыра отырып, ақ қағазға жолдың суретін жапсыру керек. Яғни түрлі-түсті пішіндерден әр түрлі жолдың түрлерін жасауға болады. Бұл ойын еркін түрде ойнатылады.

Сергіту сәті: «Автобус» ойыны.

Мақсаты: Балаларды жылдамдыққа, ептілікке тәрбиелеу. Ойынға деген қызығушылықтарын ояту.

Ойын шарты: Балалар шеңбер бойына тұрады. Ортада 5-6 орындық беріледі. Музыка ойнағанда балалар автобус сияқты бірінің артынан бірі шеңберді айналып отырып, жүру керек. Музыка тоқтағанда балалар шеңбердің ортасындағы орындыққа отырып, үлгеру керек. Бұл ойынға әр топтан жеке шығарып ойнатуға болады.

Қорытындылау. «Ашық сұрақтар» арқылы қорытындылаймыз.

1.Көшеде жүру үшін қандай ережелерді білуіміз керек?

2.Бағдаршам не үшін керек?

3.Бағдаршамның қандай түстері бар?

4.Жолдан қалай өту керек?

5.Жолда жүру ережесін білудің маңызы қандай?

Бағалау. «Бағдаршамның түстері» арқылы бағалау. Балалардың алдында бағдаршам суреті берілген. Егер оқу іс-әрекеті ұнаса бағдаршамның жасыл түсін бояу керек. Егер оқу іс-әрекетінде қандай да бір көмек қажет болып, туындаса сары түспен бояйды, егер оқу іс-әрекеті ұнамасақызыл түспен бояу керек. Осылай балаларды бағалаймыз.

**Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота" бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Кырыкбаева Назерке Турановна**

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ БАЛАЛАРҒА СУРЕТ САЛУДЫ ҮЙРЕНУДІҢ МАҢЫЗЫ

Көркем сурет сабақтары моториканы жақсы дамытады. Сурет салу – ойлауды, сөйлеуді, көруді және мидың екі жарты шарларын, яғни, мидың екі бөлігін дамытады. Сурет салу кезінде мидың екі жарты шарлары да қатысады, нейрондық байланыстар белсенді түрде пайда болады. Бала сурет салған сайын, миындағы шығармашылық, өнерпаздық нейрондар бір-бірімен байланысады. Сөйтіп, кеңістіктік ақыл-ой мен қиялды дамытады. Сурет салу процесінде, нақты нәтиже алады, яғни, бала алдына мақсат қояды, сол қойған мақсатына қадам арқылы жетуге үйретеді.

Сурет салу-мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық белсенділігінің ең қызықты түрлерінің бірі. Бұл сіздің айналаңыздағы әлемге деген көзқарасыңызды білдірудің алғашқы тәжірибесі. Кез-келген шығармашылық сияқты, сурет салу адамнан құмарлықты, табандылықты, өз күштерін шоғырландыруды және не істеп жатқаныңызға назар аударуды талап етеді. "Балалардың қабілеттері мен дарындылығының бастауы – саусақтарының ұшында. Саусақтардан, бейнелі түрде, шығармашылық ойдың қайнар көзін тамақтандыратын ең жақсы жіптер бар. Басқаша айтқанда, баланың қолында шеберлік неғұрлым көп болса, бала соғұрлым ақылды болады", — деп жазады В.А. Сухомлинский. Сурет салу арқылы бала өзін физикалық және психикалық жағынан дамытады, өйткені ұсақ моториканың жұмысы мидың жұмысына тікелей әсер етеді. Жақсы сурет салатын балалар қисынды пайымдайды, көбірек байқайды, мұқият тыңдайды. Бейнелеу өнері сабақтары баланың қолы мен саусақтарын жаттықтырады, бұл жазу дағдыларын қалыптастыруға қолайлы жағдай жасайды. Бейнелер мен қиялдарды құру логикалық және кеңістіктік ойлауды дамытуға, математиканы игеруде қажетті ассоциативті ойлауды дамытуға ықпал етеді.

5 жастан асқан бала ұзақ жүктемеге төтеп бере алады, ұйымшыл болады, өз жұмысын жоспарлауды үйренеді. Ол көркемдік мәселелерді шеше алады, материалдың түсін, пішінін, өлшемін, құрылымын сезіне бастайды, қолдың қозғалысының дәлдігін, оның іс-әрекетін көру және есту қабілеттерімен үйлестіреді.

Сурет салу кезінде бала қолдың ұсақ моторикасын дамытады, есте сақтау мен зейінді жаттықтырады, ойлауға және талдауға, қиялдауға, өлшеуге және салыстыруға үйренеді. Сурет салудың арқасында мектеп жасына дейінгі балаларда үйлесімді сөйлеу қалыптасады. Балаларда сурет салу дағдыларын жан-жақты қалыптастыру үшін біздің балабақшада әр түрлі сабақтар өткізіледі: пәндік сурет,

табиғаттан, тақырыптық сурет, презентация бойынша, сюжеттік сурет, сәндік. Маңызды психикалық функциялармен – көру, моторды үйлестіру, сөйлеу және ойлаумен байланысты бола отырып, сурет салу осы функциялардың әрқайсысының дамуына ықпал етіп қана қоймай, оларды бір-бірімен байланыстырады.

Сурет салу кезінде бала ұсақ моториканы дамытады, есте сақтау мен зейінді жаттықтырады, ойлауға және талдауға, қиялдауға, өлшеуге және салыстыруға үйренеді. Балаларда сурет салу сабақтарының арқасында байланысты сөйлеу қалыптасады. Сурет визуалды бейнелерді жобалауға қатысады, пішіндерді игеруге көмектеседі, сенсорлық-моторлық үйлестіруді дамытады. Балалар материалдардың қасиеттерін түсінеді, белгілі бір формалар мен сызықтарды құруға қажетті қозғалыстарды үйренеді. Мұның бәрі қоршаған ортаны біртіндеп түсінуге әкеледі, баланың эстетикалық сезімдері мен қабілеттері дамиды.

Балалардың ақыл-ой дамуы үшін қоршаған әлем объектілерінің кеңістіктік орналасуының алуан түрлілігі, әртүрлі шамалар, түрлі түсті реңктер туралы идеялар негізінде білім қорын біртіндеп кеңейту үлкен маңызға ие. Пәндер туралы идеяларды қалыптастыру олардың қасиеттері, пішіні, түсі, мөлшері, кеңістіктегі орны туралы білімді игеруді талап етеді. Балалар бұл қасиеттерді анықтайды және атайды, заттарды салыстырады, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды табады, яғни олар ақыл-ой әрекеттерін жасайды. Осылайша, бейнелеу қызметі сенсорлық тәрбиеге және визуалды-бейнелі ойлауды дамытуға ықпал етеді.

Пішіндердің, түстердің және олардың реңктерінің, кеңістіктік белгілердің ассимиляциясы мен атауы сөздікті байытуға ықпал етеді; заттарды бақылау процесінде, заттарды, ғимараттарды зерттеуде, сондай-ақ суретшілердің суреттерінен иллюстрацияларды, репродукцияларды қарау кезінде сөздік қорының кеңеюіне және біртұтас сөйлеудің қалыптасуына оң әсер етеді.

Сурет салу процесінде мектеп жасына дейінгі балалар көптеген практикалық дағдыларды игереді, олар кейінірек әртүрлі жұмыстарды орындау үшін қажет болады, олар өздерін тәуелсіз сезінуге мүмкіндік беретін қолмен жұмыс жасайды. Егер бала үнемі сурет салумен айналысатын болса, онда ол мектепте оқуды бастағанда өте маңызды болып табылатын табандылық, зейін, шыдамдылық, дәлдік, жұмыс процесін жоспарлау қабілеті сияқты қасиеттерді дамытады.

Бейнелеу іс-әрекетінің маңызды мәні-бұл эстетикалық тәрбие құралы. Әдемі затты қабылдау кезінде пайда болатын тікелей эстетикалық сезім әртүрлі компоненттерді қамтиды: түс сезімі, пропорция сезімі, пішін сезімі. Балаларды эстетикалық тәрбиелеу және олардың бейнелеу қабілеттерін дамыту үшін бейнелеу өнері туындыларымен танысудың маңызы зор. Бірте-бірте балалар көркемдік талғамды дамытады.

Сурет салу сонымен қатар эмоцияларыңызды, ойларыңыз бен сезімдеріңізді еркін білдіруге мүмкіндік береді. Сурет салу кезінде нәресте қуаныш пен ләззат алады, сонымен қатар оның жұмысынан және өмірінен қанағат алады, сондықтан сурет салу балаларға эмоционалды және психологиялық стрессті төмендетуге, азайтуға пайдалы.

Қорыта айтарым, қазіргі таңда дәстүрден тыс сурет салу бала тәрбиесінде маңызды орын алып отыр. Дәстүрден тыс сурет салу баланың шығармашылығын дамытумен қатар бейнелеу өнеріне қызығушылығын арттырып, психологиялық тұрғыда өскелең ұрпаққа септігін тигізеді. Бұл балаларға өздерін еркін сезінуге көмектесіп, бойларында батылдық ұялатады, қиялды дамытады, өзін-өзі көрсету үшін толық еркіндік береді. Мысалы: әр бала үшін саусақпен сурет салу, өз алақанының таңбасымен сурет салу, қағаз бетінде бояу тамызып, оны үрлеп сиқырлы бейнелерге айналдыру, тамшы бояудан бейнеге келтіру, таяқшамен, бояуды шашырату арқылы, саусақпен сурет салу әдістері өте қызықты. Ол адамның ақыл- ой парасатын өсіреді, танымын кеңейтеді, ізгілікке үйретеді. Бірнеше заттарды бейнелеп мазмұнды сурет салуға, композиция құра білуге үйретеді.

Түркістан облысы, Түркістан қаласы
Ж. Ташенов атындағы №23 ІТ мектеп лицейі "КММ
Мектепалды даярлық сыныбы тәрбиешісі, педогог-модератор
Абраимова Әсел Абдулмаксұтқызы

МЕКТЕПТЕГІ ДАЯРЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ НЕДЕ?

Мектептегі даярлықтың маңызы өте зор, себебі ол баланың болашақ оқуы мен жалпы дамуына берік негіз қалайды. Даярлықтың маңыздылығын бірнеше аспектіде қарастыруға болады:

1. Академиялық дайындық:

• **Білім қоры:** Даярлық бағдарламалары балаларға қарапайым математикалық ұғымдарды, әріптерді, сандарды және түстерді үйретеді. Бұл базалық білім мектеп бағдарламасын түсінуге көмектеседі.

• **Тілдік дағдылар:** Даярлық кезінде балалардың сөздік қоры артады, сөйлеу қабілеті дамиды және өз ойын еркін жеткізуге үйренеді. Бұл оқу мен жазуды меңгеруге ықпал етеді.

• **Оқуға деген қызығушылық:** Даярлық сабақтары қызықты ойындар, әңгімелер және шығармашылық тапсырмалар арқылы балаларда оқуға деген құштарлықты оятады.

2. Әлеуметтік және эмоционалдық дайындық:

• **Қарым-қатынас дағдылары:** Даярлық ортасында балалар басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасауды үйренеді, ортақ ойындарға қатысады және өз ойларын бөліседі. Бұл әлеуметтік бейімделуге көмектеседі.

• **Тәртіпке үйрену:** Даярлық сабақтарында балалар белгілі бір ережелер мен тәртіпке бағынуды үйренеді, өз кезегін күтуді және басқалардың пікірін құрметтеуді үйренеді.

• **Эмоцияларды басқару:** Даярлық бағдарламалары балаларға өз эмоцияларын тануға және басқаруға көмектеседі, стресспен күресудің қарапайым әдістерін үйретеді.

3. Психологиялық дайындық:

• **Өзіне деген сенімділік:** Даярлық кезінде балалар жаңа дағдыларды меңгеру арқылы өзіне деген сенімділігін арттырады. Бұл мектептегі жаңа қиындықтарды жеңуге көмектеседі.

• **Қорқынышты жеңу:** Мектепке алғашқы қадам жасау көптеген балалар үшін қорқынышты болуы мүмкін. Даярлық ортасы мектепке бейімделуге және қорқынышты жеңуге көмектеседі.

• **Жауапкершілік сезімі:** Даярлық сабақтарында балаларға қарапайым тапсырмалар беріледі, оларды орындау арқылы жауапкершілік сезімі қалыптасады.

4. Дамуды қолдау:

• **Моториканы дамыту:** Даярлық бағдарламаларында қол моторикасын дамытуға арналған әртүрлі жаттығулар мен ойындар бар. Бұл жазуды үйренуге көмектеседі.

• **Зейінді шоғырландыру:** Даярлық сабақтары балалардың зейінін шоғырландыруға және ұзақ уақыт бойы бір тапсырмаға назар аударуға үйретеді.

• **Шығармашылықты дамыту:** Даярлық бағдарламаларында сурет салу, мүсіндеу және қолөнер сабақтары бар, бұл балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Мектеп – білімнің қайнар бұлағы, өмірге жолдама беретін алтын ұя. Осы қасиетті шаңырақта бала тек білім алып қана қоймай, тұлға ретінде қалыптасады, қоғамда өз орнын табуға дайындалады. Сондықтан мектептегі даярлықтың маңызы өте зор.

Біріншіден, мектеп баланың ақыл-ойын дамытады. Әрбір сабақ, әрбір тапсырма баланың ойлау қабілетін, логикасын, сыни көзқарасын қалыптастырады. Оқушы жаңа білімді игеру, оны талдау, қорытынды жасау арқылы өз ой-өрісін кеңейтеді.

Екіншіден, мектеп оқушыларды әлеуметтік ортаға бейімдейді. Мектепте бала қарым-қатынас жасауды, достар табуды, топта жұмыс істеуді үйренеді. Ұжымдық жұмыс барысында оқушылар бір-біріне көмектесуге, пікір алмасуға, ортақ мақсатқа жетуге үйренеді. Бұл қасиеттер олардың болашақ өмірінде, кез келген ортада өз орнын табуға көмектеседі.

Үшіншіден, мектеп оқушылардың бойында жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Үй тапсырмасын орындау, сабаққа дайындалу, мектеп ережелерін сақтау – бәрі де баланың жауапкершілігін арттырады. Жауапкершілікті сезіне білу – табысты адам болудың басты шарты.

Төртіншіден, мектеп оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Әр түрлі үйірмелер, секциялар, байқаулар арқылы бала өз талантын ашады, өнерін шыңдайды. Шығармашылықпен айналысу баланың қиялын дамытып, өзіндік ойлау қабілетін арттырады.

Бесіншіден, мектеп оқушыларға кәсіби бағдар береді. Жоғары сыныптарда оқушылар өз қызығушылықтары мен қабілеттеріне сәйкес пәндерді таңдайды. Мұғалімдер оларға болашақ мамандық таңдауға көмектеседі, әр түрлі кәсіптер туралы ақпарат береді.

Қорыта келгенде, мектептегі даярлық баланың табысты оқуы мен жан-жақты дамуы үшін маңызды инвестиция болып табылады. Ол балаларға білім алуға, әлеуметтік дағдыларды дамытуға және өзіне деген сенімділікті арттыруға көмектеседі. мектептегі даярлық – баланың болашақ өмірінің іргетасы. Мектеп оқушыларды білімді, білікті, жауапты, шығармашыл тұлға ретінде қалыптастырады. Сондықтан әрбір ата-ана баласының мектептегі даярлығына баса назар аударып, оған қолдау көрсетуі керек.

**Атырау қаласы, Ақжар ауылы
№59 "Ақбөбек" бөбекжай-бақшасы
Тәрбиеші, педагог-сарапшы
Абулханова Калыгуль Аскаровна**

«ҚЫЗЫҚТЫ МАТЕМАТИКА»

Міндеті: Жиынның бөліктерін санау және элементтердің (заттардың) бір-біріне қатынасы негізінде салыстыруды пысықтау. 10 көлеміндегі сандарды тура және кері санауға жаттықтыру. Заттарды әртүрлі белгілері бойынша (түсі, пішіні, өлшемі, материалы, қолданылуы) салыстыра білуге үйрету. Беттестіру, тұстастыру және жұппен салыстыру тәсілдерін қолдана отырып, заттарды салыстыру. Геометриялық фигуралар (дөңгелек, сопақша, үшбұрыш, шаршы, тіктөртбұрыш) дұрыс атап, оларды ажырата білуге жаттықтыру. Берілген бағытта, оны белгі бойынша өзгерте отырып, бағдарлауын қалыптастыру. Жыл мезгілдері туралы түсініктерді қалыптастыру, олардың ретін білу және атау, апта күндерінің, тәулік бөліктерінің реті туралы білімді бекіту.

Ресустар: АКТ, 1-ден-10-ға дейінгі сандар, бәйге аттары, құрастырмалы текемет сандарымен, оюлы текше, пішіндер, картон қағаздан жасалған лабиринт, фетрадан жасалған дөңгелектер, түрлі-түсті оюлар, асықтар.

Әдіс-тәсілдері: Амандасу, ой қозғау, «Көңілді ырғақты жаттығу», «Киіз үйдегі» тапсырма

1.«Бәйге» ойыны

2. «Құрастырмалы санды текемет» ойыны

«Шертпек» ойыны арқылы тапсырма

1.«Пішіндердің тізбектегі орнын тап» ойыны

2. «Сурет қандай пішіндерден құралған және нешеу?»

«Жұлдызша» тандау арқылы тапсырма

1.«Лабиринт» ойыны

2. «Кеңістікте дұрыс бағдарла» ойыны

«Оюлы шаршыдағы» тапсырма

1.«Кім жылдам?» ойыны

2. «Нысан мен сан сәйкестігі»

«Гольф» ойыны арқылы тапсырма

1.«Өлең түрінде берілген есептерді шеш»

2. «Суретте бейнеленген заттарды салыстыр»

«Асықтар» әдісі арқылы қорытынды

Тәрбиеші: Қайырлы күн, балалар! Балалар бүгінгі күнімізге баршаңызға сәттілік тілеймін!

-Балалар бір жылда неше жыл мезгілі бар ?

-Қазір жылдың қай мезгілі?

Балалар: Қазір жылдың қыс мезгілі.

Тәрбиеші: Жарайсыңдар! Ал қыс мезгілінде неше ай бар,атап берейікші?

Балалар: Желтоқсан,қаңтар,ақпан.

Тәрбиеші: Дұрыс айтасыңдар,тәулік мезгілдерін атап берейікші,ал балалар, қазір қай уақыт?

Балалар: Күндізгі уақыт.

Тәрбиеші: Дұрыс айтасыңдар,жарайсыңдар! Апта күндерін атайықшы.Ал бүгін аптаның қай күні?

Балалар: Бүгін аптаның жұма күні.

Тәрбиеші: Жарайсыңдар! Балалар ,қараңдаршы,бүгін мен сіздерге қызықты математикалық түрлі тапсырмалар мен ойындар дайындап қойдым.Сендер менімен ойнауға дайынсыңдарма?

Балалар: Дайынбыз.

Тәрбиеші: Олай болса,балалар алдымен денемізді қыздырып билеп алайық.Қанеки,көңілдірек тұрамыз.

«Көңілді ырғақты жаттығу»

Тәрбиеші: Балалар,қандай тапсырма болса да, екі топқа бөлініп орындайтын боламыз.Ол үшін біз екі топқа бөлініп алайық. Балалар айтыңдаршы,сендер өздеріңнен қандай айырмашылықты байқап тұрсыңдар?

Балалар: Киіміміз әр түрлі түсті,киімімізде асық пен ою бейнеленген.

Тәрбиеші: Иә, балалар ,дұрыс айтасыңдар.Олай болса , біз ойындарды ойнаған кезде асық және ою тобы болып бөлініп,яғни ақ түсті киім киген балалар бір топ және жасыл түсті киім киген балалар екінші топ болады.

Тәрбиеші:Ал, балалар бірінші қандай ойындар ойнаймыз екен,оны білу үшін алдымыздағы шаршыны лақтырып көрейік.

«Киіз үйдегі» тапсырма

1.«Бәйге» ойыны

Шарты: 1-ден 10-ға дейінгі бәйге аттары беріледі. Балалар жылдамдықпен жіпті орай отырып ,берілген мәреге жету керек.

2. «Құрастырмалы санды текемет» ойыны

Шарты: Балалар екі топқа бөлініп тұрады. Ортада оюлы санды текемет бөліктерін шатастырып қояды. Ойын басталғаннан шапшаңдықпен балалар, текемет бөліктерін сан реттілігімен орналастыра отырып, оюларын дәлдеп теңестіреді. Бірінші болып құрастырған топ сандарды 1-10- ға дейін санап текемет пішінін айтып жеңіске жетеді. Ал екінші топ 10-1- ге санды кері санайды.

Тәрбиеші: Жарайсыңдар, әрі қарай ойынымызды жалғастырайық.

Тәрбиеші: Балалар, екінші қандай ойындар ойнап, тапсырмалар орындауымыз керек екен? Оны білу үшін, ұлттық ойынымыз **«Шертпек»** ойыны арқылы білейік.

«Шертпек» ойыны арқылы тапсырма

1.«Пішіндердің тізбектегі орнын тап» ойыны

Шарты: Пішіндерге мұқият қарап, есімізге сақтап аламыз, түстеріне назар аударамыз. Пішіндердің тізбектегі орнын тауып,орналастырамыз. Бірдей түсті және бірдей пішінді қатар қоймаймыз.

2. «Сурет қандай пішіндерден құралған және нешеу?»

Шарты: Суреттер қандай геометриялық пішіндерден құрастырылғанын айтып, әрбір геометриялық пішінге санын жазу.

Тәрбиеші: Балалар, бізді қандай қызықты ойындар мен тапсырмалар күтіп тұр екен. Орындауға дайынсындар ма?

Балалар: Дайынбыз.

Тәрбиеші: Келесі қандай ойын ойнайтынымызды білу үшін экрандағы жұлдызшаың бірін таңдайық.

«Жұлдызша» таңдау арқылы тапсырма

1.«Лабиринт» ойыны

Шарты: Балалар ортаға шеңбер болып тұрады. Топпен ауызбіршілікті сақтай отырып,кеңістікті бағдарлай отырып, түрлі қиылыстардан допты қақпадан өткізеді.

2. «Кеңістікте дұрыс бағдарла» ойыны

Шарты: Алдарында төрт нұсқама және төрт түсті ою берілген. Оюларды нұсқаманың бағытына қарай орналастырып шығамыз.

Тәрбиеші: Балалар, әрі қарай ойындарымызды жалғастырайық.

«Оюлы шаршыдағы» тапсырма

1.«Кім жылдам?» ойыны

Шарты: Балалар алдарындағы дөңгелекті көлеміне қарай, үлкенінен кішісіне дейін жинайды.

2. «Нысан мен сан сәйкестігі»

Шарты: Сандарды лево конструктормен сәйкестендіреміз.Ең биік және аласа нысанды санмен айтамыз.

Тәрбиеші: Балалар келесі тапсырмамызды «Гольф» ойыны анықтайық.

«Гольф» ойыны арқылы тапсырма

1.«Өлең түрінде берілген есептерді шеш»

Шарты:Өлең жолымен 10 дейінгі берілген есепті бала ауызша шығару керек.

Бес сәбіздің біреуін

6 алманың 2уін

Досың сұрап алады

Досың сұрап алады.

Айтшы сонда нешеуі

Айтшы сонда нешеуі

Өз қолыңда қалады Ж :4 сәбіз

Өз қолыңда қалады? Ж: 4

Табақта төрт алма

Көлден ұшты 8 қаз

Қолымда бір алма

Қайтып қонды 2 қаз

Барлығын қосқанда

Қонбады оның нешеуі

Болады неше алма? Ж: 5 алма

Қане кім тез шешеді? Ж: 6 қаз

Үйге кірді Алдияр

5 алманы бақтағы

Оған қоса Мадияр

Кірпі жинап алады

Кейін келді Айдана

Ең әдемі екеуін

Қанша болды бар бала Ж: 3 бала

Ақ тиынға сыйлады

Санап көрші кірпіде

Қанша алма қалады? Ж: 3

2. «Суретте бейнеленген заттарды салыстыр»

Шарты:Суретте бейнеленген заттарды сана және салыстыр.Артық,кем, тең белгілерімен белгіле.

Тәрбиеші: Міне,балалар бүгін біз танымдық және зияткеткерлік дағдыларды дамытып, математика негіздерінің бөліміне байланысты қызықты математикалық ойындар ойнап,тапсырмалар орындадық. Ал, олай болса, бүгінгі іс-әрекетімізді қорытындылап жіберейік.Кімге қандай ойын ұнады?

Балалар бүгінгі іс-әрекетімізді «Асықтар» әдісімен қорытындылап жіберейік.

«Асықтар» әдісі арқылы қорытынды

Егер бүгінгі іс әрекет ұнады, қызықты болды,түсіндім десеңіздер асықты жасыл дорбаға саламыз. Ал маған түсініксіздеу болды, сұрағым бар дейтіндеріңіз, асықты сары қоржынға саламыз. Мүлдем түсінбедім,ойындар қызықсыз болды дейтіндеріңіз асықты қызыл қоржынға саламыз. Балалар бүгінгі іс-әрекетке бәріңізде жақсы қатыстыңыздар, сіздерге көп рахмет!

Ақтөбе қаласы
МКҚК №8 «Балбөбек» МДҰ
Әдіскер
Абдуллина Назира Тайбасқызы

БАЛАНЫҢ БАЛАБАҚШАҒА БЕЙІМДЕЛУІНЕ ҚАЛАЙ КӨМЕКТЕСУГЕ БОЛАДЫ?

Балалық шақ-бұл адам өміріндегі ерекше кезең, осы уақытта денсаулық пен жеке тұлға қалыптасады. Бала отбасында ата-аналардан өмірді көреді, яғни ата-ана балаға берген тәрбиесі арқылы адамдар арасынан өз орнын табуға, өзімен және басқалармен бірге өмір сүруді үйренуге мүмкіндік беретін өмір салтын құруда үлкен рөл атқарады. Олардың сүйіспеншілігі, қамқорлығы, эмоционалды жақындығы және қолдауы арқасында бала өсіп, дамиды, ол әлемге және айналасындағы адамдарға деген сенім сезімін дамытады.

Баланың қауіпсіздігі – ата-ананың тыныштығы. Мен мектеп жасына дейінгі балалармен он жеті жыл жұмыс істедім және баланы балабақшаға қалай тез және ауыртпалықсыз бейімделуі туралы өз бақылауларыммен және ойларыммен бөліскім келеді. Ата-аналардың барлығы дерлік ерте ме, кеш пе, уақыт келгенде, олардың үлкен балалары балабақшамен танысу жағдайына тап болады. Осы кезде ересек отбасы мүшелерінің алдында көптеген сұрақтар туындайды, мысалы, балабақшаға бейімделу қалай жүреді, балаңызды балабақшаға қай жаста беру керек, өзгерген талаптар мен жағдайларға тәуелділікті қалай тездету керек.

Егер бала жыласа, кейде топқа барудан бас тартса, аналардың жүрегі уайымға толы болады. Бүгін біз ата-аналарды не толғандыратыны туралы сөйлесеміз және ең маңызды сұрақтарға жауап береміз:

Бейімделу дегеніміз не? Бейімделуді қалай жеңілдетуге болады? Баланы балабақшаға қалай дайындау керек? Баламен қалай қоштасуға болады? Ата-аналар баланы балабақшаға беруге дайын ба? Бала балабақшаға үйренген кезде үйде өзін қалай ұстау керек? Бала балабақшаға барудан бас тартқан кезде не істеу керек?

Баланы балабақшаға бейімдеу-бұл оны өмірдің жаңа жағдайларына, белгісіз кеңістікке, күн режиміне, тамақтану режиміне, сондай-ақ жаңа әлеуметтік ортаға және жаңа қатынастарға бейімдеу. Бейімделі баладан үлкен энергия шығындарын талап етеді, нәтижесінде баланың денесі шамадан тыс жүктеледі.

Көптеген адамдар баланы үш жасқа дейін балабақшаға берген дұрыс деп санайды, ол жаңа ортаға оңай бейімделеді, балабақшаға үйренуде проблемалар аз болады. Шынында да, әдетте, сәбилер жаңа жағдайларға тез үйренеді. Олар тәрбиешілерге тезірек үйреніп, балабақшаны жақсы көреді, олар қуана-қуана барады, тіпті бес күнде де оңай қалады. Бірақ ата-аналарға, үйге деген сүйіспеншіліктің табиғи сезімдері туралы ұмытпау керек. Бала отбасының ең құнды және қымбат екенін сезінуі керек.

Сондықтан берден айта кету керек: егер сізде 3 жасқа дейінгі баламен отыруға мүмкіндігіңіз болса, онда бас тартпаңыз. Егер балаңыз көп ұзамай балабақшаға баруы керек болса, онда қалған уақыт ішінде оны және өзіңізді дайындауға тырысыңыз. Көп ойланып -толғануды тоқтатыңыз! Бәрі жақсы болады. Балаға өзіңіздің алаңдатушылығыңызды көрсетпеңіз. Баланы балабақшаға бару қажеттілігі туралы ойыңызды жинақтап алдын ала дайындау керек. Шешіміңіз туралы қуанышпен хабарлаңыз, сіз оны өтемақтан тұтасыз деп айтыңыз-өйткені ол балабақшаға бара алатындай үлкен бала болды. Бұл оқиғадан проблема жасамаңыз. Қайта балабақшадағы қызықты, өзіне ұнаған сәттер туралы әңгімелеп, баланың өзіне деген сенімділігін арттырыңыз.

БАЛАНЫҢ КҮН ТӘРТІБІНЕ НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ! Үйде де ұйқыдан тұрғызу, тамақтану, ұйықтау, серуендеу балабақшадағы күн тәртібі режиміне сәйкес келуі керек. Балаға өзін-өзі күтудің негізгі дағдыларын алдын-ала үйретуге тырысу өте маңызды. Бұл сіздің балаңызға көмектеспейді дегенді білдірмейді, қайта сіздің көңіліңіз орнында болады, ал егер ол бақшаға келгенде өздігінен тамақ ішіп, киініп, аяқ киім киіп, қарапайым гигиеналық процедураларды орындай алатын болса, балаға оңайырақ болады.

Балаңыздың ас мәзірін мүмкіндігінше балабақшанікіне сәйкестендіріңіз. Қалай болғанда да, проблемалық тәбеті бар балалар туралы балабақшаның медбикесімен сөйлесу керек. Егерде баланың тағамдарға аллергиясы болса, тәрбиешіге, медбикеге ескертуді ұмытпаңыз.

Онымен бірге ойын алаңдарына барыңыз, балаларды құрдастарымен ойнауға үйретіңіз. Балабақшада қаншалықты керемет, көптеген қызықты нәрселер бар екенін алдын-ала айтыңыз. Баланың

сүйікті ойыншықтарын пайдаланып балабақша ойнаңыз. Бұл оның қызығушылығын арттырады. Мүмкін болса, сіз баруды жоспарлаған балабақшада әртүрлі қосымша сабақтарға қатысыңыз. Бала жағдайға үйреніп, өз бетінше әрекет етуді үйренеді және ата-анасын баяу босатады. Балабақшаның оң бейнесін жасаңыз.

Бірінші күні сабырлы болуға тырысыңыз, себебі балалар ата-аналық қобалжуды жақсы сезінеді. Қуанышты оқиғамен бейімделіңіз. Баланың балабақшаға бейімделу кезеңі ата-анаға да қобалжу әкелетінін түсінуі керек. Кей сәттері олар баладан да артық күйзеледі. Сондықтан жанұя мүшелері өз сезімдерін бақылап, негізін түсініп отыруы қажет. Бақшадағы уақытты біртіндеп арттыру керек.

Балаңызбен бөлінген кезде көз жасына дайын болыңыз. Бөліну кезіндегі көз жасы қалыпты жағдай, және барлық балалар бұл арқылы өтеді. Топта болу әлі таныс болмаған кезде, балалар ата-аналарының кетуінен қайғырады. Не істеп жатқаныңызға дәйекті және сенімді болыңыз. Балаңызға оны бірнеше сағатқа қалдыратындығыңызды, сондықтан оны жақсы көретіндігіңізді және белгілі бір уақытта оған міндетті түрде келетіндігіңізді айтыңыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Меңжанова Ә «Мектепке дейінгі педагогика» Алматы 1992ж
2. Қоянбаев Ж.Б Педагогика Алматы 1998ж

г.Актобе
ГККП ДО №8 «Балбөбек»
Воспитатель
Гетман Лилия

ПОД ОБЩИМ ШАНЫРАКОМ

Цель.

Закрепить знания детей государственных символов нашей страны (флаг, герб, гимн).

Закрепить национальные игры казахского народа, умение играть дружно, оказывать друг другу помощь.

Вызывать положительные эмоции, праздничное настроение

Конкурс для воспитателей и педагогов «Лучшая методическая разработка»

Воспитывать чувство патриотизма, любовь и уважение к Родине.

Қатысушылар / Участники.

- Ведущая
- Жалмауа-Кемпир
- Алпамыс батыр
- Дети

Билингвалды компонент / Билингвальный компонент: Родина киіз үй, герб елтаңба, гимн әнұран, флаг ту. Отан, юрта

Жабдықтар/Оборудование. Иллюстрации символов РК, атрибуты к национальным играм.

Ход игровой программы

Ведущая. Дорогие ребята, сегодня в канун празднования Дня независимости Республики Казахстан мы собрались с вами под общим шаныраком, чтобы поговорить о нашей Родине. Мы с вами счастливые люди ! Мы родились в этой стране. У нас есть все. Чудесная природа, замечательные люди, прекрасные традиции и обычаи народов, населяющих нашу страну, а главное мир и спокойствие.

А еще у Казахстана есть своя неповторимая история.

Ребята, как называется сборное жилище казахского народа, которое очень удобное, чтобы перекочевывать с одного места на другое? (Юрта)

- А как по-казахски? (Киіз үй)

Ведущая. Верно, это юрта! Давайте послушаете стихотворение Кастека

Баянбаева «Юрта» в исполнении наших ребят.

Ребенок 1.

В степи на джайлау
Пасутся овечки,
Там дедушка юрту
Поставил у речки.
Ребенок 2.

Светла и бела,
Слово тучка она
Под куполом дырка
На месте окна!

Ребенок 3.
В неё синева
Поднебесная льется
Нам с дедушкой в юрте
Отлично живется.

Ребенок 4.
К нам в гости с утра
Через коврик-порог
Влетает небесный
Степной ветерок.
Степной ветерок.

Ведущая. А скажите мне, как называется потолочное отверстие в казахской юрте? (Шанырак)

Ребенок 5. Через шанырак солнце юрту освещает
Шанырак дым на волю выпускает
Узнать время помогает
И жизнь людей благославляет.

Ведущая. Давайте все вместе построим юрту.

Игра «Построй юрту»

Дети поют: Юрта, юрта круглый дом, побывать бы в доме том
В юрте теплой и красивой
Нам не страшен ветер злой.
От него я быстро спрячусь
и друзей возьму с собой.

Звучит тревожная музыка. В зал входит злая Жалмауз-Кемпир.

Жалмауз-Кемпир. Я слышу вижу, что в этой юрте собрались дети, которые любят свою Родину, свой народ, а еще они знают народные игры. Но у вас ничего не получится.

Ведущая. Почему? И кто ты такая?

Жалмауз-Кемпир. Как? Вы меня не узнали? Я очень хитрая 300-летняя старуха

Жалмауз Кемпир. Сейчас я вас всех опою дурманом и вы не сможете играть.

Ведущая. Ох, грозный и коварный гость у нас, ребята. Думаю, что нам одним с ним не справиться. Надо поскорее вызывать славного Алпамыс батыра, который не раз спасал свою родную землю от злых недругов, ведь он очень сильный, ловкий и мудрый. Давайте позовем его: «Алпамыс батыр прийди, нашу юрту защити».

Звучит музыка, в зал входит Алпамыс батыр.

Алпамыс батыр. Саламатсыз ба балалар! Расскажите-ка, что у вас случилось, ведь не зря вы меня к себе позвали. Никак помощь моя понадобилась?

Ведущая. Очень, очень нужна твоя помощь, славный батыр. К нам в юрту забрела злая Жалмауз-Кемпир, только ты сможешь справиться с ней.

Алпамыс батыр. А где же она? (Жалмауз-Кемпир прячется за детей). А ну, старуха, где прячешься, выходи, сразимся в честном бою.

Ведущая. Подождите, подождите, всё-таки вы находитесь в юрте, а не на поле битве, и сражаться здесь нужно не кинжалом и мечом, а острым умом, смекалкой и ловкостью. Вот я и предлагаю именно такое сражение устроить.

Жалмауз-Кемпир. Ну что ж, попробуем. Ты, Алпамыс батыр, такую хитрую старуху, как я ни за что не одолеешь.

Ведущая. Это мы сейчас посмотрим. Видишь сколько у нас ребят, они обязательно помогут Алпамыс батыру.

Жалмауз-Кемпир. А ну, пусть твои ребята расскажут мне о Родине.

Ребенок 6.

Ана тілін ары бол
Ұятын боп тұр бетте,
Ізге тілдің бәрін біл
Өз тілінді құрметте

Ребенок 7.

Отан деген атамекен
Отан деген туған жер
Отан-ана, Отан үлкен
Қазақстан туған жер.

Ребенок 8

Наш Казахстан, счастливая могучая страна,
Наша Родина любимая, богатствами полна.
Как стены хлеба стоят, мёдом пахнут травы
А кругом сады шумят, шелестят дубравы.

Ребенок 9.

Необъятны просторы, колосятся хлеба
Это Родина наша, это наша судьба!
Наши планы огромны, трудолюбие есть.
А залогом успеха сила, молодость, честь!

Ребенок 10.

Казахстан расцветает, как природа весной
Мир и солнце шлют над прекрасной страной!
И летят над планетой дорогие слова:
Цвети, Казахстан мой, Республика моя!

Алпамыс батыр. Знаешь, Жалмауз-Кемпир, у нашей страны есть свои государственные символы. Это одна из незабываемых основ нашей страны, нашего суверенитета, они выражают священный образ Независимой Родины. Ребята, какие государственные символы Республики Казахстан вы знаете?

Дети. Гимн, герб, флаг.

Ведущая. А как звучат названия этих государственных символов на казахском языке?

Дети. Елтаба, әнұран, ту.

Ведущая. Послушайте, гости дорогие, что наши дети знают о государственных символах.

Ребенок 11.

Смотрю на небо голубое
Там высоко парит орёл.
Восходит солнце золотое
Над птицей, будто ореол.

Ребенок 12.

До боли мне знакомо это.
Видение сквозь пики гор.
Осталось лишь добавить сбоку
Национальный наш узор.

Ребенок 13.

Флаг, независимый и гордый,
Народом государству дан.
Пусть же всегда хранит свободу
Наш суверенный Казахстан.

Ребенок 14.

В центре есть шанырак
Дом, семья и очаг.
По краям два тулпара летят остророгих,

А над ними звезда,
Что сияет всегда,
Освещая нам жизни дороги.
Ребенок 15.

Здесь есть имя страны, как привет старины,
Изгибаясь, как девичий стан.
Как наказ сыновьям, дорогое всем нам.

Имя гордо звучит: «Казахстан!»

Ведущая. У казахского народа особой популярностью пользуются конные игры, особенно дорога «Байга» скачки. Конь для скачек готовится очень долго, ценится дорого. Не случайно казахи говорили, что «хороший скакун крылья джигита». Алпамыс батыр и Жалмауз Кемпир набирайте для «байги» ребят.

Проводится игра «Байга» (команды по 5-6 человек).

Оборудование: 2 коня, гимнастическая палка с платочком.

Наездники встают на линию старта. По сигналу бегут до отмеченного места и обратно. Наездник должен подпрыгнуть и достать рукой платочек, закреплённый на гимнастической палке. Команда, первая пришедшая к финишу считается победителем.

Ведущая. «Байга» определила у нас самую быструю команду, а вот древней казахской игрой «Кміс алу» мы узнает, кто самый ловкий.

Проводится игра «Күміс алу» (команды по 5-6 человек).

Оборудование: 2 лошади, 10 монет.

На противоположных сторонах площадки чертят линии старта и финиша. По площадке раскладываются монеты. Игроки выстраиваются вдоль линии старта. По сигналу начинаются скачки на лошадях по направлению к линии финиша. Побеждает тот, кто больше соберет монет.

Ведущая. самого сильного из вас поможет определить игра «Аран-тарту»

«Перетяни канат» (команды по 3-5 человек).

Проводится игра «Арқан тарту»

Оборудование: канат, 2 стула, 2 тюбетейки.

Условие: Последний участник должен надеть на голову тюбетейку, которая лежит на краю площадки на стуле. Эта команда и будет победителем.

Жалмауз-Кемпир. Ой, бай, чувствуя я, что проиграла. Все вы знаете о нашей Родине, а какие вы дружные, что мне завидно стало. А как мне играть понравилось, что и уходить неохота. Вы меня ребята простите? А можно я с вами в игру сыграю?

Игра «Егер саған ұнаса»

Егер саған ұнаса солай жаса,

Егер саған ұнаса солай жаса,

Егер саған ұнасада баскалара сен көрсет

Егер саған ұнаса солай жаса...

Алпамыс батыр. Вот видишь, Жалмауз-Кемпир, что народная игра всегда сближает и объединяет людей. А дружба, объединяющая нас, людей разных национальностей залог наших побед.

Горжусь я Родиной такой,

Где царят дружба и покой.

Моя любовь к тебе крепка

С праздником моя страна!

Жалмауз-Кемпир. Ребята, вы так мне понравились, что я хочу вас наградить и угощение подарить! (угощает детей баурсаками)

Ведущая. Нашим новым друзьям пора возвращаться в казахский эпос. Они с вами прощаются.

Алпамыс батыр и Жалмауз Кемпир. Сау болыыз. Всего вам доброго и до новых встреч

Ақтөбе қаласы
МКҚК №8 «Балбөбек» МДҰ
Тәрбиеші
Суленова Актолкин Кетешовна

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР

Мақсаты: Ұлттық құндылықтар туралы мағыналы көлемде түсінік бере отырып, ойын арқылы балалардың ұлттық құндылыққа деген қызығушылығын, сана - сезімін, ынта - жігерін арттыру.

Әдіс-тәсілдері: Әңгімелеу, түсіндіру, сұрақ жауап, ойын

Көрнекіліктер: Ұлттық құндылықтардың суреттері, ұлттық бұйымдар, ұлттық ыдыстар, тағамдар, аспаптар, киімдер.

Ұйымдастырылған іс-әрекеттің барысы:

- Балалар бүгін бізге қонақтар келіпті. Қашанда қонағын сыйлайтын халықпыз. Сондықтан бірінші қонақтарымызбен жақсылап амандасып алайық.

- Сәлеметсіздер ме,

Шаттық шеңбері:

Ал балалар тұрайық,
Үлкен шеңбер құрайық.

Шаңырақты көтеріп,

Керегені құрайық

Уық болып иіліп,

Бір отбасы болайық .

Тәрбиеші:

- Балалар бүгін көңіл - күйлерің қалай? Қазір жылдың қай мезгілі?

Қыс мезгілінде неше ай бар? Оларды атап шығындар. Қыс мезгілінде қандай ойындар ойнаймыз?

Ұлттық құндылықтарға шолу жасау.

- Бір ұлтты екінші ұлттан ерекшелендіріп тұратын ол әр ұлттың ұлттық құндылықтары. Бір ұлтты екіншілерінен ерекшелендіріп тұратыны оның: тілі, ертегілері, мақал-мәтелдері, әдет-ғұрпы, салт-санасы, мәдениеті, өнері, тағамдары, ұлттық қолөнері, тұрмыстық бұйымдары, ұлттық ойындары, т.б. өзгелерге ұқсамайтын қасиеттері. Осылардың бәрі – ұлттық құндылықтарға жатады. Ұлттық құндылықтарды әр ұлттың ата-бабалары өздерінің өмір сүру салтына байланысты шығарып, пайдаланып, дамытып ұрпақтарына мұра етіп қалдырып отырған. Сондықтан ұлттық құндылықтар сол ұлттың меншігі болып есептеледі. Оны әр ұлттың ұрпақтары сақтап, заманына қарай дамытып отырулары керек. Егер халық өздерінің ұлттық құндылықтарын жоғалтып алса, ол халық «ұлт» деп саналмайды. Сондықтан әр ұлт өздерінің ұлттық құндылықтарын сақтауға тырысады, әрі қорғайды. Қонағымызға, ұлттық ыдыстарды, киімдерді, тағамдарды, ойындарды , бұйымдарды көрсету, түсіндіру. Ұлттық құндылықтарымызды әрі қарай түсіндіру үшін, ұлттық құндылықтар ойынын ойнаймыз.

I ойын «Домино»

Шарты:

1. Балаларды 2 бөлікке бөліп қолдарына суреті бар карточкаларды таратып береміз. 2 суреті бар карточка кімнің қолында бар сол ойынды бастайды.

II ойын: Үстел үсті «Қыз қуу»

Шарты: Ойынға бір қыз бен бала шығады. Шаршыны алып ортаға лақтырамыз. Қай сан түседі сол сан арқылы жүреді. Келесі ойыншы шаршыны лақтырып, сол бойынша ойын жалғасады. Кімнің аты бірінші мәреге жетеді сол ойыншы жеңіске жетеді.

3 топқа бөлу

1 топ: Қошқар мүйізді қалам арқылы жіптің көмегімен бастырып шығу

2 топ: Ұнның көмегімен оюдың көлеңкесін тап

3 топ: Ермексаздың көмегімен түсіне қарай оюларды толықтыру

Сергіту сәті: Ойын: «Ою-өрнек» кубик әдісі арқылы.

Шарты: Кубикте оюлар бейнеленген ,кубикті лақтырғанда түскен ою бойынша балалар секіреді.

1. Ұлттық құндылықтарды топтастыру.

Шарты: Ұлттық құндылықтарды топтастырады және ол туралы айтып береді. Осы ойын арқылы іс-әрекетімізді қортындылаймыз.

Атым – қазақ, текті батыр ұланбыз,

Қадірлейміз қазағымның мұрасын.

Әдептілік – сұлулық пен теңдессіз,

Дәріптейміз ата дәстүр бұлағын - деп келген қонақтармен қоштасады.

- Сау болыңыздар!

Ақтөбе қаласы
МКҚК №8 «Балбөбек» МДҰ
Тәрбиеші
Утепбергенова Жұлдыз Байдаулетовна

ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР

Сабақтың мақсаты: Ұлттық ойындар арқылы балалардың ойлау қабілеттерін дамыту, есептер шығаруға талпындыру, ұлттық дәстүрлерді дәріптеу. Ойын үстінде балаларды сергіте, қуанта отырып, белсенді әрекетке жұмылдыру, ой-өрістерін, тіл байлығын дамыту. Ойын арқылы білімдерін жетілдіру, балаларды сабырлыққа, ептілікке, шапшаңдыққа тәрбиелеу.

Міндеті: Көру, есту, зейін, ес және ойлау қабілеттерін дамыту.

Көрнекі құралдар: Сандар, қоржын, асықтар, сиырлы қорап.

Керекті құрал-жабдықтар: Ақ парак суреттер, боклашка су гушь ою түрлері, фетриден жасалған ойын түрлері.

Іс-әрекет кезеңі

Тәрбиешінің іс-әрекеті. Балалар бізге келген қонақтарымызбен амандасамыз!

Сәметсіздерма апайлар.

Тәрбиеші: Балалар бүгін күн шуағын шашып, жарқырап тұр екен бізге қонақтар келіпті, қане әсем табиғатымызға қайырлы күн тілейік.

Шаттық шеңбері:

Қайыл күн, көк аспан!

Қайырлы күн, жер ана!

Қайырлы күн, қонақтар,

Қайырлы күн, достарым!

Дөңгеленіп тұрамыз,

Шаңырақты көтеріп,

Керегені құрамыз.

Оқтай болып иіліп,

Киіз үйді құрамыз.

Іздену ұйым-шы

Тәрбиеші: Балалар бүгін бізге қонаққа «Сиқырлы қорап» келіпті.

Балалар сиқырлы қорапта не бар екенін ашып қараймыз ба?

Балалар иә. Балалар сиқырлы қорапта ұлттық ойындар жасырылған екен. Балалар барлығымыз ұлттық ойындармен ойнаймыз ба? Балалар иә ойнаймыз.

1. Ұлттық ойын: «Ханталапай»

Ойын мақсаты:–Қазақтың ұлттық ойындары арқылы балалардың жас ерекшелігіне байланысты логикалық ой жүйесін дамыту, жылдам шешім қабылдауға баулу, ұлттық құндылықтар мен мәдениетті бойына дарыту, салт-дәстүрлерді насихаттау.

–Қимыл белсенділіктерін дамытып, ептілікке, шапшандыққа үйрету.

«Ханталапай» ойынның шарты:

Ойынды бастар алдында «Талапай-ау, талапай, табылды ойын алақай» деп өзі айтады және балалармен бірге қайталап, қоржындағы асықтарды отырған балалардың алдына шашады. Балалар жарыса «хантаалапай» деп дауыстап, асықтарды таласып бөліп алады. Балалар жиналған асықтарын санай бастайды. Әр бала ойынға 5 асықтан тігіп, оларды атуға дайындалады. Хан асығы қолына түскен бала алғашқы боп ойынды бастап, асықтарды атады. Тигізген асықтарын ұтып алады. Тигізе алмай қалған жағдайда, ойын жүргізушінің тапсырмасына жауап береді. Егер бала тапсырмаға жауап бермесе, бұл жағдайда асықты ату кезегі дұрыс жауап берген балаға беріледі. Осылайша ойын жалғаса береді. (Жүргізуші ортаға қоржындағы асықтарды шашып жібереді. Балалар таласып, сол асықтарды жинап алады. Әр бала өзінің жинаған асығын санап шығады. Балалар «аз-көп» ұғымын еске түсіреді. Ендігі кезекте ойын алаңын дайындайды. Шеңбер сызылып, асықтар ойын алаңына тігіледі.)

2. «Шыр» ойыны: Мақсаты: Ұлттық ойынды жаңғырту аясында балаларға ойынды түсіну арқылы зеректілікке, шапшандылыққа, түстерді ажырата бүлуді үйрету.

Ойын шарты : арнайы тақтаға қоржыннан 4 түсті және ерекше бір асықты тастайды.. әр бала өзіне тиесілі асықтарды теріп алады. Жылдамдық танытып ерекше асықты алған бала бірінші болып ойынды бастайды. Асықтарды шеңбердің бойыны тізіп шығады.

Үстел үстіндегі ойыны: Қарақұмықтың астындағы жасырылған суреттер табу. Қол моторикасы.

4. Үстел үстінде эксперимент жасау. Баклаша ішіне су құйып, қақпағына түрлі түсті гуаш жағып қоямыз. Баклашка сыртына ою-өрнекті ойып жаптырып аламыз. Дайын болған баклашканы шайқап араластырамыз. Сол кезде ою-өрнегіміз әдемі түске боялады.

Күтілетін нәтижесі: Асық ойнату арқылы балалардың мергендікке ептілікке жеңіске деген құштарлыққа әділдікке баулу. Балалардың ой –өрісін дамыту Балаларды ұлттылыққа ұлттық ойындарды қызықтырып ұлтжандылыққа тәрбиелеу. Ойын арқылы балалардың адамгершілік адалдық әділдік сезімталдық қасиеттерін қалыптастыру. Ұлттық ойындар ойнай отырып өз ұлтына деген сүйіспеншілігін арттырып салт –дәстүрлерді сақтай білуге ынталандыру.

Қорытынды: Балалар сендерге бүгінгі сабақ ұнадыма. Балалар иә ұнады. Балалар сендерге көп рахмет, келген қонақтарымызға да көп-көп рахмет. Қош сау болыңыздар!

Ақтөбе қаласы
МКҚК №8 «Балбөбек» МДҰ
Тәрбиеші
Рахипова Бакытгуль Мухамбетияровна

«ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРҒА САЯХАТ»

Мақсаты :Балаларға ұлттық ойын туралы түсіндіру.

Балаларға ұлттық ойын арқылы түстерді,ою аттарын үйрету.

Балалардың ойын арқылы есте сақтау,көру қабілетін дамыту.

Балаларды ұлттық ойын арқылы шыдамдылыққа, шапшаңдыққа тәрбиелеу

Амандасу.

Шаттық шеңбер.

Кел, балалар, күлейік!

Күлкіменен түлейік!

Қабак түйіп не керек?

Көңілді болып жүрейік.

Жұмбақ.

Қыста ғана болады,

Ұстасаң қолың тонады. (қар)

Суға салсаң батпайды,

Отқа салсаң жанбайды. (мұз)

Т: Балалар қазір қандай жыл мезгілі?

Б:Қазір қыс мезгілі

Т:Қыс мезгілінде неше ай болады?

Б: Қыс мезгілінде 3ай болады (желтоқсан,қаңтар,ақпан)

Т:бір аптада неше күн болады?

Б:бір аптада 7күн болады.(дүйсенбі,сейсенбі,сәрсенбі,бейсенбі,жұма, сенбі,жексенбі).

Т:Қыстап қалатын құстарды кім біледі?

Б: қыстап қалатын құстарға (сауысқан,сарысымшық,үкі,көгершін)

Т:Қыс мезгілінде қандай ойындар ойнаймыз?

Б:Қыс мезгілінде (шана,шанғы,коньки,аққала)т.б

Есік қағылып: Әже келеді.

Т: Қазақтың ою- өрнегі туралы мағұлмат беру.

Т:Саусақ жаттығуы.

Т:Жапсыру «Қошқар мүйіз»

Сергіту Сәті: музыка арқылы қимылмен көрсету. (қошқар мүйіз,қазмойын,құсқанаты,түйетабан).

Қ/ойын: «Секіркөк», «Желке тартыс», «Бәйге».

Қортынды:Әжеге рақымет айтып шығарып салу. Балалардан сұрақ-жауап арқылы қазақтың ою-өрнегі,ұлттық ойындары туралы сұрау, балаларды мадақтау.

**Түркістан облысы, Жетісай ауданы, Жетісай қаласы
Алпамыс батыр бөбекжай бақшасы
Тәрбиеші
Жуманова Айшолпан Кенжебековна**

ӘЖЕЛЕР СӨЗІ-АҚЫЛДЫҢ КӨЗІ

Аннотация. Бұл мақалада қазақ халқының даналық қазынасы – әжелер сөзінің тәрбиелік маңызы қарастырылады. Ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан ата-баба өсиетінің, әсіресе, әжелерден жеткен өнегелі сөздердің бала тәрбиесіндегі рөліне терең талдау жасалады. Мақалада көркем әдеби стиль сақтала отырып, ұлттық болмысымыздағы әже институтының орны, оның рухани құндылықтарды дәріптеудегі рөлі сипатталады. Балабақша тәрбиеленушілеріне әжелердің даналығын сіңірудің жолдары ұсынылады.

Кілт сөздер: әже, даналық, тәрбие, қазақтың дәстүрі, ұрпақ сабақтастығы, ата-баба өсиеті.

Кейде адам баласының жүрек түкпірінде сақталған ең аяулы естеліктерінің бірі – әжесінің бейнесі, оның мейірімге толы көзқарасы, ыстық алақаны мен жүрекке жылу сыйлайтын дана сөздері. Қай заманда болмасын, қазақ халқының отбасы тәрбиесінде әженің орны ерекше болған. Әже – тек ұрпақ тәрбиелеуші ғана емес, ол – халықтың ғасырлар бойғы тәжірибесін, білгенін, көргенін келер ұрпаққа жеткізуші, қазақтың қара сөзбен өрнектелген философиясын жүрегіне сіңірген данагөй. Оның әрбір сөзі өмірдің мәнін ұғындыратын, парасат пен ізгілікке бастайтын шамшырақ іспетті.

Ұлттық тәрбие дегеніміз – ата-бабадан жалғасқан дәстүрдің тұнық бастауы, қайнар көзі. Әже тәрбиесі – осы ұлы мұраны жеткізуші алтын көпір. Қазақтың бай фольклоры, мақал-мәтелдері, ертегілері, аңыздары осы әжелер институтының бір бөлігіне айналған. Әжелер өз балалары мен немерелерін жастайынан халық ауыз әдебиетінің үздік үлгілерімен сусындатып, олардың ой-өрісін кеңейткен. "Әженің сөзі – ақылдың көзі" демекші, әженің әрбір сөзі – өмір тәжірибесінің сүзгісінен өткен даналықтың көрінісі.

Көп жағдайда баланың алғашқы ұстазы – анасы болса, екінші анасы – әжесі. Анасы күнделікті тұрмыс-тіршіліктің қамымен жүргенде, балаға әжесі қамқор болып, оған өмірдің қыр-сырын үйретеді. Әже тәрбиесінің ерекшелігі – оның жұмсақтығында, сүйіспеншілігінде, әрі өмірдің ащы-тұщысын өз сөзі арқылы бала санасына сіңіре білуінде. Әжелер ертеден-ақ тәрбиенің ең озық үлгісін қолдана отырып, баланы еңбекке, адамгершілікке, имандылыққа баулыған. "Біреуге жамандық жасама, біреудің ала жібін аттама", "Адалдық – асыл қасиет", "Тура жолдан тайма", "Қарғыс алма, алғыс ал" деген секілді өмірлік ұстанымдар текке айтылған сөздер емес, олардың әрқайсысының астарында терең мағына жатыр.

Қазақы тәрбие – тек қана өнеге беріп, ақыл айту емес, оны іс жүзінде көрсетудің үйлесімі. Әже тәрбиелеген қыз – ибалы, инабатты, үлкенге құрмет көрсетіп, кішіге ізет білдіре білетін азамат болып өседі. Әже тәрбиесінен шыққан ұл – елдің қамын ойлайтын, қайсар, батыл, еңбекқор болып ержетеді. "Жақсы сөз – жарым ырыс" деген қазақ халқы ұрпағын тек игі сөздермен тәрбиелеп, оның жан дүниесін ізгілікпен нұрландыруды мақсат еткен.

Әжелер сөзі – тек тұрмыстық ақыл-кеңестер ғана емес, ол – халықтың өмір сүру салтының айнасы, ұлттық мәдениетіміздің айқын бейнесі. Ол сөздер тек қазақтың ғана емес, бүкіл адамзаттың рухани құндылықтарын насихаттауға бағытталған. Мысалы, халық арасында "Жақсылық ексең, жақсылық орасың" деген тәмсіл кең таралған. Бұл – адам баласын әділдікке, ізгілікке, мейірімділікке жетелейтін қарапайым, бірақ өте терең ойлы нақыл. Әжесі тәрбиелеген бала әрдайым қайырымды, адамгершілігі мол болып ержетеді. Өйткені әже – отбасындағы ең мейірімді жан, ең төзімді тәрбиеші, ең кемеңгер ұстаз.

Әженің тәрбиесін көрген бала саналы, зерек, ақылды, үлкенді сыйлай білетін азамат болып жетіледі. Әжесі бар үйдің берекесі де бөлек. Мұндай шаңырақта әрқашан қазақтың ұлттық дәстүрлері сақталады, үлкендерге құрмет, кішіге ізет көрсетіледі. Әже – сол шаңырақтың алтын діңгегі. Ол өз тәжірибесімен бөлісіп, ұрпағына аманат қалдырады. Оның әрбір айтқан сөзі – ғибрат, әрбір ісі – өнеге.

Бүгінгі заман балаларының тәрбиесінде де әжелер сөзі аса маңызды. Ғаламтор мен ақпарат ағыны тасқындаған уақытта ұлттық құндылықтарды дәріптеу, оны келер ұрпаққа жеткізу – басты міндет. Балабақша жасындағы балаларға әжелердің даналығын сіңіру арқылы олардың бойына ұлттық сананы, рухани тазалықты қалыптастыруға болады. Әженің ертегілері мен өсиеттері – баланың ой-өрісін кеңейтетін, қиялын шарықтататын таптырмас құрал.

Қазіргі таңда көптеген балабақшаларда ұлттық тәрбиеге ерекше көңіл бөлінуде. Дегенмен, әже тәрбиесінің орнын ешбір заманауи әдіс алмастыра алмайды. Сол себепті ата-аналар балаларының әжелерімен көбірек уақыт өткізуіне жағдай жасауы қажет. Әженің шексіз мейірімі мен жылуы балаға өзін қауіпсіз сезінуге, қоршаған әлемді жақсы көруге үйретеді.

Әжелер – өткен мен болашақтың алтын көпірі. Олардың әрбір сөзі – сан ғасырлық тәжірибенің жиынтығы, өмір мектебінің ең маңызды сабақтары. Сол себепті, әжелердің даналығын дәріптеу, оны балалардың бойына сіңіру – тек балабақша тәрбиешілерінің ғана емес, бүкіл қоғамның міндеті. Себебі әжелер сөзін естіп өскен ұрпақ ешқашан адаспайды. Ол ұрпақ адал, арлы, рухы биік, жан дүниесі таза болып қалыптасады.

Қорытындылай келе, әжелер сөзі – ақылдың көзі, тәрбиенің темірқазығы. Балабақша жасындағы балаларға әжелердің өсиетін дәріптеу арқылы ұлттық рухты көтеріп, тәрбиенің ең берік іргетасын қалауға болады. Әже өнегесі – мәңгілік, ол – ұлттың болашағы үшін аса маңызды мұра.

Ұрпақтар сабақтастығы үзілмес үшін, ұлттық тәрбиенің асыл дәндері шашырап қалмас үшін, әрбір немере әжесінің аялы алақанында тербеліп, оның мейірім шуағына шомып өсуі қажет. Әже мен немере арасындағы алтын көпір үзілмесе, қазақтың рухани мұрасы да, ұлттық тәрбиесі де, ізгі дәстүрлері де мәңгі жасай бермек.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Айтбайұлы, Ө. "Қазақтың тектілігі мен тәрбиесі" – Алматы: Ана тілі, 2012.
2. Сейдімбек, А. "Қазақ әлемі: ұлттық болмыс пен дүниетаным" – Астана: Фолиант, 2007.
3. Тұрсынбайұлы, Ж. "Қазақы тәрбие және әже мектебі" – Алматы: ҚазАқпарат, 2015.

Ұлытау облысы білім басқармасының Ұлытау ауданы білім бөлімінің
«Жезді мектеп-интернаты» КММ
Тәрбиеші
Аубаева Маржан Саруарғалимовна

«ЕЛ СЕНІМІН АҚТАЙМЫЗ, ЖОЛ ЕРЕЖЕСІН САҚТАЙМЫЗ»

Мақсаты: 1) оқушылардың жол ережесі туралы білімін кеңейту, жол белгілерін, олардың топтарын ажырата білуге үйрету;
2) жол ережесін қатаң сақтауға дағдыландыра отырып, көше ережесіне байланысты ұғымдар мен терминдерді білу адам өмірі үшін қажеттілігін түсіндіру;
3)жолда жүру мәдениетін қалыптастыру, әдептілікке, өзара достыққа тәрбиелеу.

Көрнекілігі: жол белгілері, жол таңбалары, бағдаршам , суреттер.

Барысы:

Шаттық шеңбері (шаттық шеңберінде тұрады)

Біз қандаймыз,қандаймыз

Шұғылалы таңдаймыз

Күлімдеген күндейміз

Қкпелеудә білмейміз

Қуанасың сен де

Қуанамын мен де

Қуанайық достарым

Арайлап атқан күнге.

Жүргізуші: Армысыздар құрметті ұстаздар, қонақтар, ата – аналар оқушылар! Бүгінде қалада да, ауылда да үлкен көшелер және онда жүиткіген автокөліктер көбеюде. Көше кеңейген сайын ерсілі-қарсылы жаяу жүргіншілер мен жүргізушілер де көбейетіні даусыз. Соңғы жылдары еліміздің қай жерінде болмасын автокөліктердің барлық түрлері еселеп артып келеді. Мұның өзі машина жүргізушілер мен жаяулардың, әсіресе мектеп оқушыларының жол ережесін неғұрлым жете біліп қатаң сақтауын қажет етеді.Көшенің тәртібін үйде ата-ана ескертсе, мектепте мұғалімдер мен тәрбиешілер, ал көше қиылысында күзет қызметкерлері мен бағдаршам қадағалайды. Ал сіздер құрметті оқушылар көше ережесін жақсы біліп, оны орындауға, сақ жүруге міндеттісіңдер. Ендеше бүгін біз жол ережелерімен, жол белгілерімен таныстырып білімдерін арттыру мақсатында «Ел сенімін ақтаймыз, жол ережесін сақтаймыз» атты сайыс ұйымдастырып отырмыз. Бұл сайысқа екі топ қатысады. Бұл топтар жол ережесіне байланысты білімдерін тексеріп, жол белгілері мен топтарын анықтап, әртүрлі жағдаяттарды шешіп, өздерінің ептілігі мен жылдамдығын сынға салады.

Арманға алда күткен асығармыз,

Біз талай толқын атпай басылармыз.

Жол жүру ережесін жақсы біліп,

Сақтыққа тұра алатын жас ұланбыз.

Жалғайтын достастырып бар елменен,

Жолдардан тұрады ғой әлем деген, – деп сіздерді сайыстың кезеңдерімен таныстырып өтейін.

1. Әр топ өздерін таныстырады.

2. Жұмбақ шешу

3. Постер қорғау пазл құрастыру «Жол белгілерін табу»

4. Топ басшылар сайысы (сіздерге сұрақтар қойылады сол арқылы білімдеріңіз тексеріледі)
5. «Кім жылдам» яғни мына берілген фигуралардан машина құастырамыз
6. Жағдаят шешу (берінген жағдаятты оқып сол оқиғаның шешімін табу керек.)

1 – сайыс «Таныстыру» екі топ өздерін таныстырады.

1-топ – «Бағдаршам»

2- топ – «Аялдама»

«Бағдаршам» Ұраны: Қызық жарық жанғанда

Қалт тоқтай қал табанда.

Сары шамы жағылса,

Сақ абай бол барынша.

Жасыл шамы жол ашық,

Зымырай бер бел асып.

Сәлемдеме:

Данышпан ағалар қылған талап,

Жол бойын тұру үшін қадағалап.

Орнатып қойыпты олар бағдаршам,

Жүргіншілер өтсін деп соған қарап.

«Аялдама» Ұраны: Тоқта, демал, аялда.

Күтеді әлі жол алда.

Сәлемдеме:

Жол бойында тұрады аялдама,

Жолаушыңды отырғыз аялда да.

Жүргізушіден жолаушы өтінеді,

Тоқтарсың деп аялдауға таялғанда.

2-сайыс Жұмбақ шешу

1.Ала таяқ ұстаған,

Жол тәртібін нұсқаған.

Ысқырықпен түзеткен.

Өміріңді күзеткен (Милиционер)

2.Көше бойлап аяңдайды,

Адам тасып аялайды. (Автобус)

3.Көліктің қаншасын үстінен өткізген ,

Іргеден басталып , алысқа жеткізген. (Жол)

4.Жоқ өзінде бас та , ауызда да , құлақ та ,

Бақырайған үш көзі бар бірақ та. (Бағдаршам)

5.Арқаным бар тым ұзын,

Ала-алмайсың бір үзім.

Табындаршы, балалар,

Бұл жұмбақтың шешуін. (Жол)

6.Өзі сөйлей білмейді,

Бірақ «Тоқта, жүр !» дейді. (Бағдаршам)

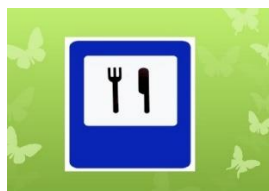
Жүргізуші:

- Балалар, жол ережелер қаласында да қала әліппесі бар. «Жол белгілерін» қала әліппесі деп атаймыз. Ендеше «Жол белгілері» бөлімінде топ болып тапсырманы орындайсыздар. «Жол ережелері» қаласындағы жол белгілері бойынша білімдері сыналады. Мен сіздерге сұрақ қоям сұрақтың жауабын алдарыңыздағы белгілерді көтеріп жауап бересіздер.

3-сайыс

Постер қорғау (жол белгілерін пазл құру арқылы табу.)

1 топ

2 топ

Жаяу жүргіншілерге жүруге болмайлы

4- Келесі сайысымыз «МАИ емтиханы» деп аталады.

Тестке жауап беру.

1) Жүргіншілер деген кім?

- A) Машина жүргізетін адамдар
- B) Көшеде жаяу жүрген адамдар.
- C) Белгілер

2) Велосипед жолы деген белгіні көрсет.

3) Көлік жүріп келе жатқанда жолаушыға жүргізушімен сөйлесуге болама?

- A) Болады. B) Болмайды. C) Білмеймін.

4) Көліктің бұрылатынын қалай білуге болады?

5) Жүрісті реттеп тұратын адам кім?

6) Велосипедті көшеде неше жастан тебуге болады?

10, 12, 14.

7) Бағдаршам жоқ жерде жолды қалай қиып өтуге болады?

8) Жолаушылар таситын қоғамдық көлікті қай жерден күтіп міну керек?

- A) Кез – келген жерден.

- Ә) Аялдамалардан.

- Б) Дүкен алдарынан

9) Көшеде жолдан өтерде қайда қарау керек?

10) Көшеде жаяу адамдар қандай жолмен жүру керек?

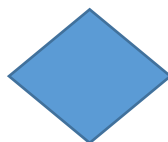
- A) Кез – келген жолмен.

- Ә) Тротуармен

- Б) Автомобиль жолдарымен

5-сайыс «Кім жылдам?» деп аталады. Бұл сайыста әр топқа фигуралар салынған конверт

беріледі. Сіздер сол фигуралардан көліктің бір түрін құрастырып жасап шығарасыздар. Топтарға үш минут уақыт беріледі.

6 сайыс: Бүгінгі сайысымыздың соңғы кезеңі: «Шығармашылық жұмыс» деп аталады. Яғни сіздерге жағдаяттар беріледі, сол жағдаятты шешулеріңіз керек.

1-жағдаят.

Ерлан жол жиегінде доппен ойнап жүреді. Добы жолға қарай домалап кетеді. Машиналар сигналы естіледі. Ерлан добын тастай қашады. Ерланның әрекеті дұрыс па?

2-жағдаят.

Бағдаршамсыз көшеде 2 бала өтпек болды. Бірі жолдан жан-жағына қарамастан, асығыс жүгіріп өте шықты. Екіншісі алдымен сол жағына, көшенің ортасына барған соң, оң жағына қарап өтті. Кімнің әрекеті дұрыс?

Енді осы сайысымызды аяқтау мақсатында әділ қазылар алқасына сөз кезегін берейік.

Жүгізуші: Қай көшеде, қай қалаға барсаңызда,

Қай ақыл өлшеміне салсаңызда.

Жол жүру ережесі Заңды тәртіп,

Ол ортақ! Үлкен-кіші, баршамызға.

Жол жүрудің тәртібін,

Ережесін білеміз.

Сақтанғанда қатерден,

Сау-саламат жүреміз. Деп келесі кездескенше сау саламатта болыңыздар.

Ұлытау облысы білім басқармасының Ұлытау ауданы білім бөлімінің
«Жезді мектеп-интернаты» КММ
Тәрбиеші
Тоғаева Сәуле Бошаевна

«ДЕНСАУЛЫҚ – ЗОР БАЙЛЫҚ»

Мақсаты:

Білімділік - жас ұрпаққа адам денсаулығының қымбаттылығын, өмір сүру үшін қажетті бағалы байлық екендігін түсіндіру.

Дамытушылық - сын тұрғысынан ойлау, шығармашылық қабілетін дамыту, сөйлеу шеберліктерін жетілдіру.

Тәрбиелік - денесін шыдауға, шымыр да шапшаң, ұқыпты да жинақы, әдемі болуға тәрбиелеу.

Көрнекілігі: суреттер, мақал - мәтелдер, слайдтар.

Барысы: Ой ашар сұрақтары:

А) Ол судан қорқады, одан кір қорқады. (сабын)

Ә) Тіс тазартатын құралдар?(тіс щеткасы мен паста)

Б) Денені шынықтыратын, денсаулыққа әсері мол сабақ(дене тәрбиесі)

- Салауатты өмір салтын қалыптастыру мақсатында «Денсаулық – зор байлық» деген тақырыпта ашық тәрбие сағатын өткізгелі отырмыз.

Слайд. Тапсырмалар:

Денсаулық - жеке адамның басты байлығы.

Денсаулық - адам тіршілігінің ең бірінші шарты.

Бүгінгі дені сау ұрпақ - елдің ертеңгі жалғасы.

-Бүгінгі тәрбиелік іс-шарамыздың тақырыбына байланысты әңгімеміз тек денсаулық жөнінде болмақ .

Денсаулық деген сөз-деніңнің саулығы деген мағынаны білдіреді. Деніңнің аурудан аман, қайратты, жігерлі, көңілдің көтеріңкі болуының өзі-денсаулықтың белгісі. Дене мүшелерінің, ішкі ағзалардың бірі ауырса, адамның денсаулығы нашарлап, көңіл күйі түседі, еш нәрсеге зауқы болмайды.

(Есікті қағып Жалқаубек келеді)

- Сәлеметсіздер ме? Сіздерде керемет сабақ өтіп жатқанын естіп, балалармен бірге тамақтану құпиясын білейін деп келдім және балаларға тәтті сусын, сағыз, чипси әкелдім.

Міне сендерге әкелдім деп сөмкесінен шығара бастайды.

Мұғалім: -Жалқаубек асықпа, бізбен бірге отыр. Қазір сенің әкелген тамақтарың туралы білетін боламыз.

- Газды сусынның құрамында консерванттар, бояғыш пен ароматизатор беретін, иіс беретін заттар кіреді, олар асқазанға жағымсыз әсер етеді. Газды сусында мөлшерден көп қант тіс құртының пайда болуына себепкер. Сусынның құрамында дәрумендер мен минералды заттар жоқ.

Мұғалім:- Ал, көп балалар жақсы көретін сағыздың құрамында да қант көп, соның әсерінен іш ауруы, ішегінің тас болып қатып қалуы, абайсызда жұтып қоюуы өте қауіпті. Ал чипсидің құрамында бірнеше зиянды заттар бар, Бұл заттар жүйке жүйесіне улы әсер етеді.

Мұғалім: - Жалқаубектің әкелген тамағын аласыңдар ма?

- Ал қандай тамақ пайдалы?

- "Тәні саудың -дені сау" демекші, егер адам әрдайым жақсылық жасап, алғыс алып жүрсе оның жан дүниесі, тәні таза болады. Егер тәнің сау болса, онда денің де сау болады. Үлкен кісілермен амандасып жүр. Сау болғың келсе, баршаға саулық тіле. Жалғыз басты кәрі кісілерге, мүгедектерге көмектес. Сонда сен алғысаласың, достарың да көпболады. Қызғаншақ болма! Өзбойыңдағы жалқаулықты, қорқақтықтаста! Өтірік айтпа, жаманойларданаулақ бол. Ауыра қалсаң, көп уайымдама. Бастаған істі аяқта! Жақсы оқы.
- Балалар, деніміз сау және күшті болып өсуіміз үшін не істеуіміз керек?
- Иә, дұрыс ол үшін күн тәртібін сақтау керек. Уақытымен ұйықтап, ұйқыдан тұрған соң төсек орнымызды жинап, жуынып таңғы жаттығу жасауды әдетке айналдырып, таза жүрсек, өз-өзімізді күте білсек, деніміз сау болады. Әрдайым күліп жүруіміз керек Сендердің күлкілерің әдемі болуы үшін тісті күтуге байланысты ережелерді мұқият орындауымыз керек.
- Слайд 1. Тісті күніне екі рет тазалауымыз керек .
2. Тамақтан кейін ауызды шаю керек.
 3. Ыстық тамақтан соң суық нәрсе ішпеу керек.
 4. Жаңғақты тіспен шақпау керек.
 5. Дер кезіндетіс дәрігеріне көріну қажет.
- Шығармашылық жұмыс
- Балалар, денсаулыққа байланысты қандай мақал – мәтел білесіңдер?
1. Денсаулықтың қадірін ауырғанда білерсің.
 2. Ісің түсіп тақсырға барма,
Аурулы болып бақсыға барма.
 3. Бақсы көрінсе дерт қозады,
Ұста көрінсе таға тозады.
 4. Жарлының байлығы - денінің саулығы.
 5. Ауру атанды да шөктірер. Қуаныш марқайтады.
- Сергіту сәті
- Ойын: «Иісіне қарай ажырат». Бұл ойында 3 оқушы алға шығады. Олардың көздерін байлап алма, апельсин, пияздың иісін искетемін. Олар соны тауып атын атау қажет.
- Біздің денсаулығымызға тағы бір қажетті нәрсе бұл – дәрумендер. Жеміс-жидектер мен көкөністерді өз қажетінше, көп жеу керек, өйткені олар – дәрумендер мен пайдалы заттарға бай. Олардың құрамындағы дәрумендер сіздердің бойларыңыздың өсуіне, ағзаларымыздың дұрыс дамуына және көздің көруінің жақсаруына көмектеседі.
- Слайд «Әлемдегі ең пайдалы азықтар»
- Балық: Қартаюға қарсы ең жақсы азық, миды және жүректі қорғайды. Рухани жағдайды реттеп, қан құрамындағы шекерді қалыпқа келтіреді.
- Сүт: Витамин, минерал және пайдалы бактерияларға өте бай.
- Слайд - Балалар, енді жұмбақтар шешіп көрейік.
- Дымқылдап күнде сен,
қолыңа сүйкесең.
Кетіп кір-ласың,
Тап-таза боласың. (Сабын)
- Шомылған баланы,
Аймалапалады.
Тілі жоқ, өзі жоқ.
Бірақ та тісі бар,
Басыңмен ісі бар. (Тарақ)
- «Дәрігер мен бала» атты көріністі тамашалайық.
- Есік қағылады. Ішке бала кіреді.
- Дәрігер:- қандай себеппен келдің?
- Бала:- Басым, көзім ауырады, ұйқым келе береді.
- Дәрігер:- Сағат нешеде тұрасың?, нешеде ұйықтайсың?
- Бала:- Түнгі 2-3-терде ұйықтаймын, 11 -де тұрамын.
- Дәрігер:- Асқа тәбетің қалай? қалай тамақтанасың?
- Бала:- қолыма не түседі, соны жейсаламын.

Дәрігер:- Нені ұнатасың?

Бала:- Теледидар көргенді, компьютерде ойнағанды ұнатамын.

Дәрігер:- Оған қанша уақыт бөлесің?

Бала:- ұйқым келгенше ойнай беремін.

Дәрігер:- Балалар, сендер қалай ойлайсыңдар, бұл бала неліктен ауырады? Себебін айтып, кеңес беріндер.

I. Қол күрес – білек күштерінсынау.

Қорытынды сөз: - Балалар, біз бүгін қандай тақырыпта сөз қозғадық?(Денсаулық)

- Нені ойға тоқып, жадымызда сақтауға тиіспіз?(Жаман әдеттен аулақ болуымыз керек)

- Сіздер, қандай азамат болып өсулерің қажет?(Дені сау, ақылды, білімді, адал болып)

- Балалар, олай болса, денсаулықтың достарын атайықшы.

Слайд «Кім тапқыр?»

Д - Дәрі шөптен, ақыл көптен.

Е - Емнің алды - еңбек.

Н - Негізгі байлық - денсаулық.

С - Саулық - байлық негізі.

А - Ас - адамныңарқауы.

У – Уланудан сақтан.

Л - Ластың досы - шыбын.

Ы - Ыдысы тазаның, ырысы таза.

Қ - қотыр қолдан жұғады.

- Ал, балалар, деніміз сау болу үшін, мықты болу үшін не істеу керектігін, ауырмай тұрып алдын ала сақтану, қоршаған дүниенің біздің денсаулығымызға пайдасын т. б. жолын меңгердік деп ойлаймын.

Тәрбие сағатынан өздерің үлкен тәрбие алдыңдар.

- Елбасының «Жаңа онжылдық - жаңа экономикалық өрлеу Қазақстанның жаңа мүмкіндіктері» атты жолдауында денсаулыққа, спорт пен туризмге көп көңіл бөлінген,

Қазақстандықтар спортқа тартылсын және де спорттық кешендер салынсын. Дәрі - дәрмектердің 50% өзімізден шығарылуы тиіс делінген. Бұл - үкіметіміздің ұрпақ денсаулығына қатты көңіл бөліп отырғандығы. 7- сәуір –Дүниежүзілік денсаулық күні мерекесі. Бұл күні барлық халықтар осы айтулы мерекені атап өтеді.

Слайд Деніміз сау болу үшін қандай нәрселерге мән беруіміз керек:

» Ең әуелі денеміздің тазалығына мән беруіміз керек.

» Жүйелі түрде моншаға түсіп тұруымыз керек.

» Тырнақтарымызды жиі-жиі қысқартып, таза ұстауымыз керек.

» Тамақтан алдын және кейін қолымызды жууымыз керек.

» Тамақ ішіп болған соң және ұйықтар алдында тістерімізді тіс пастасымен жуу керек.

» Жүйелі түрде спортпен шұғылдану, мүмкіндігінше табиғи тағамдармен және үйлесімді қоректену керек.

» Ұйқымыздың жүйелі болуына мән беру керек. Ертежатып, ертетұру керек.

» Егетін (прививка) дәрілерді уақытында ектірту керек.

» Жеміс, көкөністерді жемес бұрын жақсылап жуу керек. Тағамдардың таза болуына аса мән беру керек.

Беті ашық түрде сатылатын тамақтарды жемеу керек Терлеп тұрып су ішпеу керек.

» Ата-ананың рұқсатынсыз ешқандай дәрі қолданбау керек.

- «Сау дене, азат ақыл, адал көңіл – үшеуімен бақытты болады өмір», - демекші, дені сау, батыл жүректі, салауатты өмір салтын орнықтыруға дайын ұрпақ болып өсейік, ешқашан ауырмай, өз денсаулықтарыңды күтіңдер! . Сондықтан болашақта сендерден дені сау, мықты да шымыр, отбасына тірек болатын азамат, азаматша шығады деп сенемін.

Слайд Тұжырым: Тәуелсіз ел тірегі-дені сау, санасы уланбаған, саналы ұрпақ.

Бәрі:- Тазалықты сүйеміз,

Таза болып жүреміз.

Біз баламыз шыныққан,

Денсаулығы мықты жан.

-Назар қойып тыңдағандарыңызға рахмет!

Ұлытау обылыс білім басқармасының Ұлытау ауданы білім бөлімінің
"Жезді мектеп-интернат" КММ
Мектепалды даярлық сынып жетекшісі
Ташенова Жазира Сейполлина

"МЕНИҢ ОТАНЫМ-ҚАЗАҚСТАН!"

Балалар зал музыка әуенімен кіреді. Қолдарында жалауша, гүл, шарлар ұстап шығады. Би қимылдарын орындайды.

Жүргізуші: - Құрметті қонақтар, кішкентай бүлдіршіндер және бөбекжай бақша ұжымы! Баршаңызды 25 қазан Республика күні Ұлттық мерекесімен шын жүректен құттықтаймын! Баршаңызға отбасылық бақыт, дендеріңізге саулық, еңбектеріңізге жеміс, мерекелік шат көңіл тілейміз.

Ақжайық, Алтай арасы
Қазақтың шалқар даласы
Республикама қарашы!
Жерімнің дәні маржандай
Қырманы асқар таулардай
Республикама қарашы!
Шолсаң да биік аспаннан
Қарқырар кені тастардан
Республикама қарашы!
Шырқаған сайын тірегі
Республикама қарашы!

Қазақстан Республикамызда 120-дан аса ұлт өкілдері тұратын осынау қасиетті мекенде, асқақтаған өлкеде, кеңшілігі керемет дархан дастархандай далада, егіні теңіздей толқыған, төрт түлігі өрбіген, өндірісі өркендеген мекенде өмір сүруші әрбір адам өз Отанын жанындай сүйіп, оның көк байрағын көкке көтеруді мақтаныш тұтады. Ия Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев Республика күні елдің мемлекет құру жолындағы тарихи қадамының символы болуы керек екенін атап айтты.

Бақыт бірлік күн талабы,
Тоқтамайды дүбір әні.
Мәңгі бақи шырқалады,
Республика Гимні!

ҚР. Гимні орындалады.

Балалар Гимнді орындап болғаннан кейін отырады.

Жүргізуші: :- Қасиетті Қазақстан мекенім,
Ақиқаттың алтын бесігі екенсің.
Елім, жерім, Отаным – бақ - дәулетім,
Болашағым, өнер - білім, өркенім.- Балалардың орындауында "Туған елім - Қазақстан" әні шырқалады.

Ән: «Туған елім Қазақстан!»

I. Қарт Алатау, бұлтты құшқан,
Көгінде ту зулап ұшқан.
Менің жерім, туған Елім,
Күн сәулелі – Қазақстан! **2рет.**

II. Жерін самал, ескен майда,
Толқындаған егін жайда.
Далам менің, анам менің,
Туған елім – Қазақстан! **2рет.**

III. Күн елісің, гүлімдеген,
Гүл елісің, гүлі берен,
Мейірімді ізгі жанды,
Туған жерім – Қазақстан! **2рет.**

Осы кезде ортаға саяхатшы кіріп келеді.

Саяхатшы: - Өзі бұл жер қай ел екен, жөн сұрап білейін?!

Жүргізуші: - Сәлеметсіз бе? Сіз кім боласыз? Қателеспесем, біздің елге басқа жақтан келгенсіз - ау деймін.

Саяхатшы: - Мен ел аралап жүрген саяхатшымын . Сыңғырлаған балалардың күлкісін естіп, қай елдің бақытты балалары екенін білейін деп келдім.

Жүргізуші: - Олай болса, қош келдіңіз! Қазір бізде 25 қазан Республика ұлттық мекреке күніне арналған ертеңгілік өткелі жатыр. Балалардан сұрап біліңіз.

Саяхатшы:- Сәлеметсіңдер ме, балалар! Сендер өте көңілді, әрі бақытты көрінесіңдер. Сендердің Отандарың, қасиетті мекендерің қай Республика?

Балалар: - Қазақстан Республикасы.

Саяхатшы: - Президенттерің кім?

Балалар: - Қасым-Жомарт Тоқаев.

Саяхатшы: -Қазақстан Республикасының рәміздерін білесіңдер ме?

Балалар: - Ашық аспандай көгілдір туымыз бар,

Мағыналы ән ұранымыз бар,

Қасиетті бой тұмар елтаңбамыз бар.

Саяхатшы: - Өте жақсы. Осы елдің бақытты ұл - қыздары екендеріңді қалай дәлелдейсіңдер?

Жүргізуші: -Біздің балалар тақпақтар арқылы айтып дәлелдиді.

Отаным менің Қазақстан Мәңгілік сенімен мақтанам Саянда жүрсем әрдайым Күлімдеп жүрем бақ табам.	Отаным менің Қазақстан Қарызбын саған әрқашан Азаматтық борышты Өтеуге мәңгі талпынам.	Отаным менің Қазақстан Атыңнан сенің айналам Бас иіп саған өтемін Жасай бер жаса Қазақстан.
Отаным менің - Қазақстан, Ыстық қой сенің топырағын. Орманын, көлін, бау-бағын, Қастерлеген қазағым.	Найзаның ұшымен қорғаған, Халқым менің мықты ғой. Ата-бабам әрқашан, Салт - дәстүрін сақтаған.	Әрбір қазақ батыры, Желбіреткен көк туын. Кен байтақ жерге қазағым, Егін егіп, мал жайған.

Саяхатшы: - Жарайсыңдар балалар, өркендерің өссін, талаптарың оң болсын. Енді менінде қайтатын уақытым болды.Сендерге тілейтінім білімді, ақылды, елін қорғайтын азамат болыңдар. Жігіттер ер жүректі батыр болсын, қыздар көрікті, сұлу-сымбатты, абыройлы болсын. Көріскенше сау болыңдар балалар!

Балалар- Рахмет сізге Саяхатшы аға, сау болыңыз!

(Саяхатшы балалармен қоштасып шығып кетеді.)

Жүргізуші:- Балалар мерекемізді әрі қарай жалғастырайық. Айтыңдаршы балалар біздің қазақтың киелі үйі қалай аталады?

Балалар- Киіз үй деп айтамыз. **(кереге, уық, шаңырақ, ою басқан киіздер т.б.)**

Жүргізуші:- **-(киіз үйді көрсету)** Жарайсыңдар балалар, осы киіз үйіміздің керегелері, шаңырағы, ұлттық ою-өрнектері біздің рәміздерімізде бейнеленген, өте жақсы жауап бердіңдер. Олай болса, балалар киіз үйіміздің шаңырағы биік болу үшін, мен сендерге «Киіз үй» ойнын ұсынамын.

Ойын: «Киіз үй»

Жүргізуші:- Сән — салтанат жасайық,

Күйсандықты ашайық.

Бұл мереке, бұл тойға,

Бимен шашу шашайық — деп ортаға бөбекжай бақшамыздың биші қыздарын шақырамыз.

Би: "Қазақша"

Жүргізуші: - Балалар, сендер сүйікті Отанымыздың қасиетті белгілерін біледі екенсіңдер. Онда Отан дегеніміз не?

Балалар: - Отан дегеніміз біздің әке - шешеміз, туған туыстарымыз, ауыл қалаларымыз, өзіміз туып - өскен жеріміз.

Отан – сенің ата - анаң, Отан – досың, бауырың Отан - өлкең, астанаң Отан – аудан, ауылың.	Отан – атам, Отан - әкем Осы сөзім қате ме екен? Қате болса неге біздер Дейміз оны атамекен.
---	---

Жүргізуші: - Балалар, халқымыздың батыр ұлы Бауыржан Момышұлы айтқан екен: «Отан үшін отқа түс, күймейсің»,- деп. Басқа да батыр ағаларымыз, апаларымыз «Отан» деп жырлаған, қорғаған, қастерлеген және Отан үшін өмірлерін қиған екен.

Біз де осы ата - апаларымыз сияқты Отанымызды қорғауымыз керек. Отан үшін еңбек ету керек. Сендердің еңбектерің – сендердің жақсы оқығандарың, тәртіпті бала болғандарың.

- Ал, балалар, біз Отан туралы мақалдар білеміз бе?

Отан елдің анасы, Ел ердің анасы.	Отан қадіріне жетпеген өз қадіріне жетпейді.
Отан от басынан басталады.	Отан оттан да ыстық, жалыны бар шоқтан да ыстық.
Отансыз адам — ормансыз бұлбұл.	Отансыздың оты жанбайды.
Отан үшін еңбек етсең халқыңның сүйген ұлы боласың.	Отан үшін күрес — елге тиген үлес.

Жүргізуші: Күлімде күн, күлімде!

Күлсін барлық бала шат.

Берекелі бүгіндей,

Бейбіт болсын болашақ!- _____ орындауында жеке ән "Мен бақытты баламын"
әнін қабыл алыңыздар.

Жеке ән: "Мен бақытты баламын"

Жүргізуші: Бүгінгі мерекемізді аяқтай отырып, бүкіл дүниежүзіне бейбітшілік тілейміз, аспанымыз ашық, заманымыз тыныш болсын - дейміз! Сау болыңыздар!!!!

(Балалар музыка әуенімен залдан шығып кетеді)

«Алматы облысы білім басқармасының Іле ауданы бойынша білім бөлімі» ММ

«Ақбота» бөбекжай-балабақшасы МҚК

Тәрбиеші

Кауынбекова Айдана Махмутқызы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ОЙЫН ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ ДАМУ

Балалардың танымдық қабілеттері мен танымдық қызығушылығын дамыту – балаларды тәрбиелеу мен дамытудың маңызды мәселелерінің бірі. Балабақша балаларының танымдық қабілеттерін таным процесінде көрінетін белсенділік деп түсіну керек. Бұл ақпаратты мүдделі қабылдауда, білімін нақтылауға, тереңдетуге, қызығушылық тудыратын сұрақтарға жауап іздеуде, шығармашылық элементтерінің көрінісінде, таным әдісін игеру және оны басқа материалға қолдану қабілетінде көрінеді.

Арнайы сабақтар өткізбей балалардың танымдық қабілеттерін қарқынды дамыту мүмкін емес. Балабақша балаларының танымдық қабілеттерін дамытудың негізгі сабағы және баланың ең маңызды іс – әрекеті-ойын болуы керек. Ойында психикалық даму, баланың жеке басының қалыптасуы бала үшін табиғи түрде жүреді. Ойын барысында балалар қоршаған әлемнің объектілері мен құбылыстары туралы әртүрлі білім алады.

Ойын-баланың психикалық дамуының маңызды құралы. Балабақшада және үйде алынған білім ойында практикалық қолдану мен дамуды табады. Қызықты ойындар көңілді, қуанышты көңіл-күй қалыптастырады, балалардың өмірін толық етеді, олардың белсенді іс-әрекетке деген қажеттілігін қанағаттандырады. Жақсы жағдайда да, дұрыс тамақтану кезінде егер қызықты ойыннан айырылса бала нашар дамиды, осал болады. Өз кезегінде, білім беру ойынын жақсы ұйымдастырумен және сауатты өткізумен ғана балалар білім мен дағдыларды алады.

Бүгінгі таңда балабақшада балаларды дұрыс тәрбиелеу әдістемесінде балалардың зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін тиімді дамыту өзекті болып табылады. Педагогикалық процесте танымдық ойындарды қолдану білім беру қызметін қайта құруға мүмкіндік береді: балалармен таныс сабақтардан ересек немесе өздігінен ұйымдастырылған танымдық ойын әрекеттеріне көшу. Олар балалар үшін маңызды және қызықты, мазмұны әртүрлі. Ойын-бұл балалармен жұмыс істеудің ойын әдісі, дербес ойын әрекеті және баланы жан-жақты тәрбиелеу және дамыту құралы.

Танымдық ойындардың негізін қалаған принциптер-қызығушылық-таным-шығармашылық-мүмкіндігінше тиімді болады, өйткені ойын балаға ертегінің, интриганың, күлкілі кейіпкердің немесе саяхатқа шақырудың мейірімді, ерекше, көңілді және қайғылы тілімен тікелей жүгінеді. Әр ойында бала әрқашан қандай да бір "Объективті" нәтижеге қол жеткізеді. Ойындардың үнемі және біртіндеп күрделенуі балалардың іс-әрекетін оңтайлы қиындық аймағында сақтауға мүмкіндік береді.

Танымдық ойындар шығармашылықтың көрінісі үшін жағдай жасайды, баланың ақыл-ой қабілеттерінің дамуын ынталандырады. Балабақша балаларының дамуы үшін танымдық ойындардың маңыздылығы, олардың әртүрлілігі мен жасына сәйкестігі оларды аталған мәселені –балалардың психикалық дамуын шешу үшін пайдалануға мүмкіндік береді.

Тәрбиеші танымдық ойындарды ұйымдастыруды үш негізгі бағытта жүзеге асырады: ойын өткізуге дайындық, оны өткізу және ойынның қорытындысын шығару (рефлексия).

Ойынға дайындыққа мыналар кіреді:

- тәрбие мен оқытудың міндеттеріне сәйкес ойынды таңдау: білімді тереңдету және жалпылау, сенсорлық қабілеттерді дамыту, психикалық процестерді белсендіру және т. б.;
- танымдық ойынның белгілі бір жас тобына сәйкестігін анықтау;
- ойынның ыңғайлы уақытын анықтау (сабақта, еркін әрекетте немесе режимдік сәттерде);
- балалар бір-біріне кедергі жасамай ойнай алатын ойын орнын анықтау;
- ойыншылардың санын анықтау (жеке, кіші топпен немесе топпен);
- көрнекілікті, таңдалған ойынға қажетті материалды дайындау;
- мұғалімнің өзін ойын өткізуге дайындау: ол алдымен ойынның барлық бағытын, ойындағы орнын, ойынды басқару әдістерін өзі оқып, түсінуі керек;
- балаларды ойынға дайындау: оларды ойын мәселесін шешуге қажетті заттар мен қоршаған өмір құбылыстары туралы білімдерімен, түсініктерімен байыту.

Сондай-ақ, балабақшада педагогикалық процесті жетілдірудің және балалардың жас кезінен бастап психофизиологиялық әлеуетін дамытуды ынталандырудың әдістерінің бірі ойын кеңістігін ұйымдастыру болып табылады. Әр баланың талантын барынша анықтауға және қабілеттерін жүзеге асыруға мүмкіндік беретін шығармашылық іс-әрекеттің объективті мүмкіндігін қамтамасыз ету тәрбиешілер ұжымының басты міндетіне айналады. Көптеген онжылдықтар бойы отандық педагогтар, психологтар мен тәрбиешілер жүргізген осы саладағы зерттеулер дамушы ойын ортасын құру негізінде балаларды балабақшада тәрбиелеу мен оқыту тұрғысынан жеткілікті тәжірибе жинақтауға мүмкіндік берді.

Балабақша көбінесе баланың екінші үйіне айналады, ал тәрбиешілер ұжымы балабақшаның қоршаған кеңістігі жеткілікті түрде қамтамасыз етілгендігіне көз жеткізіп, келесі күні қайтып оралуға ниет білдіруі керек. Көптеген балаларда тіпті үйден және отбасынан тыс жерде уақытша болу да қатты күйзеліске ұшырайды және сауатты имитацияланған ойын ортасы балаға психикалық тепе-теңдікті қалпына келтіруге, эмоционалды жайлылық пен психологиялық қауіпсіздікті сезінуге ғана емес, сонымен қатар өзін құрдастар тобында тұлға ретінде көрсетуге, өзінің даралығын жүзеге асыруға, басқалардың алдында жауапкершілікті сезінуге мүмкіндік береді.

Дамушы ойын ортасы балалар психологиясы мен педагогикасында өте маңызды және тәрбие мен білім беру процестерінің негізгі талаптарына сәйкес келуі керек. Ұжымдағы ойынның көмегімен бала физикалық, интеллектуалды дамиды, топтық нормалар мен тенденцияларды игереді. Ойын балалардың айналасындағы әлем, адамдар туралы түсініктерін байытады, олардың іс-әрекеттерінің мәнін түсінуге және белгілі бір жағдайға сәйкес келетін белгілі бір сезімдерді оятуға, яғни эмоционалды жауаптылықты дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, бала өзінің сезімдері мен тәжірибелерін түсінуді үйренеді, бұл қоғамға қауіпсіз кіру үшін қажетті жеке тәжірибені алуға мүмкіндік береді. Осы факторларды ескере отырып, ойын ортасы психологиялық жағдайды қалыпқа келтіруі, денсаулықты нығайтуға және физикалық дамуға көмектесуі, балалармен жеке кіші топтарда сабақ өткізуге мүмкіндік беруі керек. Ойыншықтар мен көрнекі құралдар мүмкіндігінше қол жетімді болатындай етіп орналастырылуы керек және сонымен бірге балалардың еркін қозғалуына кедергі жасамауы керек.

Осылайша, танымдық ойындардың тиімділігі-олар білім беру, дамыту, ынталандыру, ұйымдастырушылық және коммуникативті функцияларды орындайды. Ойын міндетті түрде баланың тәуелсіздігін дамытуы керек. Балалардың толық өсіп, дамуы үшін олардың болуы мен оқуы үшін қоршаған әлем жарқын және бай қабылданатын жағдайлар ұйымдастырылуы керек. Ойын кеңістігі мәдени-танымдық деңгейі жоғары балалар сенсорлық дамуы төмен балаларды шығармашылық импровизацияға тартқан кезде тәрбиеленушілер арасындағы өзара іс-қимыл мен ынтымақтастыққа мүмкіндік береді. Өзара оқыту процесінде дамымаған балалар өздерінің қабылдауын байытады, жеке қасиеттерін жүйелі түрде жетілдіреді және қажетті білім алады.

Қолданылған әдебиеттер:

- 1.Корепанова, Е.В. Психологическое здоровье детей дошкольного возраста в русле тенденций развития современного образования / Е.В. Корепанова, Д.В. Комель // Наука и Образование. - 2019. - Т. 2. - № 2. - С. 172;
- 2.Лапина, И.В. Адаптация детей при поступлении в детский сад. Программа. Психолого-педагогическое сопровождение. Комплексные занятия / И.В. Лапина. - М.: Учитель, 2013;
3. Антюхина. А.В. Игры и их роль в дошкольном возрасте/ А.В. Антюхина. М., 2012. 271с.

**«Жетісу облысы білім басқармасының Талдықорған қаласы бойынша білім бөлімі» ММ №15
«Айгөлек бөбекжай балабақшасы» МКҚК
Тәрбиеші
Мамырова Гульжан Тургановна**

«ТАПҚЫР ДОСТАР» ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫҚ ОЙЫНЫ

Мақсаты: Балаларды заман талабына сай әр саладағы білімдерін кеңейте отырып, білім деңгейін байқау. Ойлау қабілеттерін дамыта отырып, сөйлеу шеберлігін жетілдіру, белсенділігін арттыру. Жарысуға, жарыста жеңімпаз болуға ұмтылдыру. Көшбасшылық қабілетін ояту, білімді, дарынды, озық болуға, алған білімдерін қолдана білуге тәрбиелеу.

Ойын барысы. Шаттық шеңбері.

Балалар шаттық шеңберіне тұрады.

«Домино» ойыны. (Әткеншек әдісі арқылы ойнатылады)

Мақсаты: Балалардың есте сақтау қабілетін арттыру. Жұптық қарым-қатынастарын арттыру.

Шарты: шеңбердің ортасында домино тастары берілген. Балалардың қолына сандар беріледі.

Балалар өз сандарын сәйкес тастарға барып тұрады. Бір-бірімен жұптық қарым-қатынас жасайды.

Өздерінің тастарын айтады, сосын қасындағы таста қандай сан бейнеленген сипаттама береді.

Шаттық шеңберінен кейін балалар орындарына отырады. Ойынға «Болашақ» және «Тапқырлар» топтары қатысады.

Ойын 5 кезеңнен тұрады.

1-кезең: Топты таныстыру.

Әр топ өздерінің тобының аты мен ұранын таныстырады.

2-кезең: «Білгенге маржан»

Балалардың қоршаған орта, сауат ашу оқу іс-әрекеті бойынша алған білімдерін толықтыру мақсатында, әр топқа 10 сұрақтан беріледі.

3-кезең: «Кім жылдам» ойыны.

4-кезең: «Сандар үйшігі» ойыны

5-кезең: «Жылдам есеп шығарамыз»

Балалар сонымен қатар бағалауды түсіндіріп өтсем. Бізде балалардың суреті беріледі, белсене қатысып отырған балаға әр кезеңде бір жұлдызшадан қойып отырамыз. Егер тыңдамай, шулап отырған балада жұлдызша болса, алынып тасталады. Ойын соңында көп жұлдызша жинаған бала грамотамен марапатталады.

Ойын барысы. Ендеше екі топқа сәттілік тілеп ойынымызды бастайық.

1-кезең: Топты таныстыру.

Әр топ атын, ұранын айтады.

2-кезең: «Білгенге маржан»

1. «Болашақ» тобына 10 сұрақ. Мұқият тыңдаймыз. Екінші топ тыңдап отырамыз.

1. Біз қай Республикада тұрамыз? (Қазақстан Республикасы)
2. Бағдаршамның көздерін атаңдар (қызыл, сары, жасыл)
3. Бір аптада неше күн бар (7)
4. Республикамыздың бас қаласы (Астана)
5. 16 желтоқсан қандай мереке (Тәуелсіздік алған күн)
6. дыбыстың жазба таңбасы қалай аталады (әріп)
7. Алма, алмұрт, жүзім, өрік бұлар қалай аталады (жемістер)
8. Неше жыл мезгілі бар (4)
9. Сөздер неге бөлінеді (буынға)
10. Төрт түлік малды ата (қой, жылқы, сиыр, түйе)

2. «Тапқырлар» тобына 10 сұрақ.

1. Адам тіршілігіне қажетті жылуды қайдан алады (күннің көзінен)
2. Мақалды жалғастыр Отан – оттан да ... (ыстық)
3. Сөйлем неден құралады (сөзден)
4. Қияр, сәбіз, қызанақ, қызылша бұлар қалай аталады (көгөністер)
5. Дыбыстар нешеге бөлінеді (дауысты, дауыссыз)
6. Түйенің төлі қалай аталады (бота)
7. Қазақстанның рәміздерін ата (Ту, Елтаңба, Әнұран)
8. Адамның көру мүшесі (көз)
9. Тудың түсі қандай (көк)
10. Аяз ата қай мерекеде келеді (Жаңа жылда)

3-кезең: «Кім жылдам» ойыны.

1-топқа есептер беріледі, балалар дұрыс жауабын тауып, стаканның бетінде берілген сандармен сәйкестендіріп шығару керек.

2-топқа тақтамен жұмыс. Тақтада менталды арифметика бойынша флеш карталар берілген балалар сол флеш карталарды сандармен сәйкестендіреді, сипаттама береді.

4-кезең: «Сандар үйшігі» ойыны

Ертегі терапиясы арқылы балаларға сандар үйшігі ертегісін оқу арқылы, 10 ға дейінгі сандарды жылдам қосу, алуға үйрету.

Екі топқа ойынның шартын түсіндіріп, сандар үйшігі беріледі.

1-топ: Балалар берілген сандардың қосу амалын орындайды.

2-топ: Балалар берілген сандардың алу амалын орындайды.

5-кезең: «Жылдам есеп шығарамыз» ойыны

Екі топқа есептер беріледі. Белгілі уақыт аралығында есептерді шығару керек.

Сергіту сәті: «Кел ойнайық» ойыны

Шарты: Балалар шеңбер бойына тұрады. Ортада құрсау берілген, балалар құрсаудың ішінде қанша сан тұр, сонша бала жұптасып тұру керек. Сосын музыканың көмегімен айналып жүреді.

Қорытындылау.

1. Арман ермексаздан 4 қоян жасады, Ал Майра біреу жасады. Екеуі неше қоян жасады? (5)
2. Сөреде 5 қызыл пиала және 1 көк пиала тұр. Сөреде неше пиала тұр? (6)
3. Айдын Асқардан көңілдірек. Ал Асқар Асланнан көңілдірек. Ең көңілді кім? (Айдын)
4. Бөлменің 4 бұрышы бар. Әр бұрышта 1 мысық отыр. Әр мысыққа қарсы 3 мысық отыр. Бөлмедегі мысық саны нешеу? (4)
5. Қандай ыдыстан ештеңе жей алмайсың? (Бос ыдыстан)
6. Жануардың 2 оң аяғы, 2 сол аяғы, 2 артқы аяғы, 2 алдыңғы аяғы бар. Жануардың неше аяғы бар? (4)
7. Бос стақанда неше жаңғақ бар? (Жаңғақ жоқ. Себебі стақан бос)
8. Үстелде 4 алма жатты. Бір алманы алып, 4 бөлікке бөліп, қайтадан орнына қойды. Неше алма қалды? (4)
9. Ағаштың бұтағында 4 торғай отыр. Бір торғай ұшып кетіп еді, ағаштың бұтағында неше торғай қалды.

Бағалау. Екі топты әр кезеңде жинаған жұлдызшалары бойынша бағалап, белсене қатысқан балаларды грамотамен марапаттаймын.

Алматы облысы, Іле аудан, Байсерке ауылы
ASHA – №19, “Байсерке» бөбекжай-балабақшасы ЖШС
Тәрбиеші
Досымбаева Мөлдір Ерланқызы

МЕКТЕПKE ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМУДА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Бүгінгі таңда сөйлеуді дамыту мәселесі өте өзекті. Біз әртүрлі сөйлеу бұзылыстары бар балалардың көп санын байқаймыз. Осы таңда баланың дұрыс, үйлесімді сөйлеуіне ерте жастан бастап көп назар бөлген жөн. Себебі сөйлеу, оның барлық алуан түрлілігінде, қарым-қатынастың қажетті құрамдас бөлігі болып табылады.

Мектепке дейінгі ұйымдардың тәрбиеленушілерінің сөйлеу әрекетін жетілдірудің маңызды шарты-сөйлеу қарым-қатынасына белсенді қатысуға деген ұмтылыстың пайда болуына ықпал ететін эмоционалды жағымды жағдай жасау. Ойын тіпті қарым-қатынасыз және шектеулі балалардың сөйлеу қарым-қатынасына еніп, ашылатын жағдайларды жасауға көмектеседі. .

Сөйлеуді дамытуды белсендіру балаларды ойын іс-әрекетіне тартуға көмектеседі. Баланың сөйлеуі кезең-кезеңмен қалыптасады және әр жас кезеңінде баланың сөйлеу дамуының өзіндік міндеттері шешіледі. Балалардың сөйлеуін дамыту сабақтарында лингвистикалық ойындар олардың барлық алуан түрлерінде қолданылады, өйткені олар баланың сөйлеу әрекетінің әртүрлі аспектілерін қалыптастыруға ықпал етеді. Олардың арқасында баланың сөйлеу және қарым-қатынас мәдениеті қалыптасады: интонациялық-динамикалық экспрессивтілік, оның темпоритмикалық қасиеттері, әр сөздің айтылуының анықтығы, сөздегі екпіннің дұрыстығы, сауаттылық, анықтық, басқалар түсінуі үшін өз ойын дұрыс тұжырымдау қабілеті қалыптасады; диалогтік және монологиялық сөйлеу дамиды; сөздік қоры байытылады; жазбаша сөздердің алғышарттары қалыптасады. сөйлеу және ең бастысы, мұндай ойындарға қатысу баланың сөйлеу белсенділігін ынталандырады.

Мектепалды білім берудегі ойын әрекеті балаларды тәрбиелеу мен оқытудың негізгі құралдарының бірі ретінде қарастырылады, әр баланың физикалық, ақыл-ой, адамгершілік және эстетикалық дамуына ықпал етеді. Ойын барысында мектеп жасына дейінгі балалардың іс-әрекеттерін дамыту және сапалы басқару арқылы бүкіл ағзаның іс-әрекетінің тиімділігі артады.

Ойын әрекеті мектеп жасына дейінгі балалардың бір-бірімен қарым-қатынасы мен өзара әрекеттесуінің коммуникативті дағдыларын үйретуге ықпал етеді, құрдастарымен ынтымақтастық орнатуға, бірлескен іс-әрекеттерді қамтамасыз етуге, байланыс орнатуға үйретеді. Ойын әрекеті:

- мектеп жасына дейінгі балалардағы ерікті тәуелсіз мінез-құлық;
- мотивациялық және қажеттілік салалары;
- жаңа себептер мен мақсаттардың көрінісін дамытады.

Баланың ойын әрекеті әртүрлі:

- қажетті әлеуметтік дағдыларды дамытатын ойындар;
- оқыту (дидактикалық) ойындары;
- сөйлеуді дамытатын ойындар (логопедиялық);
- жеке және эмоционалды дамуға ықпал ететін психологиялық бағытталған ойындар.

Тәрбиешінің белгілі бір ойын жағдайларын жасау арқылы маман әртүрлі жағдайларда балалардың мінез-құлқын талдап, баланың дамуындағы әртүрлі бұзушылықтарды анықтай алады. Ойын шарттарын қою арқылы тәрбиеші ойын процесінің белгілі бір аспектілерін бақылайды және баланың осы жағдайлардағы тәуелсіз шешімін бақылайды.

Әр түрлі ойын технологияларын қолдана отырып, балалардың сөйлеуін дамыту бойынша жұмыстың бірнеше бағыттары бар.

1. Сөздік қорын кеңейту: сөздердің мағынасын түсіну және оларды жағдайға сәйкес қолдану.
2. Сөйлеудің дыбыстық мәдениетін тәрбиелеу.
3. Үйлесімді сөйлеуді дамыту (диалогтік және монологиялық).
4. Көркем сөзге деген сүйіспеншілік пен қызығушылықты тәрбиелеу.

Практикалық тәжірибе мектеп жасына дейінгі балаларда сөйлеуді дамытуда қолданылатын келесі ойын технологияларының тиімділігін дәлелдейді.

1. Сюжеттік-рөлдік ойындар. Мұндай ойындар барысында бала әртүрлі рөлдерді (мысалы, шаштараз, аспаз, сатушы рөлдері) сынап көреді, басқа балалармен келіссөздер жүргізуді үйренеді, ережелерді түсіндіреді.

Рөлдік ойын балалардың сөйлеуін дамытуға ықпал етуі үшін тәрбиеші мүмкіндігінше көп қатысушыларды тартуы керек, балаларға диалог құруға көмектесуі керек, ал қиын жағдайда сұрақтар қоюы керек.

2. Театр ойындары. Бұл түрдегі ойындар баланың көркемдік қабілеттерін дамытуға, интонациялық дағдыларды қалыптастыруға, сондай-ақ сөйлеудің қажетті тембрі мен қарқынын таңдауға көмектеседі.

3. Мәтіндермен ашық ойындар. Тәрбиеші өлең жолдарын айтады, сонымен қатар ойын іс-әрекетімен бірге жүретін әрекеттерді көрсетеді. Балалардың міндеті-тәрбиешінің мәтін жолдары мен қажетті қозғалыстарын қайталау. Мәтіндермен ашық ойындар балаларды бір-бірін мұқият тыңдауға, іс-әрекеттер мен сөздерді үйлестіруге, қажетті интонацияны таңдауға үйретеді.

4. Дидактикалық ойындар. Осы ойындар барысында балалар өздерінің сөздік қорын кеңейте отырып, сыртқы әлеммен танысады. Тәрбиешінің "Қандай құрал екенін тап", "Кім осылай дейді" сияқты дидактикалық ойындарды қолдануы балалардың фонемалық есту қабілетін дамытуға ықпал етеді. Практикада қолданылатын дидактикалық ойындарға:

- Саяхат ойындары. Олар балаларды қоршаған шындық объектілерімен таныстыруға көмектеседі, олардың тілдің номинативті функциясын игеруіне ықпал етеді. Мысалы, "Гүл бақшасына саяхат" ойыны барысында балалар гүлдердің аттарын, олардың бөліктерін, өсу жағдайларын және т. б. біледі.

- Тапсырма ойындары-заттармен, ойыншықтармен, ауызша тапсырмалармен әрекеттер. Осы ойын барысында бала өз іс-әрекеттерін айтады, белгілі бір алгоритм қалыптастырады, осылайша үйлесімді әңгіме құрады.

- Саусақ ойындары. Балаларға арналған тақпақтармен және әндермен сүйемелденетін саусақ ойындары балалардың сөйлеуін эмоционалды, анық және ырғақты етуге көмектеседі.

Оқу процесінде ойын технологияларын қолдана отырып, ересек адам мейірімділікке, эмоционалды қолдау көрсетуге, қуанышты жағдай жасауға, баланың кез-келген өнертабысы мен қиялын ынталандыруға қабілетті болуы керек. Тек осы жағдайларда ойын балаларға және ересектермен ынтымақтастық атмосферасына пайдалы болады.

Осылайша, ойын технологияларын қолдану жұмысты қызықты және әр түрлі ұйымдастыруға көмектеседі, оқу барысында балалардың қызығушылығын сақтауға көмектеседі, бағдарламалық материалды толық көлемде есте сақтау, түсіну және игеру жылдамдығына әсер етеді.

«Жетісу облысы білім басқармасының Талдықорған қаласы бойынша білім бөлімі» ММ
«№15 «Айгөлек» балабақшасы» МКҚК
Педагог-психолог
Мойтапова Жұлдыз Оразхановна

«БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМ ПРОЦЕСТЕРІН АРТ-ТЕРАПИЯ ЭЛЕМЕНТТЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ ДАМУ»

Мақсаты: Мектеп жасына дейінгі балалардың түйсік, қабылдау, ойлау, ес, қиял таным процестерін дамыту. Жағымсыз сезімдерден, агрессивтіліктің шығуына мүмкіндік беру. Суреттермен жұмыс жасау - іштей буды шығару, күштеу, қысымды бәсеңдету.

Жүргізілу түрі: Ойын - жаттығулар

Қатысушылар: №15 «Айгөлек» балабақшасы «Қуыршақ» тобы (мектепалды даярлық топ)

Жұмыс түрі: Топтық жұмыс

Қолданылатын әдістер: ойын-жаттығулар, сұрақ – жауаптар, қимылдық ойындар, музыка терапия, изотерапия.

Көрнекілік құралдар: Парақтар, түрлі – түсті қарандаштар, үлестірмелі материалдар, ойыншықтар.

I. Жылулық шеңбері

Алақанды ашайық,

Күннің нұрын салайық.

Жүректің жылуын салайық,

Таза ауаны салайық,

Жиналған бар жылуды

Қонақтарға шашайық!

Ертеңгілік жиын:

«Амандасу»

Балалар, келесі қызықты сәт, көрсетілген суреттерге қарап бір-бірлеріңмен амандасайық.

ЖҮ РЕ К

«Жүрек»- шыққан сәтте бір-бірімізбен құшақтасып амандасамыз.

А ЛА ҚА Н

«Алақан»-шыққан сәтте бір-бірімізбен қол ұстасып амандасамыз.

КУ Н

«Күн» -шыққан бәріміз қолдарымызды жоғары көтереміз.

КУ ЛЕ ГЕ Ш

«Күлегеш»- бір-бірімізге күлкімізді сыйлаймыз.

«Көңіл-күй»

Менің көңіл-күйім жақсы, өйткені...()

«Суретке байланысты» тілек айту

«Жасыл»- ағаштай мықты бол!

«Сары»- күндей жарқыра!

«Қызыл»- гүлдей нәзік бол!

«Көк»- судай таза бол!

Саусақ жаттығуы: «Санамақ»

Кел санайық санамақ,

Саусақтарды даралап.

Бас бармағым-атасы,

Балан үйрек-апасы.

Ортан терек-әкесі,

Шылдыр шүмек-анасы.

Кішкентайы –ботақан,

Бәріне ортақ алақан.

«Арқаға сурет салу» ойын-жаттығуы

Барысы: Балалар шеңбер бойымен отырып психологтың нұсқауы бойынша іс-әрекет істейді.

«Айқайлайық-сыбырлайық-үндемейік» ойын-жаттығуы

Барысы: Психолог Н.Зайцевтың «Алтын»-сары түсте қызыл әріптер, «Темір»-қою сұр түсті қара әріптер, «Ағаш»- қоңыр әріптер. Бұлар – белгілер. Педагог-психолог «Айқайлайық» белгісін білдіретін «Алтын текшені» көтергенде – жүгіріп айқайлап шулап ойнауға немесе орнынан тұруға болады. «Сыбырлайық» белгісін білдіретін «Темір текшені» көтергенде – ақырын сөйлесіп тыныш қозғалып ойнауға немесе орнынан тұрып қол көтеруге болады. «Үндемейік» белгісін білдіретін «Ағаш текшені» көрсеткенде – балалар тұрған орындарында қимылсыз тұрып немесе еденге жатып қалуларына немесе орнына отыру керек.

«Нейропсихологиялық» жаттығу

Барысы: балалар топтағы табан іздері баса отырып қимылдарды жасады.

«Әуенді тыңдайық-түстерді таңдайық»

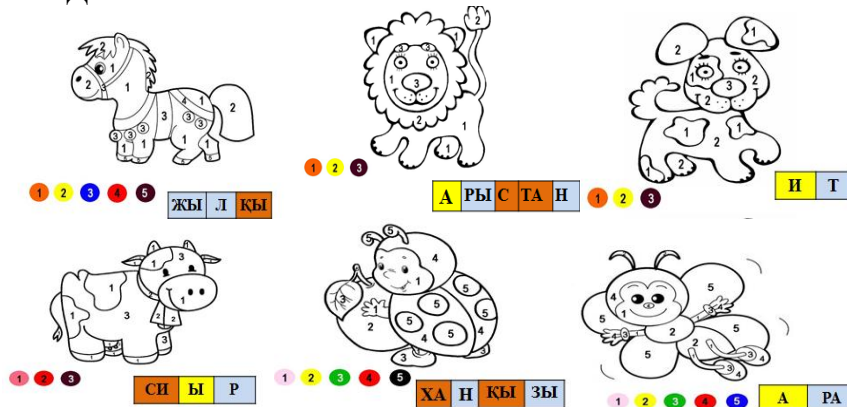
Барысы: Балаларға жанды тыныштандыратын, көтеріңкі көңіл күйді білдіретін әуендерді тыңдатып, балаларға 3 түс таңдату арқылы ішкі жан дүниесін түстерге байланысты тану және топтарға бөлу. Балалар алдарында жатқан жапырақтардың түстеріне байланысты топқа бөлінеді.

«Изотерапия элементтері» тапсырмаларды орындау

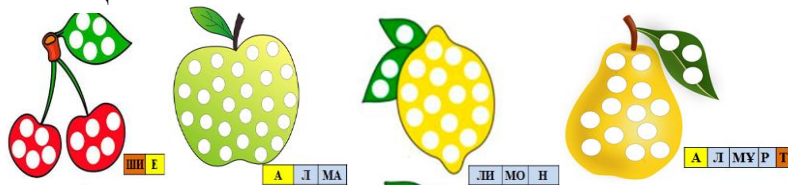
Мақсаты: «Изотерапия»- өзінің эмоционалды толғаныстарын, сезімдерін сөз арқылы жеткізе алмайтын балалармен жұмыс жасауда өте тиімді. Сондықтан, изо-терапевт көмегімен балалардың, үлкендердің айта алмай, іште тұйықталып қалған сезімдерін, жағымсыз эмоцияларын, ішкі толғаныстарын шығармашылық (сурет салу, мүсіндеу, музыка) арқылы шығарады.

Барысы: Психологтың нұсқауы бойынша әр топтағы балалар алдындағы тапсырмаларды орындайды. Әр топ мүшелері тапсырмаларды орындап болған соң «Алақан» нұсқаулығын көтеріп белгі береді. Топтың Спикері өз тобының жұмысын өзге топқа түсінік береді.

1-ші – «Көк» түс – «САНДАРҒА СӘЙКЕС СУРЕТТІ БОЯ» техникасы

2-ші – «Сары» түс- «САУСАҚПЕН СУРЕТ САЛУ» техникасы

3-ші –«Қызыл» түс- «Тыныс алу» техникасы. Балалар түтікше арқылы түрлі-түсті бояуды таңдап , үрлеу ақылы шаштың бейнесінжасайды.

10. Қорытынды сұрақ-жауап

11. Жылулық шеңбері

Кел балалар тұрайық

Шаттық шеңбер құрайық

Кездескенше күн жақсы

Сау-саламат болайық!

(Тілек айту шеңбер бойымен)

**«Жетісу облысы білім басқармасының Талдықорған қаласы бойынша білім бөлімі» ММ
№15 «Айгөлек бөбекжай балабақшасы» МКҚК**

**Дефектолог
Жумашева Айгерім Асанқызы**

**ЕРЕКШЕ БІЛІМДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ
ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ**

Бүгінгі таңда білім беру үдерісінің гуманизациясы, әрбір баланың мүмкіндігін барынша ашуға жағдай жасау ерекше маңызға ие.

Оқу процесін ұйымдастыруда ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту мен тәрбиелеуге көп көңіл бөлінеді. Мұндай балалар үшін олардың даму ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін ескере отырып, жаңа бағдарламалар мен дидактикалық құралдар жасалуы керек.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқыту мен тәрбиелеуге қолайлы жағдай жасаудың бір бағыты педагогикалық процесте заманауи білім беру технологияларын пайдалану болып табылады. Оларды пайдалану жеке тұлғаның дамуына, педагогикалық өзара әрекеттестікті дамытудың оқу-тәрбие процесінде қалыптасуына және баланың табиғи мүмкіндіктерін іске асыру үшін ыңғайлы, жанжалсыз және қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз етуге көмектеседі.

Қазіргі білім беру технологияларын оқу үрдісінде қолдану ерекшеліктерін толығырақ қарастырайық. Мысалы, оқушыға бағытталған технологиялар (И.С.Якиманская, Ш.А.Амонашвили) «...оқушылардың жеке ерекшеліктерін, мүмкіндіктері мен қабілеттерін ескере отырып, оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруға бағытталған. Бұл технологияны қолдану оқушылардың бейімделгіш, әлеуметтік белсенді қасиеттерін, өзара түсіністік, ынтымақтастық сезімдерін, өзіне деген сенімділігін, өз таңдауына жауапкершілікті қалыптастыруға мүмкіндік береді». Технологиялар пән бойынша серіктестікті – мұғалім мен баланың пәндік қарым-қатынасын, мақсаттары, мазмұны, бағалаулары бірлесіп анықталатын, ынтымақтастық, бірлесіп жасау жағдайында болған кезде жүзеге асырады. Тұлғаға бағытталған технологиялардың ерекшеліктері:

- оң ынталандырудың басымдығы;
- балалардың кемшіліктеріне төзімділік; баланың қателесу, таңдау еркіндігі;
- мұғалім мен оқушылар арасындағы қарым-қатынас стилі: мәжбүрлеу емес, сендіру; тыйым салу емес, бағыттау; шектеу емес, таңдау еркіндігін қамтамасыз ету;
- әр баланың бойынан қайталанбас тұлғаны көру, оны құрметтеу, түсіну, сену;
- балаға оқу-тәрбие процесінде сәттілік, қолдау, мақұлдау, ізгі ниет жағдайларын жасау;
- баланың жеке басының дамуын болжау; жеке даму бағдарламаларын құрастыру, оларды түзету.
- балалардың оқу процесінде өзін-өзі жүзеге асыруына мүмкіндіктер беру және көмектесу;
- баланың шығармашылық қабілеттерін, оның даралығын дамыту.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуде оқу процесінде дамыта оқыту технологиясын енгізуге ерекше көңіл бөлінеді.

Педагогикалық ойлар тарихында дамыта оқыту теориясы И.Г.Песталоццидің, А.Дистервегтің, К.Д.Ушинскийдің ғылыми еңбектерінде көрініс тапты. Бұл теория Л.С.Выготскийдің зерттеулерінде адам әрекетінің әртүрлі түрлері мен нысандарының субъектісі ретінде баланың жеке басын қалыптастыру мәселесін ашуда ғылыми негіздеме алды. Л.С.Выготскийдің идеялары Л.В.Занков, Д.Б.Эльконин, В.В.Давыдов, Н.А.Менчинская және басқалардың зерттеулерінде одан әрі дамыды. Олардың концепцияларында тәрбие баланың психикалық дамуының жетекші қозғаушы күші ретінде танылады.

Жоғарыда аталған авторлардың зерттеулері негізінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс жасауда дамыта оқыту технологиясының негізгі ережелерін анықтауға болады:

- оқу процесінде оқушылардың субъективті тәжірибесін ашуға мүмкіндік беретін оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану керек;
- бала оқу-тәрбие процесіндегі барлық кезеңдерді: мақсат қоюды, жоспарлауды, мақсатты жүзеге асыруды және нәтижені талдауды (бағалауды) өз бетінше жүзеге асыратын толыққанды әрекет субъектісі;
- оқушыда танымдық қажеттіліктерден туындайтын ішкі танымдық мотивтерді қалыптастыру;
- саналы түрде өзін-өзі өзгерту мақсатының болуы, баланың оқу міндетін түсінуі және қабылдауы; оқушы өзін-өзі оқытуға ұмтылады;

- мұғалім әр оқушының сынып жұмысына қызығушылық атмосферасын жасайды; оқушыларды мәлімдеме жасауға ынталандырады, қателесуден, қате жауап алудан қорықпай тапсырмаларды орындаудың әртүрлі тәсілдерін қолданады;

- мұғалім соңғы нәтижені ғана емес, сонымен қатар оқушының іс-әрекетінің процесін де бағалайды;

- мұғалім оқушының өзіндік жұмыс тәсілін табуға, басқа оқушылардың жұмыс жолдарын талдауға, ең ұтымдысын таңдап, меңгеруге ұмтылуын ынталандырады;

- оқушылардың іс-әрекетінің түрлендіру сипаты (сыныпта балалар бақылайды, салыстырады, топтасады, жіктейді, қорытынды жасайды, заңдылықтарды анықтайды);

- тапсырманың күтпеген әсер етуімен, бағдарлы-зерттеу реакциясының, шығармашылық механизмінің, мұғалімнің көмегі мен мадақтауының қосылуымен жүретін эмоциялық тәжірибемен байланысты оқушылардың қарқынды өз бетінше әрекеті;

- оқушылардың өзіндік ой-пікірін оятатын сұрақтармен, алдын ала үй тапсырмасымен қамтамасыз етілетін мұғалімнің бағыттаған ұжымдық ізденісі;

- сабақта әр оқушының жұмыс істеу тәсілдерінде бастамашылдық, дербестік, таңдаулылық танытуына мүмкіндік беретін педагогикалық қарым-қатынас жағдаяттарын құру; оқушының табиғи түрде өзін-өзі көрсетуіне жағдай жасау;

- сабақтың икемді құрылымы; сабақты ұйымдастырудың жалпы мақсаттары мен құралдарын сабақтың мақсатына, оның тақырыптық мазмұнына қарай мұғалім нақтылайды;

- оқушыны зерттеуші орнына қою (оқушының принципті меңгеруі, оны ашуы үшін зерттеу жүргізу қажет);

- өз әрекетінің негіздерін қарастырудың рефлексиялық сипаты; шығармашылық рефлексия тәжірибесі тұлғаны қалыптастырудың іргелі элементі болып табылады;

- сабақтарда әртүрлі оқыту әдістері қолданылады: мәселелік қойылым, оқу тапсырмаларының әдісі, модельдеу және т.б.

- мәселелік баяндау: мұғалім балаларға ғылымның қорытындыларын жеткізіп қана қоймай, мүмкіндігінше оларды жаңалық ашу жолымен жетелейді, шындыққа қарай ойдың диалектикалық қозғалысына ілестіреді, ғылыми ізденістерге серік етеді;

- сабақта әртүрлі тәрбиелік мәселелерді шешу; оқу тапсырмасы мәселелік жағдайға ұқсас; бұл жаңа, белгісіз нәрсемен соқтығысу, бірақ тәрбие мәселесін шешу белгілі бір тығырықтан шығудың жолын табудан емес, іс-әрекеттің жалпы әдісін, ұқсас есептердің тұтас бір класын шешу принципін табудан тұрады;

- тұлғаның даму қарқыны терең жеке және мұғалімнің міндеті – әрбір оқушының тұлғасын даму режиміне келтіру, баланың бойында білім, өзін-өзі дамыту инстинктін ояту.

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуде білім беру процесін өзара негізде құруды көздейтін технологияларды оқу процесіне енгізуге көп көңіл бөлінетінін атап өткен жөн. Технологияның бұл түрінің авторлары (А.Г.Ривин, В.К. Дьяченко) оның мазмұнын былайша анықтаған: «Ұжымдық оқыту тәсілі – бұл динамикалық жұптық қарым-қатынас арқылы оқыту жүзеге асырылатын ұйым». Мемлекеттік білім беру стандартының мазмұнында педагогикалық технологияның бұл түріне ерекше көңіл бөлінеді, өйткені ұжымдық оқыту әдістері мыналарға бағытталған:

- оқу процесіне адамдар арасындағы қарым-қатынастың табиғи құрылымын – диалогтық жұптарды енгізу; субъект-субъект қатынастарын жүзеге асыру; тыңдау, басқаның көзқарасын қабылдау; қақтығыстарды шешу; ортақ мақсатқа жету үшін бірлесіп жұмыс істеу; оқушылар арасындағы ынтымақтастық пен өзара көмекті жүзеге асыру;

- ақпаратты бір-біріне талқылау және беру процесінде ақыл-ой операцияларының, есте сақтау жұмысының, алдыңғы тәжірибені жұмылдыру мен жаңартудың сәтті процесі жүреді;

- бір ақпаратты басқа оқушылармен талқылау ассоциативті байланыстардың санын көбейтеді, бұл ассимиляцияның күшті болуын қамтамасыз етеді;

- адекватты өзін-өзі бағалау.

Қорытындылай келе, сабақтағы жеке және сараланған тәсіл барлық оқушыларды оқу іс-әрекетіне олардың әлеуетінің деңгейінде ерекшеліксіз қосуға мүмкіндік беретінін атап өткім келеді. Дайындық деңгейі жағынан ғана емес, тіпті оқу мүмкіндіктері жағынан да ерекшеленетін балаларды оқыту – мұғалімнің алдында тұрған күрделі міндет. Ал оларды оқытуға сараланған тәсілсіз шешу мүмкін емес.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Баранова Г.А. Подготовка учителя к применению современных педагогических технологий в работе с детьми с ограниченными возможностями здоровья // Известия Тульского государственного университета. Педагогика. 2016. № 1. С.21.
2. Куценко Е. Все дети – особые: советы по организации инклюзии // Классное руководство и воспитание школьников. 2014. № 7/8. С. 10-11.
3. Митчелл Д. Эффективные педагогические технологии специального и инклюзивного образования. М.: РООИ «Перспектива», 2011. 176 с.
4. Щуркова Н.Е. Педагогические технологии: учебное пособие для академического бакалавриата. М.: Изд-во Юрайт, 2015. 259 с.

Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы
"Ақбота" бөбекжай-бақшасы"
Тәрбиеші
Әбденбекова Нурила Жәнісәліқызы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ-ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ АКТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Мектепке дейінгі білім беру мекемесі – қазіргі қоғамның әлеуметтік институттарының бірі, онда қазіргі заманғы қоғамдық дамудың өзекті мәселелері бүкіл әлем сияқты көрінеді. Сондықтан мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту мен дамыту процесін әр бала қызығушылықпен айналысатын, қоршаған әлеммен танысатын етіп ұйымдастыру өте маңызды. Осы мақсатта әртүрлі компьютерлік техниканы қолдану мектепке дейінгі білім беру мекемесіндегі күнделікті өмір тәжірибесін айтарлықтай өзгертеді және балабақша тәрбиешілерінен уақытпен бірге жүру, бала үшін жаңа технологиялар әлеміне жолсерік болуды талап етеді.

Тәрбиешілер ретінде бізге мектепке дейінгі білім беру мекемесінің білім беру кеңістігінде АКТ қолдану дағдысы қажет. Заманауи компьютерлік технологияларды қолдану әдістерін үйреніп қана қоймай, іс жүзінде қолдана білуіміз керек. Бұл технологияны қолданған кезде біз балаларға зерттелетін материалды түсіндіру дағдыларын игеруіміз керек және оны қабылдау дәл және қарапайым болуы керек.

Акт технологиясы-бұл балаға қоршаған әлемді қызығушылықпен білуге және зерттеуге мүмкіндік беретін білім алудың жаңа тәсілі. Бұл бағыттағы менің тәжірибем мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін жандандыруға және дамытуға бағытталған әр түрлі жастағы балаларға арналған ойын және танымдық презентациялар жасау болып табылады: балаларға, топтағы және балабақшадағы балалардың жетістіктері туралы әңгімелейтін ата-аналарға арналған бейнероликтер, презентациялар, слайд-шоулар, аудиокітаптар, фотоальбомдар, бейнефильмдер.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасай отырып, балалардың барлығында қоршаған әлемге деген тұрақты қызығушылық, мектепке деген қызығушылық қалыптаса бермейтінін байқадым. Менің балалармен және ата-аналармен жұмыс тәжірибесіне АКТ-ны енгізу келесі себептерге байланысты:

1.Мемлекеттік білім беру стандарттарына сәйкес, балабақша бағдарламасында педагогикалық процестің кешенді-тақырыптық құрылысында біз дидактикалық және көрнекі құралдардың жетіспеушілігі мәселесіне тап боламыз.

2.Қоғам дамуының қазіргі жағдайы қоғамдағы бала техникалық прогрестің жаңалықтарымен (планшеттер, гаджеттер және т. б.) бетпе-бет келетіндей етіп қалыптасады, сол себепті де балабақшаға келіп, әдеттегі суретке және материалдың құрғақ берілуіне эмоционалды жауап беру қиынға түседі.

3.Тәрбие процесінің негізгі қатысушыларының бірі-тәрбиеленушілердің ата-аналары. Ата-аналарды педагогикалық процеске қосу мәселесі, сондай-ақ ата-аналар қоғамында ақпарат тарату мәселесі бар.

Ата-аналар көбінесе өздерінің тәрбиелік міндеттерінің негізгі бөлігін компьютерге ауыстырғысы келеді, олардың назарын аудару үшін балаларына жаңа ойындар ұсынады. Дәл осы жерде тәрбиешінің міндеті ата-аналарға балаға АКТ жүктемесі туралы түсіндіру болып табылады.Күн сайын оған үлкен ақпарат ағыны түсіп, қоршаған әлемді талдауда шатасулар тудырады. Тәрбиеші жинақталған тәжірибені, білім мен дағдыларды қолдана отырып, мұндай ата-аналарға компьютерде дамыту және оқыту ойындарын қалай дұрыс пайдалану керектігі туралы кеңес беруі керек: баланың көру жүйесінің функцияларын дәйекті түрде дамыту керек, оның жасына қол жетімді кеңістіктік және логикалық мәселелерді шеше білуі керек.

Компьютерлік технологияларды қолдану:

- пассивті тыңдаушыларды белсенді іс-әрекетке тартады;
- білім беру қызметін көрнекі және қарқынды етеді;
- материалды қабылдауға және жақсы есте сақтауға ықпал етеді, бұл мектеп жасына дейінгі балалардың көрнекі-бейнелі ойлауын ескере отырып өте маңызды;
- компьютердің көмегімен білім беру қызметі кезінде көрсетуге немесе күнделікті өмірде көруге болмайтын немесе қиын болатын өмірлік жағдайларды модельдеуге болады (мысалы, жануарлар мен табиғаттың дыбыстарын жаңғырту, көлік жұмысы және т. б.).

АКТ құралдарын пайдалану, әрине, ата-аналармен жұмыс істеудің дәстүрлі әдістері мен технологияларын алмастырмайды, бірақ қосымша, ұтымды және ыңғайлы ақпарат көзі, көрнекілік болып табылады, жағымды эмоционалды көңіл-күй қалыптастырады, ата-аналарды ынталандырады және сол арқылы жұмыста оң нәтижелерге қол жеткізу процесін жеделдетеді.

Қорытындылай келе, балабақша жағдайында АКТ-ны білім беру қызметінің әртүрлі түрлерінде қолдану қажет және орынды болуы мүмкін екенін атап өткім келеді. Мұғалімнің балалармен бірлескен ұйымдастырылған іс - әрекетінің өзіндік ерекшелігі бар, ол эмоционалды, жарқын, үлкен иллюстрациялық материалды тарта отырып, дыбыстық және бейне жазбаларды қолдана отырып болуы керек.

Ақпараттық технологияларды қолдану баланың оқу және даму процесін тиімді етуге мүмкіндік береді, баланың өзі үшін ғана емес, тәрбиеші үшін де білім берудің жаңа мүмкіндіктерін ашады. Алайда, АКТ-ны білім беру процесіне енгізу басқа адамдармен толыққанды қарым-қатынас жасамайды, өз тілектерін басқа балалардың тілектерімен үйлестіруге үйретпейді, өз сезімдерін білдіруге, әлемге деген көзқарасын модельдеуге мүмкіндік бермейді, сондықтан ақпараттық-коммуникациялық технологиялар қаншалықты жағымды, орасан зор әлеуетке ие болмаса да, тәрбиешінің баламен тірі қарым-қатынасын алмастыра алмайды.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Комарова Т.С. Информационно-коммуникационные технологии в дошкольном образовании / Т.С. Комарова, А.В. Туликов, И.М. Комарова [и др.]. – М.: Мозаика-синтез, 2011. – 31 с.;
2. Е. Вренёва. Мультимедийные технологии на занятиях по ознакомлению с окружающим и развитию речи - Дошкольное воспитание - № 12 – 2010 стр.-7;
3. Дошкольное воспитание. – 2010 - № 12. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы. – М.,1987 3.

**«Жетісу облысы білім басқармасының Талдықорған қаласы бойынша білім бөлімі» ММ
№15 «Айгөлек бөбекжай балабақшасы»
Бейнелеу пәні мұғалімі
Рузаева Эльвира Урзахановна**

«ТҮСТЕР ҚАЛАЙ ПАЙДА БОЛДЫ?»

Міндеті: Жаңа түстер күлгін және renkтерді көк,қызыл,қою жасыл бояуды араластыру арқылы шығару.(гуашпен сурет салу кезінде)

Әдіс-тәсіл: Сұрақ - жауап,әңгімелеу,көрсету.

Көрнекілік: Үн таспа,үлгі

Ұйымдастырылған іс-әрекеті: Сәлеметсіздерме балалар.Сізденр білесіздерма?Оюлар әлемі бар екенін ол жерде ою ханшайымы өмір сүреді.Ол жер өте әдемі, оюлары да әдемі түстермен боялған.Сендер оюлар әлеміне барғыларын келеме?-Иә барайықшы.Ондай болса балалар киініндер жолға шығыйық.(Видео) Сөйтіп біз жолға шығып қалың қарлардан,асу,асу таулардан,қалың-қалың орманнан өтіп Оюлар әлеміне жетеміз.

Оюлар әлемі көңілсіз сұр ақ түсті.Балалар мына жер не деген көңілсіз түстер мүлдем жоқ екен.Кім бар екен бұл жерде? Сол сәтте Ою ханшайымы шығып сәлеметсіздерме балалар бұл жер оюлар әлемі деп көңілсіз тұрады. Сәлеметсізбе ою ханшайымы біз оюлар әлемін өте әдемі,оюлары түрлі түсті деп естіп едік.Иә,менің оюлар патшалығымда кезінде әдемі түстер өмір сүрген деп оқығасын лэд экраннан көрсетеді.(қысқаша ертегі)

Енді менің оюлар патшалығыма көмек керек болып тұр.Ой онда біз тұра келіппіз біз 15Айгөлек бөбекжай бақшасының кішкентай суретшілеріміз,біз сізге көмек тесеміз.Балалар ондай болса оюлар патшалығына көмек тесейік.

Шаттық шеңбер балалар жылулық шеңберімізді жасайық.

Көтеріліп шаңырақ,

Ұықтары шашыла.

Кергелері керіліп,

Гүлдей болып өріліп.

Үміт бізде айналып,

Киіз үй болып өріліп Жақсы балалар.

Төстеріндегі оюлардың түстерімен үш топқа бөлініп алайық.Көк түстегі балалар шыныдағы түссіз тұрған оюды әдемі түске бояймыз.Балалар қараңдаршы шыныдағы ою қандай ою екен біз бала бақшада өтіп едікқой?- қошқар мүйіз оюы.-жарайсыңдар.Қызыл түстегі балалар жіппен ақ түсті қағазға салынған қошқар мүйіз оюын бояймыз. Жасыл түстегі балалар боялған жүннен қошқар мүйіз суретін салады. Жасалу жолдарын көрсетіп түсіндіремін.

Сергіту сәті;

Оюлар биі.

Сергіту сәтін жасап болсақ бір ойын ойнап жіберейік «Екі түстен бір түс шығар» Файылдың ортасына ақ қағаз салып қоямын кеселердің суретімен,ал сыртына түстерді тамызып қоямын.Балалар таяқшалар арқылы түстерді кесеге салып екі түстен бір түс шығарады.Қызыл түспен жасыл түсті қосса қоңыр түс шығады.Көк түспен қызыл түсті қосса күлгін түс шығады.

Енді балалар жұмысымызды аяқтайық.Балалар жұмыстарын аяқтап ою ханшайымына береді.Жақсы балалар енді маған айтыңдаршы біз бүгін қайда келдік-Оюлар әлеміне.Оюлар әлемінде біз кімді көрдік?- Ою ханшайымын.Оюлар патшалығы неге көңілсіз?-Өйткені түстері жаңбырдан еріп кеткен.Біз не істедік?-көмектестік оюлар патшалығына.Жақсы балалар сендер өте ақылдысыңдар.Ою ханшайымы ризашылығын білдіріп рахмет балалар менің оюлар патшалығыма қайтадан түстер пайда болды.Енді мен оларды жаңбырға шығармаймын. Сендер маған көмек тескендериниз үшін менің де сиздерге сыйлығым бар деп балаларға сыйлығын бередін.Балалар сендерге бүгінгі іс-әрекетіміз ұнадыма?Ұнаса стинада үш смайлик тұр соны қолдарымен басыңдар.

Түркістан облысы, Жетісай ауданы, Асықата кенті
 №3 "Назым-А" бөбекжай балабақшасы
 Әдіскер, педагог-модератор
 Ахметова Шара Умиркуловна

КРЕАТИВТІ ТӘРБИЕШІ -2025

Мақсаты: Мектепке дейінгі ұйым тәрбиешілерінің кәсіби шеберлігі мен біліктілігін шыңдау, педагогикалық процесте жаңа технологияларды қолдану және шығармашылық қабілеттерін арттыру.

**Жүректен өлең төгіп, қосқан жырға,
 Тұлпардай топтан озған жүйрік тұлға,
 Қошеметтеп, халайық қол соғындар,
 Сайысқа қатысушы тұлғаларға,- деп бүгінгі «Креативті тәрбиеші-2025» байқауына қатысқалы тұрған тәрбиешілерді ортаға шақырайық.**

1. Жармаханбетова Мейрамкул Есенгелдиевна
2. Мойдинова Замира Сағатбековна
3. Ыдырыс Айжамал Хушбахытқызы

Бүгінгі сайымыз 4 кезең тұрады.

1. Презентация. Оқу іс- әректің қорғау
2. «Білім ағашы» педагогикалық сұрақтар.
3. «Еркін микрофон». Бір қалаған ақын жазушылардың өлеңдерін мәнерлеп оқу.
4. «Ағаш бақта». Сіз қандай педагогсыз?

Бүгінгі сайысымыздың қазылар алқасымен таныс болыңыздар.

1. «Назым-а » бөбекжай балабақшасының құрылтайшысы Аликулова Айда Мағзамбековна
2. «Назым-А » бөбекжай балабақшасы меңгерушісі Анарбаева Айнура Байырқызы
3. «Назым-А» бөбекжай балабақшасының медбикесі Мұратбек Райхан Нұрмаханбетқызы

Қайырлы күн құрметті әріптестер! Бүгінгі креативті тәрбиеші сайысына шақыруымына белсенді жауап беріп жатқандарыңызға өте қуаныштымын. Мен сіздердің ынтымақтастық пен шығармашылық белсенділіктеріңізге үміттенемін.

Бүгінгі сайысымыздың бастау тәсілінде сәлемдесу әр қатысушы көршісінің атын атап шақырады. (Сәлеметсіз бе , мен сізді көргеніме қуаныштымын.) деп көршіңізге тілек айтасыз. Тілекті қайталауға болмайды.

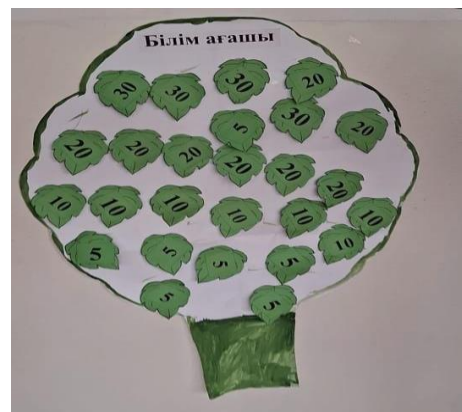
**Кімдер жүйрік, қанекей білейікші,
 Әділқазы алқасына тек әділдікті,
 Ал, тәрбиешілерге сәттілік тілейікші –дей отырып
 1 кезеңі Презентация. Оқу іс- әректің қорғау**

Сайысымыздың 2 -ші кезеңі

**Ал, тәрбиешілер сайысқа қалайсыздар,
 Сіздер өтер әліде көп талай сын бар.
 Асығындар қымсынбай кеп,
 Жауап айтсаң сұраққа жарайсыздар, - дей отырып
 сайысымыздың сұрақтарына жауап беру.**

Ескертілетін жайт:

- жауаптың дұрыстығы;

- уақыт мөлшері;
- Мазмұны;
- Әртістік шеберлігі

Сайысымыздың 3 -ші кезеңі

Білім ағашы педагогикалық сұрақтар

Сайысымыздың 4 -ші кезеңі

Ағаш бақта . Сіз қандай педагогсыз?

Қорытынды: Тәрбиеші ақыл-ойы мен күш-қуатын балаларға арнап, жан аямай еңбек етеді. Өйткені ол, оның көкірек көзін ашып, дүниетанымын кеңейтіп, қияға қанат қақтырады. Сондықтан болар кейбір дарынды ойшылдар да, тіпті арман қуған балалар да тәрбиешіні ерекше пір тұтып қадірлейді. Сондықтан тәрбиешіні қадірлейік.

**«Жетісу облысы білім басқармасының Талдықорған қаласы бойынша білім бөлімі» ММ
№15 «Айгөлек бөбекжай балабақшасы»**

**Би жетекшісі
Мусина Айкерим Умиржановна**

РУХАНИ ЕЛШІСІ ДЕП -“ БИ ӨНЕРІН” АЙТАМЫЗ

Балалардың би әлемін түсініп қабылдаудағы талғампаздығын тәрбиелеу, эстетикалық сезімталдығын қалыптастыруды білімді, мәдениетті болып өсуіне әсер етудің мектептегі би өнерінің рөлі, би қажеттілігі жайында қоғамдық сананы нығайту, бөлімдері:

1. "Хореография" туралы түсінік.
2. Би өнерінің мәні неде?
3. Би қалай туады?

"Өнер - өнегелі, ақылды адамдарды тәрбиелейтін құрал" — деп белгілі педагог В.А.Сухомлинский айтып кеткендей, тәрбие үрдісінде өнерге аса көңіл аудару қажеттілігін атап көрсеткен болатын. Сол өнердің бірі би өнері. Хореография (грек. χορεία - би, гр. γραφω - жазылады).

Алғаш рет "Хореография" термині француз би үйретушісі Р.О. Фейе енгізді. Қазақстанда "Хореография" термині 20-шы ғасырдың 30-шы жылдары қолданыла бастады. Хореография ол - сөзсіз өнер. Оның негізі -би. Хореография ой мен мазмұнды музыкалық-хореографиялық бейне арқылы ашатын сахналық өнердің бір түрі. Оның қайнар көзі - халық билерінде. Жалпы би - психиканың омониялық аясының жемісі.

Би өнерінің мәні неде?

Өңімені би тілімен жүргізу үшін бишінің ерекше табиғи қасиеті дарындылығы болу қажет. Латын тілінен аударғанда “үлгілі” деген мағынаны білдіреді.

Классикалық биді біз балет деп атаймыз. Балет дегеніміз итальян тілінен аударғанда "Билеймін" деген мағынаны білдіреді. Балет, би хореографиялық көріністердің авторын - балетмейстер деп атаймыз.

Би өнерінің мәні - классикалық биде деп толығымен айтуға болады.

Би қалай туады?

Бидің негізі - адам бойындағы көркемдік талаптардың тууы секілді биге деген психологиялық қажеттілікті анықтайды. Би өнері адам өмірінің эмоциялық табиғаты мен оны қоршаған табиғи ортаны бейнелеген көркемдік шығармашылық салаларында елеулі орын алады. Тұтас алып қарағанда би шығармашылығын, оның ішінде қазақ биінің қалыптасуы барлық дүние бейнелі түрде қабылданып әрі оның бәрі бейнеге айналдырылған тарихи кезеңге жатады. Бұл қоғамның даму сатыларының ерте кезеңіндегі би шығармашылығының қуатты эмоциялық серпін береді.

**Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласы
№40 "Болашақ" бөбекжайы МҚКҚ
Тәрбиеші, педагог-модератор
Ізбасарова Іңкар Байзаққызы**

«ҚОЙ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ЗЕРТТЕУ»

Білім беру дағды: Қатынас, таным

Мақсат-міндеттері: Балаларға халқымыздың кәсібі қой шаруашылығы жөнінде түсінік беру.

Үй жануары қой туралы білімдерін кеңейту.

Әдіс -тәсілдер: түсіндіру, әңгімелеу, көрсету, сұрақ-жауап, ойын.

Қажетті көрнекі құралдар: суреттері, дидактикалық ойындар.

Алдын-ала жүргізілетін жұмыстар: қой шаруашылығы туралы түсінік қалыптастыру.

Сөздік жұмыс: қырықтық, шөп, ұршық.

Іс-әрекет кезеңдері	Тәрбиешінің іс-әрекеті	Балалардың іс-әрекеті
Мотивациялық қозғаушылық	Жылулық шеңбері Біздер қазақ баласы, Сәлем сөздің анасы Амандасып алайық Сәлеметсіздерме апайлар!	қайталап айтады. Біздер қазақ баласы, Сәлем сөздің анасы Амандасып алайық Сәлеметсіздерме апайлар! балалар қолдарына ұстаған киіз үйді келген қонақтарға береді.
Іздену –ұйымдастыру шылық	Балаларға жұмбақтар жасырамын. Кішкене ғана бойы бар, Айналдырып киген тоны бар (қой) -Балалар, төрт –түлік малға не жатады? Балалар қазір сіздерге қой шаруашылығы туралы қызықты деректер көрсетейін. Ендеше біздер қой шаруашылығын зерттеп бақылайтын боламыз. Балалар бұл қой аула. Жазда қойлар өрісте жайылады, ал қыста қойлар қолда бағымда болады. Қой шаруашылығы осыдан 10-11 мың жыл бұрын қолға алынып дами бастады. Қой қазақтың ең басты байлығы болып саналады. Қойдың төлін қошақан деп айтады. Қой бағатын адамды шопан деп атаған. Ал қойдың төлін қошақан деп айтады. Балалардың өздеріне жем суларын бергізу. Балалар бұл ақ бидай деп аталады. Ақ бидай мен жемді қойларды семірту үшін береді. Бұл шөп деп аталады. Шөпті адамдар жаз мезгілінде шауып жинап алады. Күзде ,қыста қойлар қорада тұрады. Адамдар жинаған шөпті қойларға азық ретінде береді. Қойлардың жүнін қырқып жұмыстанады. Қойдың жүнін қырқатын құралды қырықтық деп атайды. Қойдың 3 аяғын байлап, жерге жатқызып алып ағайлар қырқады. Бір аяғын байламайды екен. Өйткені қойдың іші кеуіп кетпесін деп 1 аяғын байламай бос қояды. Балалармен қойды қойды қырқу. Қой шаруашылығы еліміздің барлық өңірінде қамтылған. Қойлардың сүті ,еті ,жүні де пайдалы. Адамдар қойдың жүнін қырқып киіз басып пайдаланады. Ертеректе әжелеріміз киіз басқан кезде әдемі ою –өрнектермен безендірген екен. Жүндерді түрлі-түске бояп текемет, киіз басуға қолданған екен.	Балалар жұмбақтың жауабын табады. -қой, ешкі, сиыр, жылқы, түйе

	Киімдер туралы айтамын. Сонымен қатар балалар әжелеріміз қойдың жүнін жуып, тазалап ұршықпен иіріп киім тоқыған. Балалар қараңыздаршы бұл қойдың жүнінен тоқылған шұлық. ал бұл біздің киіп жүрген шұлығымыз жұқа екен. Жүннен тоқылған шұлық аяққа жылу береді. Міне балалар қой шаруашылығының да адамға пайдасы көп екен. Бұл шәлі деп аталады. Шәліні әжелеріміз басына тартуға тоқиды. Шәлі жұмсақ, әрі жылы болады. Бұл қойдың жүнінен тоқылған қолғап. Қолғап қолымызға кисек қолымыз тоңбайды. Ал қойдың сүтінен айран, қатық, кілгей қаймақ, қызыл ірімшік жасауға болады. Ертеректе ата-әжелеріміз қойдың асығын санағыш ретінде қолданған екен. Балалар ендеше қазақтың ұлттық ойыны Балалар сіздер қазақтың қандай ойындарын білесіздер? «Қой көтермек» ойынын ойнап жіперейік. ұмытылып бара жатырған ұлттық ойынымыз қой көтермек ойыны ер балалардың күшін сынау мақсатында ойнатылады. Ортаға екі баланы алып қойды көтереді. Сергіту сәті Балаларды шеңбер болып отырады. Балалар мен сіздерге қазір асықтың көмегімен келіншек күйін сүймелдеп орындайды. Қолдарына қолғап киеді. «Келіншек» күйін асықпен сүймелдеу арқылы орындайды.	-қыз қуу, тақия тастамақ, теңге алу т.б
Рефлексивті – түзетушілік	Ұлттық ойын «Теңге алу» қазақтың ұлттық ойыны теңге алу ойыны екі топқа бөлініп ойналады. Басталатын жерге сызық сызылады да жерге орамалға тиын тасталады. Екі топқа бөлінген ойыншылар сол жерге тасталған теңгені алып жеңіске жетуі керек. сұрақ-жауап Төрт –түлік малға не жатады? -Қой туралы қандай тақпақ білесіздер? Қой туралы мақал –мәтел айта ғой. Төрт-түлік туралы қандай тиым сөздер білесіздер? біздер қандай шаруашылықты зерттеп бақыладық? -Қойдан біздер не аламыз? -Қойдың жүнінен не тоқиды? Жақсы балалар бүгін біздер қой шаруашылығын зерттеп бақыладық.	қой, ешкі, сиыр, жылқы, түйе Аяла Момақаным, маймағым Келмейді әлі ойнағың Қалтырайсың үйде де, Қошақаным қайда әлің? Алихан Ал кәнекей тұрағой Айтқанымды ұға қой Тұла бойын жылынсын Күн көзіне шыға ғой. Мал өсірсен қой өсір, пайдасы оның көл көсір. Қойға қоңырау жараспас. -Малды басынан ұрма. Малға теріс мінбе. Малды теппе. -қой шаруашылығын зерттедік. ет аламыз, жүнін қолданамыз. шұлық, қолғап, шәлі, киім тоқиды.

Күтілетін нәтиже:

Біледі: қой шаруашылығын зерттеп бақылауды

Игереді: төлдер туралы жалпы түсінік

Жасай алады: қой жүнін қырқып жұмыстануды

«Батыс Қазақстан облысы әкімдігі білім басқармасының Казталов ауданы білім беру бөлімінің
«Ақтілек» бөбекжайы» мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны
Әдіскер, педагог-модератор
Кайреденова Актоты Сагындыковна

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ӘДІСТЕМЕЛІК ҚЫЗМЕТТІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТҰРҒЫДА ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ. «В.ВОСКОБОВИЧТІҢ ДАМУТҰШЫ ОЙЫНДАРЫН ТӘЖІРИБЕДЕ ҚОЛДАНУ»

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогтары әрқашан жаңашылдықтың бәрін қабылдауға бейім. Жалпы білім беру тәжірибесін дамыту мектепке дейінгі білім беру жүйесінің барлық қызметкерлерінің шығармашылық, инновациялық әлеуетінің көрінуіне ықпал етеді. Бұл жағдайда педагогтар мен басшылардың тұлғалық және кәсіби дамуына негізделген кәсіби құзыреттілік ерекше маңызды. Білімді жаңарту үдерісін адамдар ұйымдастырады. Демек, оны жобалау, іске қосу және қолдау инновациялық қызметті ұйымдастырушылар ғылым жетістіктеріне және қоғамның қажеттіліктеріне сүйенетін дәрежеде тиімдірек болады.

Қазіргі уақытта инновациялық қызмет саласына жеке мектепке дейінгі мекемелер мен жаңашыл педагогтар ғана емес, барлық дерлік мектепке дейінгі мекемелер кіреді, осылайша, инновациялық қайта құрулар жүйелі сипат алууда. Мектепке дейінгі мекемелердің жаңа түрлері мен профильдері, баланың жеке даралығына және оның жанұясының қажеттіліктеріне бағытталған оқу-тәрбие процесінің вариативтілігін қамтамасыз ететін жаңа білім беру бағдарламалары жасалды.

Біліктілікті арттыру жүйесін сапалы өзгертусіз мектепке дейінгі білім беруді дамыту, оның педагогтары мен басшыларының кәсіби шеберлігін арттыру, ойлау мен белсенділіктің инновациялық стилін дамыту мүмкін емес. Қазіргі қоғамда инновациялардың үлкен санымен сипатталатын динамикалық өзгерістер орын алууда. Инновациялық үдерістер қазіргі мектепке дейінгі білім берудің даму заңдылығы болып табылады.

Мектепке дейінгі білім берудің қазіргі стандарттары бала тұлғасын дамытудың бірнеше негізгі бағыттарын ажыратады, олардың бірі жеке білім беру саласы ретінде оқу-тәрбие жұмысының белгілі бір мазмұнын көздейтін және даму критерийлері бар танымдық даму болып табылады. «Танымдық даму» білім беру бағыты қиял мен шығармашылық белсенділікті дамытуды, қоршаған дүниенің объектілері, осы заттардың қасиеттері мен байланыстары (пішіні, түсі, өлшемі, саны, саны, бөлігі және бүтіндігі, кеңістік пен уақыт, т.б.) туралы түсініктерді қалыптастыруды көздейді.

Қарқынды дамып келе жатқан, түрлі ақпарат ағыны үлкендерді ғана емес, балаларды да бойына сіңіріп жатқан заманда баланың әлі жетілмеген санасын дұрыс жолға бағыттау маңызды. Бала ой еңбегінің әдісін, ойлау, дұрыс талдау, синтездеу қабілетін меңгеруі керек.

Баланы ойлауға үйрету үшін бұл процесті қызықты және танымды ету керек. Бұған әртүрлі әдістер арқылы қол жеткізіледі, олардың арасында менің балалармен жұмысымда оқу ойыны ерекше орын алады. Танымдық дамытуға арналған оқу іс-әрекетін ұйымдастыруда В.Воскобовичтің оқу ойындарын өз жұмысымда сәтті пайдаланамын. Бұл ойын технологиясы керемет ойын кеңістігін құруды қамтиды, топтың объектілік-кеңістіктік ортасында балаларды тамаша қойылымдарда ойнауға, әртүрлі ертегі кейіпкерлерімен, жан-жануарлармен танысуға шақырады. В.В. Воскобовичтің ойын дамыту процесіне балаларды қатыстыру баланың шығармашылық дамуына, танымдық процестеріне, зейінін белсендіруіне мүмкіндік береді. Бұл жай ғана ойындар емес – бұл балаларды ойлауға, шығармашылыққа баулитын

ертегілер, шытырман оқиғалар, күлкілі кейіпкерлер. Сонымен қатар ертегі кейіпкерлері өз ертегілерімізді жасауға септігін тигізеді.

В.В. Воскобовичтің ойындары сенсорлық және танымдық қабілеттердің, кеңістіктік және логикалық ойлаудың, елестетудің, зейіннің еріктілігі мен шоғырлануына ықпал етеді. Ойын арқылы балалар сандардың сандық құрамы туралы түсінік алады, бөлшек және геометриялық пішіндермен, дыбыстар мен әріптермен танысып, оқу мен жазуды үйренеді. Жиынтықтағы барлық ойындар қолдың ұсақ моторикасын, жобалау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Көп функциялы құрылыс жинақтары балалардың логикалық-математикалық дамуына, сенсорлық және танымдық қабілеттерін дамытуға, жобалау жаттығуларына, көзді және екі қолдың ұсақ моторикасын дамытуға бағытталған, сонымен қатар олар психикалық процестердің дамуына ықпал етеді (зейін, есте сақтау, ойлау, шығармашылық қиял).

Ойын технологиясы мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сәйкес келеді және баланың дамуының барлық саласын (әлеуметтік-коммуникативтік, когнитивтік, сөйлеу, көркемдік-эстетикалық, физикалық) қамтиды. Білім беру стандарты балалардың зияткерлік, шығармашылық, танымдық, психикалық, физикалық және жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың дамуы үшін үйлесімді жағдайлар жасауға бағытталған. В.Воскобовичтің ойын технологиясының даму бағыттарына мемлекеттік білім беру стандартының қойған мақсаттары мен міндеттері сәйкес келеді. Сондай-ақ балалармен бірлескен іс-әрекетте технологияларды қолдану, оларды практикада пайдалану нақты білім беру мәселелерін шешуге және оқу үдерісінің сапасын қамтамасыз етуге мүмкіндік беретінін атап өткім келеді.

Воскобовичтің оқу ойындарын педагогикалық процесте қолдану балалармен үйреншікті іс-әрекеттен танымдық ойын әрекетіне көшуге мүмкіндік береді. Ойын баланың шығармашылық қабілеттерінің көрінуін ынталандырады, оның тұлғалық дамуына жағдай жасайды. Оның оқу ойындары - көп функциялы. Осы ойындардың көмегімен тәрбиешілер көптеген оқу тапсырмаларын шеше алады. Оның ойындарының мақсаты - балалардың шығармашылық, танымдық деректерін, интеллектуалдық, ақыл-ой және математикалық қабілеттерін дамыту. Ойындық танымдық әрекетті ұйымдастыруда ересек адамға ерекше рөл беріледі. Біз балаларды ертегі кейіпкерлерімен және бейнелі терминологиямен таныстырамыз, баланың қабілеті мен қызығушылығына қарай ойын тапсырмаларын таңдаймыз, олармен ойнаймыз, оқытамыз.

В.В.Воскобович технологиясының дамытушы ойындарын іс жүзінде қолданып көрген, ойнаған балалар бастауыш сыныпқа жақсы даярланған, оқу, жазу, санау дағдыларын оңай меңгерген келеді. В.В. Воскобовичтің танымал ойындарының бірі «Игровой квадрат», «Геоконт», «Чудо», «Математические корзинки», «Чудо-головоломки», «Конструктор букв», «Ларчик» ойындары. Бұл ойындар мектеп жасына дейінгі балалардың даму үрдісін арттырады.

«Геоконт» - немесе оны «шегелері бар тақтайша» немесе «түрлі-түсті өрмек» деп атайды. Ол координаттық үлдір жағылған шеге тақтайша түрінде болады. Ойын алаңына пластмасса шегелер бекітілген және оларға түрлі-түсті «динамикалық» резеңкелер тартылып тағылады. Осындай құрылымдау нәтижесінде пәндік мүсіндер, геометриялық пішіндер, айшықтар, сандар, әріптер шығады.

В.В. Воскобович ойындары бойынша сабақтар барысында педагогтың келесілерге баса назар аударғаны жөн:

Дайындық. Балаға ойынды ұсынар алдында алдымен әдістемелік кеңестермен және ойынның өзімен танысып алу;

Сөйлеу. Негізінен балалар қолмен жұмыс істеп, аз сөйлейді. Сабақ барысында баладан оның не істеп жатқанын, не себепті басқасын емес, дәл сол пішінді таңдап алғанын сұрау, ертегі тапсырмасын мазмұндап беруін сұрау немесе жаңа сюжет ойлап табу.

Орнықтылық. Ойын материалдарымен ойнай отырып, бала көбінесе бір қалыпта отырады. Балалардың жастық ерекшеліктерін есепке алып, «ойын қызығына» түсіп кеткен балалардың назарын басқаға уақытылы аударған жөн.

Ыждаһаттылық. В.В. Воскобович құралдарымен ойын үшін ыждаһаттылық қажет. Кез-келген бала оған шыдай алмайды. Балаларды оқытудың басты міндеті – оларға дайын білім беру емес, олардың өзі «ашылулар» жасайтын, мәселелік міндеттерді шешу арқылы жаңа нәрсені үйренетін балалардың іс-әрекетін ұйымдастыру. Осылайша, оқыту процесінде қолданылатын ойын сәттері, оқу мен жаңалық ашу қуанышы балалардың танымдық мотивациясын қалыптастырады.

В. Воскобовичтің оқу ойындарының басты ерекшелігі - әдеттегі шеңберді өзгертпей немесе қайта құрмай, тұрақты ойын процесіне енгізудің қарапайымдылығында. Ал бұл ертегілердегі ересек адам жасына, тәжірибесіне қарамастан баланың толыққанды серіктесіне айналады.

**Астана қаласы
№50 «Жұлдыз» балабақшасы МКҚМ
Тәрбиеші
Амантай Ұлжан Қанатқызы**

«МАМАНДЫҚТЫҢ БӘРІ ЖАҚСЫ»

Мақсаты: Балалардың әртүрлі мамандықтар туралы білімдерін толықтыру. Мамандық түрлерімен таныстыру.

Дамытушылық: Балалардың мамандықтар туралы білімдерін кеңейту арқылы балалардың сөздік қорын, ой-өрісін, шығармашылық қиялын дамыту. Балалардың ойлау қабілеттерін дамыта отырып, болашақ мамандыққа байланысты ұғымдарын тереңдетіп, қызығушылықтарын арттыру.

Тәрбиелілік: Әр түрлі мамандық түрлеріне және еңбек адамдарына құрмет сезіммен қарауға қызығушылықтарын арттыру, үлкендердің еңбегін бағалап, құрметтеуге тәрбиелеу.

Сөздік жұмыс: тігінші, шаштараз, дәрігер, полиция қызметкері, тәрбиеші, дүкенші, суретші, жүргізуші т.б.

Қолданылатын құрал-жабдықтар мен көрнекіліктер: мамандық иелерінің суреттері.

Жылулық шеңбері. Қонақтармен амандасу.

Үлкенге де Сіз

Кішіге де Сіз

Құрметпенен сіздерге

Бас иеміз біз. (Бас иеді).

Тәрбиеші: Балалар қазір жылдың қай мезгілі?

Балалар: Қыс

Тәрбиеші: Күз мезгілінде неше ай бар?

Балалар: үш ай бар

Қазір қыстың қай айы?

Балалар: желтоқсан, қаңтар, ақпан

Тәрбиеші: Қыс мезгілінде ауа-райы қандай болады?

Балалар: қыс мезгілі де өзіндік кіршіксіз аппақ қарымен, қаһарлы мінезімен, сықырлаған аязымен ерекше.

Далада аққала жасап, шанамен сырғанап аппақ қар мен ойнайды балалар.

Тәрбиеші: Балалар, бүгінгі ашық оқу іс — әрекетіміздің тақырыбы «Мамандықтың бәрі жақсы» деп аталады. Біз бүгін мамандық иелері туралы өтеміз. Барлық мамандар өмірде өте қажет. Балалар сендер балабақшада күнде қандай мамандық иелерімен кездесесіңдер?

Балалар: Тәрбиеші, тәрбиешінің көмекшісі, медбике, аспазшы, дәрігер күзетші.

Олай болса, балалар жұмбақ шешіп көрейік.

Жұмбақтар шешу.

- 1) Мектептің жүрегі , білімнің тірегі. (Мұғалім)
 - 2) Сауықтырар сырқатты , жылы үнмен тіл қатты. (Дәрігер)
 - 3) Тікті әсем киімді, Дүкенге әкеп ілінді.(Тігінші)
 - 5) Тәртіп заңды сақтайды, ел сенімін ақтайды (полиция)
 - 6) Тәп тәтті тамағы, тамақтың маманы(Аспазшы)
 - 7) Кірпіштен сарай, үй салады
- Ол адам кім болады? (Құрылысшы)**

8) Қолында қайшы, тарағы

Тәртіпке шашты салады. (Шаштараз)

Мамандық иелерінің суреттерін көрсете отырып, мамандықтермен таныстыру.

Тәрбиеші: Балалар барлығымыз жол ережесін сақтай отырып әртүрлі мамандықтар әлеміне жол тартайық.

Оған біз жаяу барайық. Ол үшін жолда жүру тәртібін сақтау керекпіз.

Тәрбиеші: Көше тәртібін сақтау үшін не істейміз?

Балалар: Бағдаршамға қараймыз.

Мен көшеден өтерде,

Бағдаршамға қараймын.

Қоймаған ғой бекерге,

Жәрдемшісі талайдың. (хор)

Полиция қызметкері бағдаршамның қызыл, сары, жасыл түсін көрсетіп жол нұсқап тұрады, қалған балалар жаяу жүргіншілер жолағымен өтіп, әр үстелге отыра қалады.

Тәрбиеші: Балалар сендердің алдарында әр үстелде әртүрлі мамандық иелерінің құрал-жабдықтары жатыр, өздерің ұнатқан мамандықтарыңды таңдап, топтарға бөліне қойыңдар.

Бірінші болып жолақтан Тілші, бейнебақылауға түсіруші оператор өтеді, одан кейін суретші, кір жуушы, тігінші, өрт сөндіруші, шаштараз, аспазшы, сатушы, құрылысшы маман иелері өтіп өз тапсырмаларын орындайды. Суретші қылқаламмен күз мезгілінің суретін салады, кір жуушы кір киімдерді жуып, кептіріп, өтектейді, тігінші фетрден көрпешенінің тысын тігіп, ішіне мақта салып көрпеше тігеді, өрт сөндіруші өрт қауіпсіздігі ережелерімен таныстырады, шаштараз шаш үлгісін жасайды, аспазшылар дүкеннен жемістерді сатып әкеліп, оларды жуып, одан жемістер салатын жасайды, құрылысшы кубиктардан үй салады, дүкеншілер жемістер мен көкөністер сатады.

Полиция: Құрметті ауыл тұрғындары бүгін біз барлық мекемелерді тексеруге шығамыз, барлық сақтық шараларын сақтауларыңызды сұраймын.

Сырттан Тілші пен бейнебақылауға түсіруші (оператор) кіріп келеді.

Полиция: Сіздер кімсіздер, кімге келдіңіздер?

Тілші: Біз «Қазақстан» телеарнасынанбыз, осы ауыл мекемелерінің мамандарынан сұхбат алуға келдік.

Полиция: Мен осы ауыл инспекторымын, жүріңіздер біз де тексеріске шыққалы жатыр едік, бірге аралайық.

Дүкенші: Біз ашылдық ыстық нан аламыз, ыстық нан аламыз

Сатып алушы: Сәлеметсізбе!

Дүкенші: Сәлеметсізбе!

Сатып алушы: Маған 1 кг жасыл алма

1 кг мандарин

1 кг банан

2 йогурт беріңіз

Дүкенші: Жақсы (бәрін пакетке салып береді)

Сатып алушы: Қанша болды барлығы?

Дүкенші: 2000 тг

Сатып алушы: Жақсы (ақша береді)

Дүкенші: Мен сізге қалған ақшаны телефон нөміріңізге жіберсем болама?

Сатып алушы: Жақсы

Дүкенші: Келіп тұрыңыз. Сау болыңыз!

Сатып алушы: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Суретші: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Суретшімін: Мен суретшімін

Тілші: Сіз қандай сурет салып жатырсыз?

Суретші: Мен алда болатын Қыс мезгілі байқауына сурет салып жатырмын.

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Суретші: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Кір жуышы: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Кір жуышы: Кір жуамыз, кептіреміз үтіктейміз

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Кір жуышы: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Тігінші: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Тігінші: Тігетін киім-кешекті,

Тігінші болам мен епті.

Біз әдемі көйлектер тігеміз. Бізге бүгін көрпе тігуге тапсырыс берген. (Отырған апайларға ұсыну, Бүгінгі тапсырыста көрпе тіктік. Көрпені көрсету)

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Тігінші : Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Өрт сөндіруші: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Өрт сөндіруші: Біз 101 көмекке асығамыз. Отты өшіріп, адамдарды құтқарамыз.

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Өрт сөндіруші: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Шаштараз: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Шаштараз: Мен осы ауылдағы барлық тұрғындардың шаштарын сәнді қылып аламын. Сізге қандай шаш үлгісі ұнайды?

Тілші: Келесі жолы келемін. Рақмет. Сау болыңыз!

Шаштараз: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Аспазшы: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Аспазшы: Дәмді тамақ пісіріп,

Мен аспазшы боламын.

(апайларға салат ұсыну. Алма, банан, мандариндерді төртке бөліп, үстіне йогурт құйып арластырдым)

Дәмін көріңіздер

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Аспазшы: Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Құрылысшы: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Құрылысшы: Ахмедияр

Адамдарға үй салған,

Құрылысшы болам ұлғайсам.

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Құрылысшы:Сау болыңыз!

Тілші: Сәлеметсіз бе!

Дәрігер: Сәлеметсіз бе!

Тілші: Сіз қай маман иесіз?

Дәрігер: Ақ халатты абзал жан, Мен дәрігер боламын, бәрін емдеп жазамын.

Тілші: Рақмет. Сау болыңыз!

Дәрігер: Сау болыңыз!

Тілші Полиция қызметкері сізге үлкен рақмет ауылдың барлық мамандарынан сұхбат алдым. Ауылды жерде таза ауа өте тамаша! Бірақ, қалаға қайтатын уақыт келді. Мен жол жүрейін. Сау болыңыз!

Полиция қызметкері сізге біздің ауыл ұнаса тағы да қонақ болып келіңіз. Жолыңыз болсын! Сау болыңыз!

Тәрбиеші: балалар сендер бүгін қандай мамандық иелерімен таныстыңдар?

Балалар: суретші, құрылысшы, кір жуушы, өрт сөндіруші, полиция, аспазшы, сатушы, тігінші, дәрігер т.б.

Әсемпаз болма әрнеге,
Өнерпаз болсаң арқалан,
Сен де бір кірпіш дүниеге
Кетігін тап та бар қалан.

Барлық бала өз қолындағы бір-бір кубикті (кірпіш) ортадағы тұрған үстел үстіне қалап үй салады. Осылайша әр бала мемлекетіміздің іргетасын қалауға өз үлесін қосады.

Жамбыл облысы, Жамбыл ауданы, Шайқорық ауылы

"Ақбота "бөбекжай-бақшасы"

Тәрбиеші

Аманжолова Дарига Шакизатқызы

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ МЕКЕМЕДЕ БАЛАЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Мектепке дейінгі тәрбие беру ұйымдарында балалардың ой-өрісін, логикасын, тілін дамытуда, белгілі бір затты қабылдауын, есте сақтауын, оны қайта жаңғыртып көзге елестетуін, дүниетанымын дамытуда қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастырудың маңызы ерекше. Балаларда бар түсініктер өздігінен ұғымдарға айнала алмайды. Ұғымдарды және оларды қолдануға негізделген ойлаудың логикалық формаларын балалар ғылыми білімдерге негіздеу барысында меңгереді. Демек, мектепке дейінгі балалардың ақыл-ой қызметінің дамуы, логикалық ойлаудың дамуы қарапайым математикалық түсініктерді қалыптастыру барысында жүзеге асырылады. Балаларды мектепке дайындауда математиканы оқыту тек сандық және кеңістік, уақыт жайлы түсінік қалыптастырып қана қоймайды, сонымен бірге олардың ойлау үдерісін дамытуға (анализ, синтез, индукция, дедукция) ықпал етеді.

XVIII-XIX ғасырларда мектеп жасына дейінгі балаларды арифметикаға оқытудың мазмұны мен әдістері және өлшемдер, уақыт пен кеңістік туралы идеяларды дамыту мәселелері Я. А. Коменский, И. Г. Песталоцци, К. Д. Ушинский, Л. Н. Толстой және т. б. жасаған озық педагогикалық білім беру жүйелерінде көрініс тапты. Сондықтан, балабақшада бүгінгі күні бала қарапайым математикалық білімді игеруі керек. Алайда, балалардың математикалық қабілеттерін қалыптастыру және дамыту мәселесі мектеп жасына дейінгі педагогиканың ең аз дамыған әдістемелік мәселелерінің бірі болып табылады. Мектеп жасына дейінгі балаларды математика негіздеріне үйрету үшін маңызды орын беріледі. Бұған көптеген себептер себеп болады: алты жастан бастап мектепте оқудың басталуы, баланың алған ақпаратының көптігі, компьютерлендіруге көбірек көңіл бөлу, оқу процесін қарқынды етуге деген ұмтылыс. Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеудің негізгі формасы және олардың жетекші қызметі — ойын. В.А. Сухомлинский айтқандай "ойын жоқ болса толық ақыл-ой дамуы мүмкін емес. Ойын-бұл үлкен жарық терезе, ол арқылы баланың рухани әлеміне идеялар мен ұғымдардың өміршең ағымы құйылады. Ойын-бұл ізденімпаздық пен қызығушылықтың жарқылын тудыратын ұшқын. Бұл мектеп жасына дейінгі баланың танымдық қабілеттерін дамытуға көмектесетін балаға қызықты оқу элементтері бар ойын. Педагогикалық қызметтің мақсаты ойын-сауық материалының әртүрлі формалары

мен әдістерін қолдану арқылы қарапайым математикалық көріністерді барынша дамыту болып табылады. Мақсатқа оқыту, дамыту және тәрбиелеу міндеттері арқылы қол жеткізіледі. Негізгі математикалық түсініктерді, сөйлеу дағдыларын қалыптастыру; қиялын, ойлау шығармашылығын дамыту (икемді, ерекше ойлау қабілеті); балаларда эмоционалды-бейнелі және логикалық принциптерді үйлесімді, теңдестірілген дамыту; психикалық стрессті, интеллектуалды күш-жігерді қажет ететін ойындарға қызығушылықты ояту; оң нәтижеге, табандылық пен тапқырлыққа ұмтылуға ықпал ету.

Балалардың толыққанды математикалық дамуы тәрбиешінің ұйымдастырылған, мақсатты қызметімен қамтамасыз етіледі, оның барысында танымдық міндеттер ойластырылады, оларды шешудің тиімді жолдары мен әдістері таңдалады. Белгіленген тәртіппен және белгілі бір режимде өтетін білім алушылар мен білім алушылардың арнайы ұйымдастырылған қызметі оқыту нысаны деп аталады.

Мектеп жасына дейінгі балалардың математикалық дамуы сабақтарда, олардан тыс жерлерде, балабақшада және үйде жүзеге асырылады. Балалармен жұмыс жасауда мектеп жасына дейінгі балалардың математика алдындағы дайындығы бойынша тікелей білім беру қызметін ұйымдастырудың келесі формалары қолданылады: фронтальды және кіші топтық сабақтар, жеке жұмыс, ойын-сауық (бос уақыт).

Балабақша тәжірибесінде ойын-сауық және демалыс кештері сияқты білім беру жұмысын ұйымдастырудың кең таралған түрі бар. Олар балалардың танымдық іс-әрекетін дамытуға ықпал етеді: аналитикалық қабылдау, тұрақты назар, сөйлеу, кеңістіктік қиял, баланың жеке басының моральдық-ерікті және мотивациялық саласын қалыптастыру. Ойын-сауық процесінде балалар алған білімдерін, дағдыларын бекітеді. Мұның бәрі математикалық дамудың апталық сабақтарына ұқсамайтын ортада болады.

Математикалық бос уақыт пен ойын-сауық кішіден бастап барлық жас топтарында өткізіледі. Бос уақыттың ұзақтығы, әдетте, белгілі бір жас тобындағы сабақтардың ұзақтығына тең (мектепке дайындық – 30-35 минут, үлкені – 25-30 минут, орташа – 20-25 минут, кішісі – 15-20 минут).

Қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру тасырмаларына мыналар жатады:

- Баламен бірге үстел үстінде есепшотпен ойналатын ойындарды ұйымдастыру. Балаға белгілі бір объектілерді күн сайын санап отыруға үйрету.
- Баланың қолына заттар беріп, санату. Баламен бірге үстел үстінде есепшотпен ойналатын ойындарды ұйымдастыру. Балаға белгілі бір объектілерді күн сайын санап отыруға үйрету. Санның белгілі бір мәні бар екенін көрсету (жылдамдықты тежеу, температура)
- Балаға манипуляция жасау үшін түрлі заттарды беру (кнопка, тас, қарағай, емен жаңғақтары)
- Санауды цифрды қолдану, кейбір цифрларды атауға тарту.
- Заттың санын білдіретін түсінігін қолдану (қораптан үш алма алады)
- Күнделікті өмірде сан мен санауды қолданады (қолын көтерген балаларды санайды)
- Ойша 5-ке дейін санау.
- Күнделікті әрекетте ойындарда ойыншықтарды, тиындарды санауға, есептеуге мүмкіндік туғызу.
- Күнделікті өмірде өлшеу аспаптарын және әдістерін қолдануға үйрету.
- Пішінді дұрыс атау үшін тиісті сөздерді қолдану.
- Ыдысты құмға немесе суға толтыра отырып, өлшеуге үйрету.
- Заттарды кішіден үлкенге қарай ретімен орналастыруды көрсету.
- Пішіннің бір немесе екі бөлігін алып, екіге бүктеу, не жанына қою арқылы жаңа пішіннің қалай пайда болатынын көрсету (2 үшбұрыш пішінін алып, тіктөртбұрыш жасау)
- Заттарды пішіндері бойынша салыстыруға және суреттеуге арналған ойындарға тарту.
- Пішіндерге түсініктеме беруде көрнекі құралды қолдануға жағдай жасау.
- Заттың пішінін, мөлшерін, орналасқан жерін атауда сөздерді қолдану.

Қорытындылай келсек, мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қабілеттері мен танымдық қызығушылығын қалыптастыру — мектеп жасына дейінгі баланы тәрбиелеу мен дамытудың маңызды мәселелерінің бірі. Баланың танымдық қызығушылығы мен танымдық қабілеттерінің қаншалықты дамидынына оның мектептегі оқуының сәттілігі және жалпы дамуының сәттілігі байланысты. Жаңа нәрсені білуге қызығушылық танытатын және оны жүзеге асыратын бала әрқашан одан да көп нәрсені білуге тырысады-бұл, әрине, оның ақыл-ой дамуына оң әсер етеді. Балалардың бағдарламалық материалды сәтті игеруі көбінесе олардың математикалық дағдыларының қалыптасуына байланысты.

Жетісу облысы, Көксу ауданы, Мұқыры ауылы
"Қызғалдақ" бөбекжай бадабакшасы
Тәрбиеші, педагог-модератор
Абилданова Ботагоз Сайлауовна

«ОЙЫН ӘРЕКЕТІНІҢ БАЛАНЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ»

«Баланың ойыны – баланың ойлауымен тең» деген халық даналығы бар. Ойын – тек ермек емес, ол баланың жан-жақты дамуының қайнар көзі. Бала үшін ойын – өмірдің өзі, ал өмір сүру – үйрену, тану, дамуға ұмтылу. Ұлы Абай: *«Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?»* деп бекер айтпаған. Бұл сөзде терең мән бар: ойын – баланың болашаққа дайындығы, оның өмірге бейімделу жолы.

Бала өмірге келген сәттен бастап, қоршаған ортаны ойын арқылы танып, алғашқы білімін, тәжірибесін ойын барысында қалыптастырады. Бала ойында жігерін шыңдап, шеберлігін дамытады, өзін қоршаған әлеммен үйлесімді қарым-қатынас орнатуды үйренеді.

Ойын – баланың ойлау жүйесін жетілдіретін маңызды құрал. Ойын арқылы бала жаңа білім алады, дүниені зерттейді, талдайды, салыстырады, қорытынды жасайды. Ахмет Байтұрсынұлы *«Бала білімді тәжірибе арқылы өздігінен алуы керек»* деп айтқан. Ал тәжірибе дегеніміз – баланың өздігінен ізденуі, әрекет етуі. Демек, ойын – баланың алғашқы ұстазы, оның өмірге бейімделуінің негізгі жолы.

Қазақ даласының ғұламалары ойынның адам санасын шыңдаудағы рөлін жоғары бағалаған. Ойын – шығармашылық қабілетті дамытудың қайнар көзі. Баланың қиялы шексіз, ал ойын – сол қиялды шындыққа айналдыратын сиқырлы әлем.

Шәкәрім Құдайбердіұлы: *«Ақыл, қайрат, жүректі бірдей ұста, сонда толық боласың елден бөлек»* деп айтқан. Бұл сөз баланың дамуына да қатысты. Бала ойнап жүріп, ақылын дамытады, ойлау қабілетін шыңдайды, сонымен бірге ерік-жігерін қалыптастырады. Баланың өз бетімен шешім қабылдауы, батыл әрекет етуі ойын барысында жүзеге асады.

Ойын – тек қана көңіл көтеру құралы емес, ол баланы болашақ өмірге бейімдейтін тәрбие мектебі. Ойын арқылы бала өмірлік қиындықтарды шешуді үйренеді, шыдамдылыққа, табандылыққа, әділдікке тәрбиеленеді.

Ойын – баланың болашағы. Ол ойнап жүріп, өз болмысын қалыптастырады, дүниетанымын кеңейтеді, ақыл-ойын шыңдайды. Қай заманда да дана халқымыз ойынның бала тәрбиесіндегі маңызын терең түсініп, оған ерекше мән берген. Сондықтан біз де, бүгінгі ұрпақ тәрбиесіне жауапты жандар, баланың ойынын текке кететін уақыт деп емес, оның болашаққа жасаған ең маңызды қадамы деп қабылдауымыз керек.

Дұрыс ұйымдастырылған ойын – тәрбиенің іргетасы, ал сол іргетас мықты болса, болашақ та жарқын болмақ. Ойын – бала дамуының алтын кілті, оны дұрыс пайдалана білсек, ұрпағымыздың білімді, саналы, бәсекеге қабілетті болып өсуіне жол ашамыз.

**Қарағанды қаласы
"Мерей" бөбекжайы КМҚК
Тәрбиеші
Заитова Шынар Акановна**

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРМЕН СӨЗДІК ҚОРДЫ АРТТЫРУ ЖҰМЫСЫНЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ

Сөз – тілдің негізгі бірлігі, баланың сөздік қорын кеңейтпей, сөздік қатынасты жетілдіру мүмкін емес. Сөздер мен олардың тіркестері нақты заттар мен дерексіз ұғымдарды білдіреді, сөздер сөйлеушінің ойын, сезімін, эмоциясын білдіреді. Адамның сөздік қоры неғұрлым бай болса, оның ойды дәлірек, ерекше және мәнерлі тұжырымдау үшін сөздерді таңдауы соғұрлым кең болады.

Сөздік қорын байыту және белсендіру баланың ең кішкентай кезінен басталуы керек. Ал алдағы уақытта оны жетілдіріп, арттыру қажет. Сөздік қоры мол бала ғана сауатты сөйлеуді дұрыс қалыптастыра алады. Тәрбиешінің міндеті - мүмкіндігінше сөйлеуді дамыту және сөздік қорын байыту процесін оңтайландыру. Сөйлеуді дамыту және сөздік қорын байыту үшін әртүрлі оқыту әдістерін қолдана отырып, үлгі әдісін пайдаланғаннан гөрі айтарлықтай нәтижелерге қол жеткізуге болады. Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, баланың сөздік қоры балалардың сөйлеуін дамытудың негізі болып табылады деген қорытындыға келеміз. Балалар табиғи затты қабылдау негізінде сын есімдердің ең көп санын, ал ең азын – идеясына қарай атайды. Табиғат объектілерін сипаттағанда түсін, материалын, өлшемін және пішінін білдіретін сын есімдердің саны көбірек болса, баяндау арқылы сипаттағанда көп факторлы және бағалауыш сын есімдер алдыңғы орынға шығады. Белсенді сөздік қорын молайту мақсатында дидактикалық ойындар мен жаттығулар топтамасын жүргізуге болады.

Балалардың сөздік қорының даму ерекшеліктерін талдау сөз мазмұнын дамытудың бірнеше бағыттарын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл сөздердің ассимиляциясы:

- мағына деңгейінде;
- мағына деңгейіндегі тіл бірліктері ретінде - қоршаған дүниенің заттары мен құбылыстарын тұтас қабылдау негізінде белгілеу.

Белсенді сөздікте сөздің пайда болуы және баланың оны қолдануы сөздің игерілгендігінің, сол бойынша жұмыстың аяқталғанының белгісі. Сыртқы дүниемен танысу барысында балалардың сөйлеуінде сөздерді жинақтау әртүрлі әдістер мен құралдарды қолдану арқылы жүзеге асырылады. Ең маңызды әдіс – бақылау. Ол барлық жас топтарында балабақшада өткізілетін бірқатар сабақтарда қолданылады (кез келген процесті бақылағанда, балабақша ғимаратын қарау кезінде, объектілерді қарау кезінде, экскурсияларда). Балалармен бақылауды ұйымдастыруға дайындық кезінде тәрбиеші қажетті ақпарат ауқымын, сонымен қатар бақылау кезінде балалар үйренуі керек сөздерді таңдауы керек. Тікелей бақылау, әртүрлі анализаторларды (көру, есту, иіс сезу, тері, кинестетикалық) іске қосу қажет. Мысалы, балаларға балабақша аумағын айналып жүгіруге, жапырақтарды жинауға, ағаштардың қабығына қол тигізуге және т.б. мүмкіндік беру қажет. Бақылау барысында балаларға ең бастысын көруге көмектесу керек, яғни олардың ақыл-ой әрекетін белгілі бір бағытқа бағыттау керек.

Мектеп жасына дейінгі балалар сөзді көріп, есте сақтаса, сөз олардың санасында сәйкес мазмұнмен толығады. Бақылау кезінде ересек адамның айтқан сөзінің дыбысы баланың ол белгілейтін затты немесе әрекетті қабылдауымен сәйкес келуі маңызды. Әйтпесе, мектеп жасына дейінгі балалардың назары аударыла бастайды және олардың қабылдауы сөзбен байланыспайды. Бақылау кезінде балаларды егжей-тегжейлермен, көптеген бөлшектермен жүктеуге болмайды. Бұл оларды басты нәрседен алшақтатады және тез шаршатады. Бақылаулар саны педагогикалық тұрғыдан негізделген және басқа сабақтар санына сәйкес болуы керек.

Суреттерді көрсету балаларға қоршаған шындықпен танысуға және сөздік қорын байытуға көмектеседі. Сурет өзінің статикалық сипатына байланысты объектіні ұсақ-түйекке алаңдамай, жақсырақ, мұқият қарауға, сонымен қатар объектіні әртүрлі жағдайларда ғана емес, сонымен қатар әртүрлі формаларда (түс, пішіннің өзгеруі) көруге мүмкіндік береді. Бұл балаға алған білімін жақсы бекітуге, сонымен бірге сөзді үйренуге мүмкіндік береді. Бұл әдістің арқасында ең алдымен балалардың енжар сөздік қоры артады, суретті көруге, түсінуге үйренеді.

Балабақшада тақырыптық және сюжетті суреттер қолданылады. Сюжетті сурет баланы оқиғаға итермелейді, сондықтан оны үйлесімді сөйлеуді дамытуда қолданған дұрыс. Балаларда суреттердің

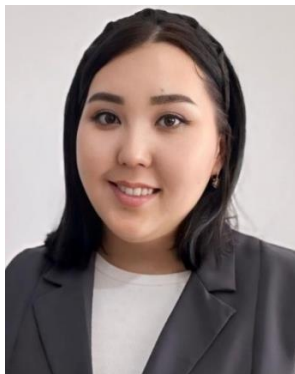
сюжеттік сипаттамасы табиғатта номенклатура болып табылады. Бұл бейнеленген заттың қасиеттері мен ерекшеліктерін санамалап, сипаттаумен байланысты. Сондықтан мектеп жасына дейінгі балалардың сөздік қорын белсендіру, нақтылау және байыту сабақтары тақырыптық суреттерді кеңінен қолдануды ұсынады. Сөздік жұмысының міндеттеріне байланысты суреттердің рөлі өзгереді. Балалардың сөздік қорын белсендіру және нақтылау кезінде сурет балаға өзінің өткен тәжірибесін жұмылдыруға және нақтылауға көмектесетін көмекші материал ретінде әрекет етеді. Сөздік қор бала қоршаған ортада байқай алмайтын идеялармен байыса, сурет балаға жаңа сөзді идеямен бірге жеткізетін негізгі материалға айналады.

Сөздік жұмысында қолданылатын суреттерге тәрбиеші мынадай талаптар қоюы қажет: көркемдік, шынайылық, кескіннің анықтығы мен айқындылығы, бөлшектердің, қатысы жоқ заттардың үйіліп қалмауы. Жоғары және дайындық топтарында өткізілетін сабақтарда балалар отандық суретшілердің картиналарының репродукцияларымен танысуы қажет. Бұл эстетикалық және адамгершілік тәрбиенің маңызды құралы. Оны дұрыс қолдану арқылы тәрбиеші балалардың сөздік қорын айтарлықтай байыта алады.

Айналадағы шындықпен таныстыру мен сөздік жұмысының маңызды құралы- көркем әдебиетті пайдалану болып табылады. Көркем мәтінде сөздер мен олардың тіркестері жанды бейнелер жасайды. Тілдің көрнекі құралдары (эпитет, салыстыру, метафора, т.б.) эмоционалды, сөйлеуді жандандырады, ой-өрісін дамытады, балалардың сөздік қорын жақсартады. Тілдің көрнекі құралдарымен жұмыс сөзге зейінді, сезімталдыққа, оның мағыналық реңктерін, жасырын мағынасын және эмоционалды бояуларын түсінуге тәрбиелейді.

Осылайша, балабақшадағы сөздік жұмысы сөйлеудің лексикалық негізін жасауға бағытталған және балалардың сөйлеуін дамыту жұмысының жалпы жүйесінде маңызды орын алады. Дегенмен, бұл баланың жалпы дамуы үшін үлкен маңызға ие.

**Ақтөбе облысы, Шалқар ауданы
МКҚК “Болашақ” бөбекжай балабақшасы
Тәрбиеші, педагог-модератор
Қоқашева Гүлайым Қожахмет-Ястауикызы**

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ОЙЫН АРҚЫЛЫ ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМУ

Қазіргі қоғамға танымдық және белсенді өзін-өзі жүзеге асыруға, өзекті мәселелерді шешуде бастамашылық пен шығармашылықты көрсетуге қабілетті сындарлы тұлға қажет. Мұндай тұлғаның негіздерін мектепке дейінгі жаста бастау керек. Мектепке дейінгі мекеме тәрбиешілерінің жұмысының басты мәселесі- мектеп жасына дейінгі баланың жеке басын дамыту, оның мектепке дайындығы. Балалардың сөйлеуін әртүрлі тәсілдермен, құралдармен дамыту қажет екенін бәрі біледі. Мектеп жасына дейінгі баланың сөйлеуін дамыту, оны мектепке дайындау мәселесі күрделі және өзекті, оның дамуы мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қызығушылығын қалыптастыру процесімен тығыз байланысты.

Танымдық қызығушылық-бұл адамның әлемге деген қажеттілігі, ол қоршаған әлеммен танысу үшін танымдық іс-әрекетте жүзеге асырылады, қойылған міндетке және оны шешуге қызығушылықтың

болуымен, өз білімін практикалық іс-әрекетте пайдалану қабілетімен сипатталады. Қазіргі таңда танымдық қызығушылық мәселесін шешудің ең қарапайым, таптырмас құралы- ойын әрекеті.

Ойын - балалардың өмірінің мектепке дейінгі кезеңіндегі жетекші іс-әрекет түрі болып табылады. Ойын барысында балалардың ақыл-ойы, психикасы, коммуникативті дағдылары қалыптасады. Ойын ойнау арқылы балалар қоршаған әлемді таниды, өзара қарым-қатынас жасауды және ересектермен қарым-қатынас жасауды үйренеді.

Кез келген жаста ойын жетекші әрекет, балалардың жан-жақты дамуының қажетті шарты және оларды тәрбиелеу мен оқытудың негізгі құралдарының бірі болып табылады. Ойын барысында баланың психикалық процестерін қалыптастыру, дамыту және жетілдіру, оның жеке басын қалыптастыру үшін қолайлы жағдайлар жасалады. Ойындар оқу процесін әртараптандырады, балалардың өмірін қуанышты тәжірибелермен толтырады, оларды эмоционалды түрде байытады, сәттілік қуанышын тудырады, жақсы көңіл-күй қалыптастырады.

Ойын келесі міндеттерді шешеді: баланың танымдық іс-әрекетін дамыту; эмоционалды-ерікті саланы дамыту; қоршаған әлем туралы идеяларды байыту; коммуникативті дағдыларды қалыптастыру; мәдени мінез-құлықты қалыптастыру; қозғалыс саласын, оның ішінде ұсақ моториканы дамыту.

Мектепке дейінгі мекемелерде танымдық белсенділікті дамытуда келесі ойындар қолданылады: дидактикалық; сюжеттік; рөлдік; театрландырылған; қозғалмалы; сындарлы. Осы таңда ойынның келесі функцияларын атам өтуге болады:

1. Оқыту функциясы - белгілі бір бағдарламалық материалды және ойыншылар ұстануға тиісті ережелерді игеруге бағытталған тәрбие мен оқытудың нақты міндеттерін шешуге мүмкіндік береді. Оқу ойындары балалардың моральдық-эстетикалық тәрбиесі үшін де маңызды.

2. Даму функциясы- баланың жан-жақты дамуы үшін қажетті жағдай жасайды.

3. Тәрбиелік функция - балалардың жеке ерекшеліктерін анықтауға көмектеседі. Балалардың мінезіндегі жағымсыз көріністерді жоюға мүмкіндік береді.

4. Коммуникативті функция-кұрдастарымен ойын барысында білім, дағдылармен алмасу, олармен қарым-қатынас жасау және осы негізде достық қарым-қатынас орнату, сөйлеу белсенділігін көрсету қажеттілігін дамытуға мүмкіндік береді.

5. Ойын-сауық функциясы - эмоционалды позитивті тонустың жоғарылауына, қозғалыс белсенділігінің дамуына ықпал етеді, баланың ақыл-ойын күтпеген және жарқын әсерлермен нәрлендіреді, ересек пен бала арасында эмоционалды байланыс орнатуға қолайлы жағдай жасайды.

6. Психологиялық функция-балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытады.

7. Релаксация функциясы-баланың физикалық және рухани күштерін қалпына келтіреді.

Осындай алуан түрлі функцияларға ие бола отырып, ойын оқу және сабақтан тыс процестерге қосылуға лайық, өйткені ол адам көріністерінің рухани, эмоционалды құндылықтарының үлкен ауқымын сақтайды және мұра етеді.

Дидактикалық ойындар – баланың танымдық іс-әрекетінің құралдарының бірі. Дидактикалық ойындар байқауды, зейінді, есте сақтауды, ойлауды, сөйлеуді дамытады, оқу тиімділігін арттырады. Әрбір дидактикалық ойынның өзіндік оқу міндеті бар, ол бір ойынды екіншісінен ерекшелендіреді. Дидактикалық ойын оқытудың ойын әдісі ретінде екі түрде қарастырылады: ойын – сабақтар және дидактикалық немесе автодидактикалық. Ойын сабақтарының көмегімен бала белгілі бір білім алады, идеяларды қалыптастырады, ойлауды үйренеді.

Дидактикалық ойын оқыту формасы ретінде-екі принциптен тұрады: оқу (танымдық) және ойын (ойын-сауық).

Дидактикалық ойын баланың жеке басын жан-жақты тәрбиелеу құралы ретінде де әрекет етеді: ақыл-ой, адамгершілік, еңбек, эстетикалық, дене тәрбиесі. Дидактикалық ойын-бұл мектеп жасына дейінгі балаларда танымдық қызығушылықты дамытудың тиімді құралы; балаларды дидактикалық ойындардың көмегімен танымдық процеске баулу жалпы тұлғаның дамуына пайдалы әсер етеді және жаңа нәрселерді білуге талпындырады. Осылайша, ойын-балалардың қарым-қатынасының негізгі саласы; онда тұлғааралық қатынастар, үйлесімділік, серіктестік, достық мәселелері кеңейеді. Ойында әлеуметтік тәжірибе, адамдардың қарым-қатынасы танылады. Ойын мінез-құлықтың, өзін-өзі ұйымдастырудың күрделі жүйелерінің көрінісі мен дамуының көрініс тапқан моделі және шығармашылық шешімдер, артықшылықтар, баланың еркін мінез-құлқын таңдау тәжірибесі, адамның қайталанбас белсенділігі саласы бола отырып, өзінің табиғаты мен тікелей қанықтылығы бойынша әлеуметтік болып табылады.

**Павлодар облысы, Екібастұз қаласы
Екібастұз қаласы білім беру бөлімнің “ №4 сәбилер бақшасы “КМКК
Тәрбиеші
Салмакова Асем Сапарғалиевна**

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒА НЕГІЗІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ӘСЕРІ

Көп мәдениетті тәрбие қазіргі заманғы қоғамды жаңғырту ортасында ұлттық мәдениеттердің алуан түрлілігіне әсер етеді. Бұл өскелең ұрпақты тәрбиелеу мен оқытудағы құндылықтарды қамтитын этникалық мәдениеттерді сақтау мен дамытудың элементі және сол арқылы педагогикадағы өзекті мәселелерді шешеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыруда драма, модельдеу, қолдану, сурет салу, музыка сияқты шығармашылық іс-әрекеттің маңызы зор. Шығармашылық сабақтар балаларға білім қуанышын сыйлайды. Шығармашылық процесінде бала өзінің суреттерінде, қосымшаларында, қолөнерінде білген, көрген, бастан кешкен нәрселерін білдіруге тырысады.

Модельдеу, қолдану және сурет салу – бұл бейнелеу қызметінің түрлері, олардың негізгі мақсаты шындықтың бейнелі көрінісі болып табылады. Баланың бейнелеу қабілетін игеруі үшін оны мақсатты визуалды қабылдау – байқауға үйрету керек. Шынында да, қандай-да бір затты салу немесе мүсіндеу үшін алдымен онымен танысып, оның пішінін, өлшемін, түсін, бөліктердің орналасу құрылымын есте сақтау керек. Тәрбиеші баланың өзі үшін ғана емес, айналасындағылар үшін де сурет салатындығын, мүсіндейтінін, саусақтарын салатындығын ескеруі керек, ол оның суретін бағалағанын және онда бейнеленген эпизодты бәрі түсінгенін қалайды. Осыған байланысты ағымдағы міндеттерді жүзеге асыра отырып, ойын қызметінің кешенін (модельдеу, аппликация, сурет салу, оригами) қамтитын оқу- тәрбие жұмысына енгізілді: Коммуникативтік және шығармашылық қызмет арқылы ұлттық толеранттылықты қалыптастыру. Балаларды Қазақстан халықтарының ұлттық дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын құрметтеуге үйрету. Балаларды коммуникативті және шығармашылық іс- әрекетте әртүрлі халықтардың ұлттық мәдениетінің сипаттамалық элементтерінің айырмашылығына және берілуіне үйрету.

Қойылған міндеттерге қол жеткізу үшін келесі бағыттар бойынша жұмыстар жүргізілуде:

- әр түрлі халықтардың мәдениетіне, салт-дәстүрлеріне және әдет-ғұрыптарына қызығушылықты ояту;
- белгілі бір халықтың бейнелеу өнері туралы білімдерін кеңейту;
- басқа халықтардың көркем шығармашылығына қызығушылықты ояту;
- балалардың әртүрлі ұлт адамдарына деген толерантты қарым-қатынасын тәрбиелеу;
- балаларды әртүрлі ұлт өкілдерімен таныстыру;
- балаларды әртүрлі халықтардың костюмдерімен таныстыру.

Шығармашылық іс-әрекет арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыру үшін біз ерекше материалдар мен ерекше техниканы қолдана отырып, халықтық қолданбалы өнер объектілерін қолданамыз, бұл балаларға ұмытылмас жағымды эмоцияларды сезінуге мүмкіндік береді. Балалар көретін сәндік- қолданбалы өнер бұйымдары олардың алдында халық мәдениетінің байлығын ашады, оларға ұрпақтан-ұрпаққа берілетін әдет-ғұрыптарды, дәстүрлерді игеруге көмектеседі, сұлулықты түсінуге және сүйуге үйретеді. Халықтық сәндік-қолданбалы өнер баланы заттар мен бейнелердің бай әлеміне енгізеді. Бұл жанды эмоционалды реакцияны тудырады және балалардың

шығармашылық белсенділігін белсендіреді, суретте немесе қосымшада көргендерін өз бетімен көрсетуге деген ұмтылысты оятады. Сондай-ақ, өнердің бұл түрі Мектеп жасына дейінгі баланың көп мәдениетті тұлғасын қалыптастыруға, өз халқының өнеріне және басқа халықтардың ұлттық мәдениетіне деген қызығушылық пен сүйіспеншілікті тәрбиелеуге ықпал етеді, соның негізінде достық сезімдер мен қатынастар дамиды. Осы бағытта мақсатты жұмысты жүзеге асыру үшін мұғалім әр түрлі қолөнердің даму тарихын егжей - тегжейлі білуі керек, әдістер мен әдістерді тандап, даму ортасын ұйымдастыру бойынша жұмыс жасауы керек; әр түрлі түрлердің болуын қамтамасыз ететін шығармашылыққа арналған материалды таңдау керек (маталар, қамыр, пластилин, бояулар, түрлі түсті және сапалы қағаз, бұйымдардың силуэттері мен шаблондары), әр түрлі иллюстрациялық материалдар, сәндік - қолданбалы өнердің шынайы бұйымдарын, дағдыларды қалыптастыру үшін плакат модельдерін сатып алу. Бұл жағдайда ойын қызметінің әр түрлі формаларын қолдану қажет:

- ойын кейіпкерінің қатысуы, сәлемдеме немесе хат, өзінің қолөнерімен әлемге әйгілі елдерге, қалаларға, ауылдарға, ауылдарға саяхат;

- ертегіге экскурсиялар;

- шебер суретшілерге, мүсіншілерге, кесте тігушілерге, тігіншілерге, тоқушыларға айналдыру.

Формалардың кезектесуінің симметриясы мен ырғағы, халық өнерінің ою-өрнектерінің белгілі бір түстері тартады, мектеп жасына дейінгі балалардың көргендерін ашық түстермен көбейтуге деген ұмтылысын тудырады. Салыстырмалы әдіс әдістерінің арқасында балалар қазақ ою - өрнегінде батырлар да, қой мүйіздері де, қызғалдақтар да; орыс халқының ою - өрнегінде-кұстар, гүлдер, аңдар; украин- кресттер мен геометриялық фигуралар; ал өзбек ою-өрнегінде өсімдік өрнектері және т. б. қолданылатынын біледі. Мұндай ойын сабақтарында балалар ұлттық киім, аяқ киім және тұрмыстық заттарға тән белгілермен танысады. Балалар киім – кешектерді: қазақ халқының камзолын, орыс халқының сарафанын, өзбек халқының шапанын, қырғыз халқының бишпетін, жапон халқының кимоносын; бас киімдерден-тәжік халқының тақиясы, белорус халқының қалпағы, еврей халқының кипасы, орыс халқының кокошникін, кавказ халқының папасын және т. б. ажырата және атай үйренеді. Зерделеу барысында балалар елдердің сәулетті көрікті жерлерін ажыратады: Қазақстандық "Бәйтерек", ресейлік "Кремль", француздық "Эйфель мұнарасы", итальяндық "Пезан мұнарасы", ағылшын алыптары - "Биг Бен" сағаттары және т.б.

Сәндік - қолданбалы өнер туындыларын көркем сөздермен, питомниктер, әзілдер, частушкалар, мақал-мәтелдер, халық музыкасы мен әндермен бірге қарау керек. Ойын сабақтарын, жағдайларды әр түрлі ұйымдастыру, әртүрлі педагогикалық әдістер мен әдістерді, көркем сөздерді, музыканы қолдану – мұның бәрі балаларға ерекше өнер әлеміне енуге, әртүрлі халықтар мен ұлттардың көркем мәдениетіне қосылуға мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық әлеуетін дамыту үшін драманың рөлі ерекше: сөйлеу әрекеті, эмоционалды сала, психологиялық процестер. Бұл бағытта әр түрлі халықтардың ертегілерін, балалар ақындары мен жазушыларын; әр түрлі қызмет түрлерін (ойын, театрландыру, этюдтер, жаттығулар, шығармашылық тапсырмалар және т.б.) пайдалануға көп көңіл бөлінеді. Тәжірибе көрсеткендей, шығармашылыққа белсенділікпен кірісу балалардың ой-өрісін байытады. Басқа халықтардың мәдениетін біле отырып, бала жағымды эмоцияларды сезінеді, соның негізінде терең қуаныш, таңдану, ләззатсезімдері пайда болады, бейнелі идеялар қалыптасады. Барлық бұл туғызады, балалардың талпынысы есте сақтау мен айтып беру сол заттар, оларға ұнады, жанданады және дамиды, белсенділігі қалыптасады, эстетикалық сезімін, дамып, көркем дәмі. Балалар зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін қалыптастырады. Балабақша мен отбасының бірлескен күшімен жақсы нәтижелерге қол жеткізуге болады. Біз балалар мен ата-аналардың бірлескен шығармашылық көрмелерін ұйымдастырамыз, ата-аналар жиналыстарында, жеке әңгімелерде, консультацияларда ақпарат береміз.

Ата-аналар шеберлік сабақтарына, костюмдер жасауға және қол жұмыстарын, сәндік-қолданбалы өнер материалдары мен заттарын ұсынуға қатысады. Осылайша, балаларды шығармашылық қызмет арқылы әлемнің әртүрлі халықтарының мәдениеті мен дәстүрлерімен таныстыру қажет. Бұл мектеп жасына дейінгі балалардың қабылдауын, қиялын, бейнелі ойлауын дамытуға ықпал етеді, әртүрлі ұлттар мен ұлыстардың өкілдерімен ынтымақтастық, толерантты қарым-қатынас жасау қабілетін қалыптастырады және күтілетін нәтижелерге қол жеткізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абакумова И.В., Ермаков Н.П. О становлении толерантной личности в поликультурном образовании / Вопр. психол. 2003. №3. с. 78-82.
2. Актуальные вопросы этнопсихологической подготовки педагога. Оқу құралы, 2004

**Қарағанды облысы, Қарқаралы ауданы, Жаңатөған ауылы
«№14 жалпы білім беретін мектебі» КММ
"Балбөбек" шағын орталық тәрбиешісі, педагог-модератор
Сыздыкова Арайгул Кайрбековна**

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒА НЕГІЗІН ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА ӘСЕРІ

Көп мәдениетті тәрбие қазіргі заманғы қоғамды жаңғырту ортасында ұлттық мәдениеттердің алуан түрлілігіне әсер етеді. Бұл өскелең ұрпақты тәрбиелеу мен оқытудағы құндылықтарды қамтитын этникалық мәдениеттерді сақтау мен дамытудың элементі және сол арқылы педагогикадағы өзекті мәселелерді шешеді. Мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыруда драма, модельдеу, қолдану, сурет салу, музыка сияқты шығармашылық іс-әрекеттің маңызы зор. Шығармашылық сабақтар балаларға білім қуанышын сыйлайды. Шығармашылық процесінде бала өзінің суреттерінде, қосымшаларында, қолөнерінде білген, көрген, бастан кешкен нәрселерін білдіруге тырысады.

Модельдеу, қолдану және сурет салу – бұл бейнелеу қызметінің түрлері, олардың негізгі мақсаты шындықтың бейнелі көрінісі болып табылады. Баланың бейнелеу қабілетін игеруі үшін оны мақсатты визуалды қабылдау – байқауға үйрету керек. Шынында да, қандай-да бір затты салу немесе мүсіндеу үшін алдымен онымен танысып, оның пішінін, өлшемін, түсін, бөліктердің орналасу құрылымын есте сақтау керек. Тәрбиеші баланың өзі үшін ғана емес, айналасындағылар үшін де сурет салатындығын, мүсіндейтінін, саусақтарын салатындығын ескеруі керек, ол оның суретін бағалағанын және онда бейнеленген эпизодты бәрі түсінгенін қалайды. Осыған байланысты ағымдағы міндеттерді жүзеге асыра отырып, ойын қызметінің кешенін (модельдеу, аппликация, сурет салу, оригами) қамтитын оқу- тәрбие жұмысына енгізілді: Коммуникативтік және шығармашылық қызмет арқылы ұлттық толеранттылықты қалыптастыру. Балаларды Қазақстан халықтарының ұлттық дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын құрметтеуге үйрету. Балаларды коммуникативті және шығармашылық іс- әрекетте әртүрлі халықтардың ұлттық мәдениетінің сипаттамалық элементтерінің айырмашылығына және берілуіне үйрету.

Қойылған міндеттерге қол жеткізу үшін келесі бағыттар бойынша жұмыстар жүргізілуде:

- әр түрлі халықтардың мәдениетіне, салт-дәстүрлеріне және әдет-ғұрыптарына қызығушылықты ояту;

- белгілі бір халықтың бейнелеу өнері туралы білімдерін кеңейту;
- басқа халықтардың көркем шығармашылығына қызығушылықты ояту;
- балалардың әртүрлі ұлт адамдарына деген толерантты қарым-қатынасын тәрбиелеу;
- балаларды әртүрлі ұлт өкілдерімен таныстыру;
- балаларды әртүрлі халықтардың костюмдерімен таныстыру.

Шығармашылық іс-әрекет арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың көп мәдениетті тұлғасының негіздерін қалыптастыру үшін біз ерекше материалдар мен ерекше техниканы қолдана отырып, халықтық қолданбалы өнер объектілерін қолданамыз, бұл балаларға ұмытылмас жағымды эмоцияларды сезінуге мүмкіндік береді. Балалар көретін сәндік- қолданбалы өнер бұйымдары олардың алдында халық мәдениетінің байлығын ашады, оларға ұрпақтан-ұрпаққа берілетін әдет-ғұрыптарды, дәстүрлерді игеруге көмектеседі, сұлулықты түсінуге және сүйуге үйретеді. Халықтық сәндік-қолданбалы өнер баланы заттар мен бейнелердің бай әлеміне енгізеді. Бұл жанды эмоционалды реакцияны тудырады және балалардың шығармашылық белсенділігін белсендіреді, суретте немесе қосымшада көргендерін өз бетімен көрсетуге

деген ұмтылысты оятады. Сондай-ақ, өнердің бұл түрі Мектеп жасына дейінгі баланың көп мәдениетті тұлғасын қалыптастыруға, өз халқының өнеріне және басқа халықтардың ұлттық мәдениетіне деген қызығушылық пен сүйіспеншілікті тәрбиелеуге ықпал етеді, соның негізінде достық сезімдер мен қатынастар дамиды. Осы бағытта мақсатты жұмысты жүзеге асыру үшін мұғалім әр түрлі қолөнердің даму тарихын егжей - тегжейлі білуі керек, әдістер мен әдістерді тандап, даму ортасын ұйымдастыру бойынша жұмыс жасауы керек; әр түрлі түрлердің болуын қамтамасыз ететін шығармашылыққа арналған материалды таңдау керек (маталар, қамыр, пластилин, бояулар, түрлі түсті және сапалы қағаз, бұйымдардың силуэттері мен шаблондары), әр түрлі иллюстрациялық материалдар, сәндік - қолданбалы өнердің шынайы бұйымдарын, дағдыларды қалыптастыру үшін плакат модельдерін сатып алу. Бұл жағдайда ойын қызметінің әр түрлі формаларын қолдану қажет:

- ойын кейіпкерінің қатысуы, сәлемдеме немесе хат, өзінің қолөнерімен әлемге әйгілі елдерге, қалаларға, ауылдарға, ауылдарға саяхат;

- ертегіге экскурсиялар;

- шебер суретшілерге, мүсіншілерге, кесте тігушілерге, тігіншілерге, тоқушыларға айналдыру.

Формалардың кезектесуінің симметриясы мен ырғағы, халық өнерінің ою-өрнектерінің белгілі бір түстері тартады, мектеп жасына дейінгі балалардың көргендерін ашық түстермен көбейтуге деген ұмтылысын тудырады. Салыстырмалы әдіс әдістерінің арқасында балалар қазақ ою - өрнегінде батырлар да, қой мүйіздері де, қызғалдақтар да; орыс халқының ою - өрнегінде-кұстар, гүлдер, аңдар; украин- кресттер мен геометриялық фигуралар; ал өзбек ою-өрнегінде өсімдік өрнектері және т. б. қолданылатынын біледі. Мұндай ойын сабақтарында балалар ұлттық киім, аяқ киім және тұрмыстық заттарға тән белгілермен танысады. Балалар киім – кешектерді: қазақ халқының камзолын, орыс халқының сарафанын, өзбек халқының шапанын, қырғыз халқының бишпетін, жапон халқының кимоносын; бас киімдерден-тәжік халқының тақиясы, белорус халқының қалпағы, еврей халқының кипасы, орыс халқының кокошникін, кавказ халқының папасын және т. б. ажырата және атай үйренеді. Зерделеу барысында балалар елдердің сәулетті көрікті жерлерін ажыратады: Қазақстандық "Бәйтерек", ресейлік "Кремль", француздық "Эйфель мұнарасы", итальяндық "Пезан мұнарасы", ағылшын алыптары - "Биг Бен" сағаттары және т.б.

Сәндік - қолданбалы өнер туындыларын көркем сөздермен, питомниктер, әзілдер, частушкалар, мақал-мәтелдер, халық музыкасы мен әндермен бірге қарау керек. Ойын сабақтарын, жағдайларды әр түрлі ұйымдастыру, әртүрлі педагогикалық әдістер мен әдістерді, көркем сөздерді, музыканы қолдану – мұның бәрі балаларға ерекше өнер әлеміне енуге, әртүрлі халықтар мен ұлттардың көркем мәдениетіне қосылуға мүмкіндік береді. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық әлеуетін дамыту үшін драманың рөлі ерекше: сөйлеу әрекеті, эмоционалды сала, психологиялық процестер. Бұл бағытта әр түрлі халықтардың ертегілерін, балалар ақындары мен жазушыларын; әр түрлі қызмет түрлерін (ойын, театрландыру, этюдтер, жаттығулар, шығармашылық тапсырмалар және т.б.) пайдалануға көп көңіл бөлінеді. Тәжірибе көрсеткендей, шығармашылыққа белсенділікпен кірісу балалардың ой-өрісін байытады. Басқа халықтардың мәдениетін біле отырып, бала жағымды эмоцияларды сезінеді, соның негізінде терең қуаныш, таңдану, ләззатсезімдері пайда болады, бейнелі идеялар қалыптасады. Барлық бұл туғызады, балалардың талпынысы есте сақтау мен айтып беру сол заттар, оларға ұнады, жанданады және дамиды, белсенділігі қалыптасады, эстетикалық сезімін, дамып, көркем дәмі. Балалар зияткерлік және шығармашылық қабілеттерін қалыптастырады. Балабақша мен отбасының бірлескен күшімен жақсы нәтижелерге қол жеткізуге болады. Біз балалар мен ата-аналардың бірлескен шығармашылық көрмелерін ұйымдастырамыз, ата-аналар жиналыстарында, жеке әңгімелерде, консультацияларда ақпарат береміз.

Ата-аналар шеберлік сабақтарына, костюмдер жасауға және қол жұмыстарын, сәндік-қолданбалы өнер материалдары мен заттарын ұсынуға қатысады.

Осылайша, балаларды шығармашылық қызмет арқылы әлемнің әртүрлі халықтарының мәдениеті мен дәстүрлерімен таныстыру қажет. Бұл мектеп жасына дейінгі балалардың қабылдауын, қиялын, бейнелі ойлауын дамытуға ықпал етеді, әртүрлі ұлттар мен ұлыстардың өкілдерімен ынтымақтастық, толерантты қарым-қатынас жасау қабілетін қалыптастырады және күтілетін нәтижелерге қол жеткізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абакумова И.В., Ермаков Н.П. О становлении толерантной личности в поликультурном образовании / Вопр. психол. 2003. №3. с. 78-82.
2. Актуальные вопросы этнопсихологической подготовки педагога. Оқу құралы, 2004

